

**STRATEGIJA LOKALNEGA RAZVOJA
PARTNERSTVA LOKALNE AKCIJSKE SKUPINE
ZASAVJE**

ZA PROGRAMSKO OBDOBJE 2021-2027

KAZALO VSEBINE

1.	Osebna izkaznica LAS.....	2
2.	Povzetek SLR LAS Zasavje.....	4
3.	Opredelitev območja in prebivalstva zajetega v SLR.....	5
3.1.	<i>Splošne geografske značilnosti območja LAS.....</i>	<i>5</i>
3.2.	<i>Gospodarski položaj.....</i>	<i>18</i>
3.3.	<i>Demografske in sociološka značilnosti na območju las.....</i>	<i>31</i>
3.4.	<i>Izkušnje z izvajanjem pristopa LEADER v obdobju 2014-2020.....</i>	<i>36</i>
4.	Analiza razvojnih potreb in potenciala območja LAS ZASAVJE, vključno z analizo prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti.....	37
4.1.	<i>SWOT analiza razvojnih možnosti območja.....</i>	<i>37</i>
4.1.1.	<i>SWOT ANALIZA.....</i>	<i>37</i>
4.2.	<i>Potrebe in potencial območja.....</i>	<i>45</i>
5.	Opis SLR, njenih ciljev in ukrepov, vključno z določitvijo mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov	51
5.1.	<i>Opis ciljev in ukrepov SLR, vključno z določitvijo mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov.....</i>	<i>51</i>
	<i>Ukrepi SLR in izbira kazalnikov.....</i>	<i>55</i>
	<i>Opis ukrepov.....</i>	<i>56</i>
5.2.	<i>Opis izvajanja operacij.....</i>	<i>62</i>
6.	Opis postopka vključitve skupnosti v pripravo SLR.....	69
7.	Opis sistema upravljanja LAS, vključno z upravljanjem, spremljanjem in vrednotenjem, ki dokazujejo zmogljivost LAS za izvajanje SLR.....	72
7.1.	<i>Opis postopka določitve vodilnega partnerja LAS in opis kadrovskih kapacitet, finančni viri, izkušnje in znanje.....</i>	<i>72</i>
7.2.	<i>Opis sistema spremljanja in vrednotenja SLR.....</i>	<i>77</i>
7.3.	<i>Opis nalog, odgovornosti in postopkov sprejemanja odločitev organov LAS.....</i>	<i>80</i>
8.	Priloge SLR.....	85
9.	Viri in literatura.....	85

1. OSEBNA IZKAZNICA LAS

Ime LAS	Partnerstvo Lokalne akcijske skupine Zasavje
---------	--

Naslov LAS	Cesta 1. maja 83, 1430 Hrastnik	
Naslov varnega elektronskega predala	partnerstvo-las-zasavje@vep.si	
Elektronski naslov LAS	partnerstvo@las-zasavje.eu	
Spletna stran LAS	www.las-zasavje.eu	
Vodilni partner LAS	Območna obrtno – podjetniška zbornica Hrastnik	
Naslov vodilnega partnerja LAS	Cesta 1. maja 83, 1430 Hrastnik	
Številka transakcijskega računa LAS	SI56 6100 0001 2305 767, odprt pri Delavski hranilnici d.d.	
Velikost območja LAS	264 km ²	
Število prebivalcev LAS	41.163	
Vključene občine (naštejte) (št.)	HRASTNIK, TRBOVLJE, ZAGORJE OB SAVI (3)	
Kohezijska regija	VZHODNA KOHEZIJSKA REGIJA	
Financiranje SLR (označite)	<u>EKSRP</u>	<u>ESRR</u>

2. POVZETEK SLR LAS ZASAVJE

LAS Zasavje je partnerstvo na območju treh občin osrednje Slovenije, to je občin Hrastnika, Trbovelj in Zagorja. Občine so bile v območje LAS Zasavje povezane v že programskem obdobju 2007–2013.

V programskem obdobju 2014-2020 je bila za vodilnega partnerja Partnerstva LAS Zasavje izbrana Območna-obrtno podjetniška zbornica Hrastnik. Le-ta se je izkazala, da je kadrovsko, finančno in upravno tudi naprej spodobna voditi Partnerstvo LAS Zasavje in njegovo operativno delovanje tudi v programskem obdobju 2021-2027, kot to določajo predpisi, ki LAS zavezujejo. V okviru partnerstva je LAS Zasavje doseglo spodbudne rezultate, povežalo med sabo različne deležnike in vzpostavilo močan interes po sodelovanju. Vse to predstavlja osnovo za odlično (so)delovanje tudi v novem programskem obdobju 2021-2027.

Strategija lokalnega razvoja 2021 – 2027 partnerstva lokalne akcijske skupine Zasavje za obdobje 2021-2027 (SLR) je oblikovana na podlagi Strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023-2027 (SN SKP) ter Programa za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2021-2027 v Sloveniji (Program EKP), na podlagi Navodil za pripravo strategij lokalnega razvoja za programsko obdobje 2021-2027, smernic Regionalnega razvojnega programa zasavske regije za obdobje 2021-2027, Razvojnega programa občine Hrastnik 2020+, Strategije razvoja občine Trbovlje in različnih drugih dokumentov, ki so omenjeni med viri na koncu strategije. Referenčno leto analize stanja je leto 2022, z nekaterimi izjemami, kjer aktualni podatki iz drugih let prikazujejo bolj realno stanje območja LAS.

Območje LAS Zasavje, ki jo zajema SLR, je celovito in zaokroženo območje Zasavja. Pri pripravi strategije, ki vključuje območje s podobnimi razvojnimi problemi, potrebami in izzivi, so se vključevale vse zainteresirane ciljne skupine, kot so javne institucije, podjetniki, nevladne organizacije, posamezniki in civilna družba. Vsi lokalni akterji so sodelovali pri pripravi SWOT analize po področjih, določitvi glavnih potreb, razvojnih potencialov oziroma ukrepov SLR. Iz SLR je tudi razvidno, da je vodilni partner organiziral sistematično voden proces dela zaporednih v štirih delavnicah, v vseh treh občinah Zasavja, in da so pri pripravi SLR sodelovali vsi trije sektorji, vključeni v LAS, prav tako pa interesne skupine s strani mladih, ženske in nevladne organizacije. Delavnice so deležnike še dodatno povežale.

SLR tako temelji na partnerskem sodelovanju in povezovanju celotnega območja in vseh sektorjev ter na omogočanju celovitega reševanja izzivov in potreb, ki izhajajo iz aktualne analize stanja, SWOT analize ter ugotovljenih specifičnih potreb regije. Ukrepi na posameznih področjih naslavlajo pot od trenutnega stanja do željenega stanja, ki je bilo opredeljeno na delavnicah ter v ostalih razvojnih dokumentih regije. Iz SLR je razvidna dodana vrednost SLR; izboljšanje socialnega kapitala in območja LAS, lokalnega upravljanja ter povezovanja območja LAS ali rezultatov in vplivov projektov na območju. Tako SLR v svoji širini in prožnosti omogoča uresničevanje številnih izzivov in potreb v lokalnem okolju ter odgovarja dejanskim potrebam lokalnega območja. SLR jasno podpira priložnost za razvoj za zmanjševanje razvojnih razlik posameznih območij in skupin. Prispeva h kazalnikom Strateškega načrta za programsko obdobje 2023–2027 ter Programa EKP v Sloveniji ter obsega ukrepe na področju izbranih kazalnikov obeh skladov, EKSRP in ESRR, pri tem pa upošteva tudi nacionalne strategije in je usklajena z regionalnimi razvojnimi programi, ki so bili na voljo. SLR tudi upošteva vse temeljne principe LEADER/CLLD koncepta, cilje intervencije LEADER iz SN SKP za programsko obdobje 2023 in daje poseben poudarek inovativnim pristopom in projektom; tako za rešitve lokalnih izzivov, kot za izkoriščanje priložnosti.

Iz SLR LAS Zasavje je tudi na splošno razviden prispevek k boljši kvaliteti življenja lokalnega prebivalstva, preventivi in varovanju zdravja, medgeneracijskemu sodelovanju in krepitvi kompetenc ter skrbi za ranljive skupine in večji prepoznavnosti ter razvoju na področju lokalnega podjetništva, turizma, varovanja naravne in kulturne dediščine.

SLR je bila pripravljena v luči vizije delavnic: Zasavje; zeleno, inovativno, turistično prepoznano, gospodarsko močno, z zagotovljeno dobro kvaliteto bivanja ter varnim in čistim okoljem.

S tem SLR prispeva k boljši kakovosti, kot tudi k višji dodani vrednosti za regijo.

3. OPREDELITEV OBMOČJA IN PREBIVALSTVA ZAJETEGA V SLR

3.1. SPLOŠNE GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI OBMOČJA LAS

3.1.1 Utemeljitev geografske zaokroženosti območja LAS

Območje partnerstva lokalne akcijske skupine Zasavje (v nadaljevanju: območje LAS) pokriva strnjeno območje treh občin: Hrastnik, Trbovlje in Zagorje ob Savi, ki so zaradi skupnih značilnosti, potreb in interesov, tako sedanjih, kot tudi preteklih, razvile medsebojno sodelovanje na različnih področjih.

Občine so bile do konca leta 2014 združene po površini v najmanjšo statistično regijo - Zasavsko statistično regijo. 18. 12. 2013 je bila objavljena sprememba Uredbe NUTS. V Uradnem listu Evropske unije je bila 18. decembra 2013 objavljena Uredba (ES) št. 1319/2013 z dne 9. decembra 2013 o spremembi priloge Uredbe (ES) št. 1059/2003 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. maja 2003 o oblikovanju skupne klasifikacije statističnih teritorialnih enot (NUTS). Na podlagi spremembe Uredbe NUTS je občina Litija prešla iz osrednjeslovenske v zasavsko NUTS 3 regijo (statistično regijo); ta se je zato povečala (za 221 km²); posledično (za 221 km²) se je zmanjšala osrednjeslovenska NUTS 3 regija (statistična regija). Konec 2013 je bila objavljena sprememba uredbe o statistični klasifikaciji teritorialnih enot NUTS (The Nomenclature of Territorial Units for Statistics), ki je na ravni NUTS3 oziroma statističnih regij preselila občino Litija iz osrednjeslovenske v zasavsko statistično regijo. Od 1. 1. 2015, pa v Zasavsko statistično regijo sodi tudi občina Litija (Uredba (ES) št. 1319/2013 z dne 9. 12. 2013 o spremembi priloge Uredbe (ES) št. 1059/2003 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. 5. 2003 o oblikovanju skupne klasifikacije statističnih teritorialnih enot (NUTS).

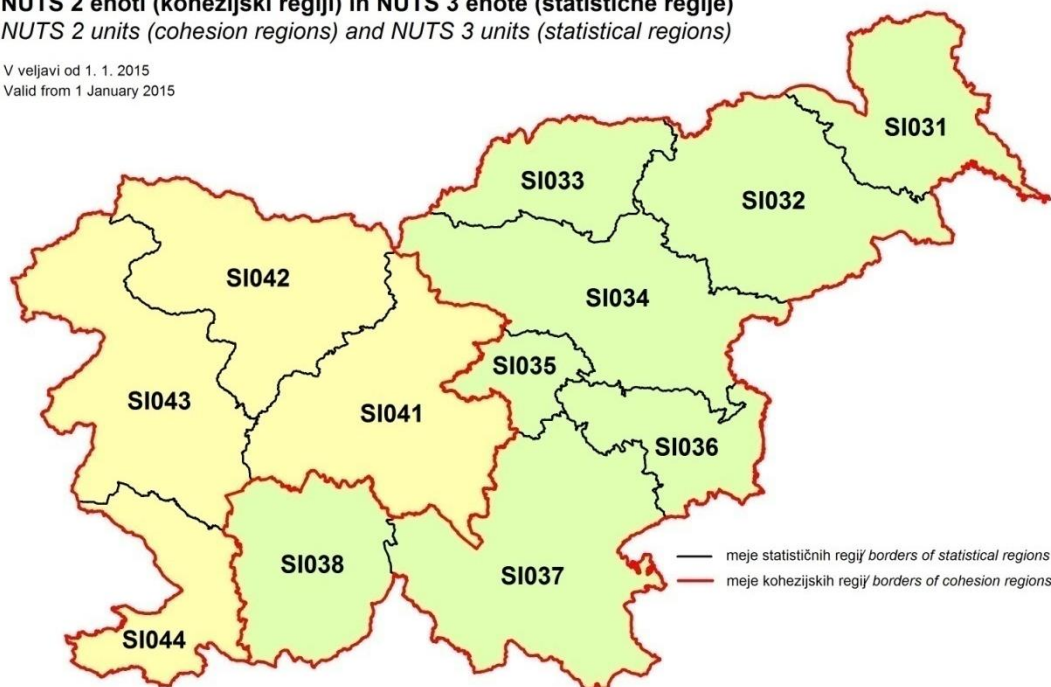
Občine Hrastnik, Trbovlje in Zagorje ob Savi ležijo skoraj v osrčju Slovenije in mejijo na Savinjsko, Osrednjeslovensko, Spodnjeposavsko in Jugovzhodno statistično regijo. Območje LAS meji na osem občin: Litijo, Moravče, Lukovico, Kamnik, Radeče, Laško, Prebold in Vransko ter leži v osrčju Posavskega hribovja na skrajnem jugovzhodu Savinjskih Alp. Prepoznano je po vrhovih Kum, Kopitnik, Mrzlica, Zasavska sveta gora in Čemšeniška planina. Reka Sava je s svojimi dotoki globoko zarezala v hribovito območje in tako ustvarila zelo razgiban relief. Ob njej poteka železnica in regionalna cesta, ki povezuje Zasavske doline z glavnim mestom Ljubljano in jugovzhodnim delom Slovenije – Dolenjsko. Ob pritokih reke Save, so pod omenjene vrhove stisnjene doline, poseljene z velikim številom prebivalstva, ki se je tekom časa tu skoncentriralo, zaradi hitro rastoče industrije. Tako so na območju LAS tri glavna urbana območja, oz. središča v somestjih (somestja za središča nacionalnega in regionalnega pomena) Hrastnik, Trbovlje in Zagorje ob Savi. Tem se, po Pravilniku o določitvi dodatnih drugih urbanih območij za potrebe lokalnih akcijskih skupin (MGRT, 2015) pridružujejo še urbana naselja Izlake, Kisovec in Dol pri Hrastniku. Celotno območje LAS se uvršča med območja z omejenimi dejavniki za kmetovanje z gričevnato hribovsko reliefno zgradbo, ki onemogoča razvoj intenzivnega kmetijstva.

Slika 1: Kartografski prikaz obravnavanega območja treh občin: Hrastnik, Trbovlje, Zagorje ob Savi (Vir: Statistični urad RS)

NUTS 2 enoti (kohezijski regiji) in NUTS 3 enote (statistične regije) NUTS 2 units (cohesion regions) and NUTS 3 units (statistical regions)

V veljavi od 1. 1. 2015
Valid from 1 January 2015

Vira: Statistični urad Republike Slovenije in Geodetska uprava Republike Slovenije
Sources: Statistical Office of the Republic of Slovenia and Surveying and Mapping Authority of the Republic of Slovenia

© SURS

Slika 2: Statistične regije (Zasavska statistična regija SI035) (Vir: Statistični urad RS in Geodetska uprava RS)

OBČINA HRASTNIK

Občina Hrastnik meri 59 km². Po površini se med slovenskimi občinami uvršča na 117. mesto.

V letu 2022 je imela občina 8.963 prebivalcev (4.459 moških in 4.504 žensk). Na kvadratnem kilometru površine občine je živel povprečno 153 prebivalcev; torej je bila gostota naseljenosti tu večja kot v celotni državi (103,9 prebivalca na km²).

V letu 2021 je bilo število živorojenih nižje od števila umrlih. Naravni prirast na 1.000 prebivalcev v občini je bil torej v tem letu **negativen**, znašal je -9,1 (v Sloveniji -2,0). Število tistih, ki so se iz te občine odselili, je bilo višje od števila tistih, ki so se vanjo priselili. **Selitveni prirast na 1.000 prebivalcev v občini je bil torej negativen**, znašal je -2,0. Seštevek naravnega in selitvenega prirasta na 1.000 prebivalcev v občini je bil negativen, znašal je -1,8 (v Sloveniji -0,9).

V letu 2022 je bila povprečna starost **občanov 46,9 leta** in tako višja od povprečne starosti prebivalcev Slovenije (43,6 leta).

Statistični podatki za leto 2021 kažejo, da je med prebivalci te občine število najstarejših – tako kot v večini slovenskih občin – večje od števila najmlajših: na 100 oseb, starih 0–14 let, je prebivalo 193 oseb starih 65 let ali več. To razmerje pove, da je bila vrednost **indeksa staranja za to občino višja od vrednosti tega indeksa za celotno Slovenijo** (ta je bila 139). Pove pa tudi, da se povprečna starost prebivalcev te občine dviga v povprečju hitreje kot v celotni Sloveniji. Podatki po spolu kažejo, da je bila vrednost indeksa staranja za ženske v tej občini višja od indeksa staranja za moške. V občini je bilo – tako kot v večini slovenskih občin – med ženskami več takih, ki so bile stare 65 let ali več, kot takih, ki so bile stare manj kot 15 let; pri moških je bila slika enaka.

Statistični podatki za leto 2021 kažejo, da so v občini delovali 4 vrtci, obiskovalo pa jih je 267 otrok. Od vseh otrok v občini, ki so bili stari od 1-5 let, jih je bilo 76 % vključenih v vrtec, kar je manj kot v vseh vrtcih v Sloveniji skupaj (81 %). V tamkajšnjih osnovnih šolah se je v šolskem letu 2021/2022 izobraževalo približno 690 učencev. Različne srednje šole je obiskovalo okoli 300 dijakov. Med 1.000

prebivalci v občini je bilo 31 študentov in 5 diplomantov; v celotni Sloveniji je bilo na 1.000 prebivalcev povprečno 39 študentov in 8 diplomantov.

Statistični podatki za leto 2021 kažejo, da je med osebami v starosti 15 let–64 let (tj. med delovno sposobnim prebivalstvom) bilo približno **62 % zaposlenih ali samozaposlenih oseb (tj. delovno aktivnih), kar je manj od slovenskega povprečja (67 %).**

Statistični podatki za leto 2021 kažejo, da je povprečna mesečna plača na osebo, zaposleno pri pravnih osebah, bila v tej občini **v bruto znesku za približno 7 % nižja od letnega povprečja mesečnih plač** v Sloveniji, v neto znesku pa za približno 6 %.

V letu 2021 je bilo v občini 459 stanovanj na 1.000 prebivalcev. Povprečno število oseb v stanovanju je bilo 2,6. Povprečna uporabna površina stanovanja pa je bila 67,2 m².

Statistični podatki za leto 2021 kažejo, da je več kot vsak drugi prebivalec v občini imel osebni avtomobil (535 avtomobilov na 1000 prebivalcev); ta je bil v povprečju star 11 let.

Statistični podatki za leto 2021 kažejo, da je bilo v občini zbranih 345 kg **komunalnih odpadkov na prebivalca, to je 20 kg manj kot v celotni Sloveniji.**

OBČINA TRBOVLJE

Občina Trbovlje meri 58 km². Po površini se med slovenskimi občinami uvršča na 122. mesto.

Leta 2022 je imela občina 15.893 prebivalcev (7.819 moških in 8.074 žensk). Na kvadratnem kilometru površine občine je živel povprečno 273,4 prebivalcev; torej je bila gostota naseljenosti tu večja kot v celotni državi (103,9 prebivalca na km²).

V letu 2021 je bilo število živorojenih nižje od števila umrlih. Naravni prirast na 1.000 prebivalcev v občini je bil torej **v tem letu negativen**, znašal je -8,2 (v Sloveniji -2,0). Število tistih, ki so se iz te občine odselili, je bilo nižje od števila tistih, ki so se vanjo priselili. **Selitveni prirast na 1.000 prebivalcev v občini je bil torej pozitiven**, znašal je 0,9. Seštevek naravnega in selitvenega prirasta na 1.000 prebivalcev v občini je bil negativen, znašal je -0,7 (v Sloveniji -0,9).

V letu 2022 je bila povprečna **starost občanov 46,6 leta** in tako višja od povprečne starosti prebivalcev Slovenije (43,6 leta).

Statistični podatki za leto 2021 kažejo, da je med prebivalci te občine bilo število najstarejših – tako kot v večini slovenskih občin – večje od števila najmlajših: na 100 oseb, starih 0–14 let, je prebivalo 184 oseb starih 65 let ali več. To razmerje pove, da je bila vrednost indeksa staranja za to občino višja od vrednosti tega indeksa za celotno Slovenijo (ta je bila 139). Pove pa tudi, da se povprečna starost prebivalcev te občine dviga v povprečju hitreje kot v celotni Sloveniji. Podatki po spolu kažejo, da je bila vrednost indeksa staranja za ženske v tej občini višja od indeksa staranja za moške. V občini je bilo – tako kot v večini slovenskih občin – med ženskami več takih, ki so bile stare 65 let ali več, kot takih, ki so bile stare manj kot 15 let; pri moških je bila slika enaka.

Statistični podatki za leto 2021 kažejo, da je v občini delovalo 6 vrtcev, obiskovalo pa jih je 532 otrok. Od vseh otrok v občini, ki so bili stari od 1-5 let, jih je bilo 79 % vključenih v vrtec, kar je manj kot v vseh vrtcih v Sloveniji skupaj (81 %). V tamkajšnjih osnovnih šolah se je v šolskem letu 2021/2022 izobraževalo približno 1.290 učencev. Različne srednje šole je obiskovalo okoli 440 dijakov. Med 1.000 prebivalci v občini je bilo **31 študentov in 6 diplomantov**; v celotni Sloveniji je bilo na 1.000 prebivalcev povprečno 39 študentov in 8 diplomantov.

Statistični podatki za leto 2021 kažejo, da je med osebami v starosti 15 let–64 let (tj. med delovno sposobnim prebivalstvom) bilo približno 63 % zaposlenih ali samozaposlenih oseb (tj. delovno aktivnih), kar je manj od slovenskega povprečja (67 %).

Statistični podatki za leto 2021 kažejo, da je povprečna mesečna plača na osebo, zaposleno pri pravnih osebah, bila v tej občini **v bruto znesku za približno 3 % nižja od letnega povprečja mesečnih plač** v Sloveniji, v neto znesku pa za približno 3 %.

V letu 2021 je bilo v občini 473 stanovanj na 1.000 prebivalcev. Povprečno število oseb v stanovanju je bilo 2,5. Povprečna uporabna površina stanovanja pa je bila 64,7 m².

Statistični podatki za leto 2021 kažejo, da je vsak drugi prebivalec v občini imel osebni avtomobil (513 avtomobilov na 1000 prebivalcev); ta je bil v povprečju star 11 let.

Statistični podatki za leto 2021 kažejo, da je bilo v občini zbranih 383 kg komunalnih odpadkov na prebivalca, to je 18 kg več kot v celotni Sloveniji.

OBČINA ZAGORJE OB SAVI

Občina Zagorje ob Savi meri 147 km². Po površini se med slovenskimi občinami uvršča na 43. mesto.

Leta 2022 je imela občina 16.307 prebivalcev (8.169 moških in 8.138 žensk). Na kvadratnem kilometru površine občine je živel povprečno 110,8 prebivalcev; torej je bila gostota naseljenosti tu večja kot v celotni državi (103,9 prebivalca na km²).

V letu 2021 je bilo število živorojenih nižje od števila umrlih. Naravni prirast na 1.000 prebivalcev v občini je bil torej v tem letu negativen, znašal je -2,6 (v Sloveniji -2). **Število tistih, ki so se iz te občine odselili, je bilo višje od števila tistih, ki so se vanjo priselili.** Selitveni prirast na 1.000 prebivalcev v občini je bil negativen, **znašal je -2,8.** Seštevek naravnega in selitvenega prirasta na 1.000 prebivalcev v občini je bil negativen, znašal je -3,8 (v Sloveniji -0,9).

V letu 2022 je bila povprečna **starost občanov 44,2 leta** in tako višja od povprečne starosti prebivalcev Slovenije (43,6 leta).

Statistični podatki za leto 2021 kažejo, da je med prebivalci te občine bilo število najstarejših – tako kot v večini slovenskih občin – večje od števila najmlajših: na 100 oseb, starih 0–14 let, je prebivalo 138 oseb starih 65 let ali več. To razmerje pove, da je bila vrednost indeksa staranja za to občino višja od vrednosti tega indeksa za celotno Slovenijo (ta je bila 139). Pove pa tudi, da se povprečna starost prebivalcev te občine dviga v povprečju hitreje kot v celotni Sloveniji. Podatki po spolu kažejo, da je bila vrednost indeksa staranja za ženske v tej občini višja od indeksa staranja za moške. V občini je bilo – tako kot v večini slovenskih občin – med ženskami več takih, ki so bile stare 65 let ali več, kot takih, ki so bile stare manj kot 15 let; pri moških je bila slika enaka.

Statistični podatki za leto 2021 kažejo, da je v občini delovalo 5 vrtcev, obiskovalo pa jih je 659 otrok. Od vseh otrok v občini, ki so bili stari od 1-5 let, jih je bilo 80 % vključenih v vrtec, kar je manj kot v vseh vrtcih v Sloveniji skupaj (81 %). V tamkajšnjih osnovnih šolah se je v šolskem letu 2021/2022 izobraževalo približno 1.540 učencev. Različne srednje šole je obiskovalo okoli 600 dijakov. Med 1.000 prebivalci v občini je bilo **35 študentov in 10 diplomantov**; v celotni Sloveniji je bilo na 1.000 prebivalcev povprečno 39 študentov in 8 diplomantov.

Statistični podatki za leto 2021 kažejo, da je med osebami v starosti 15 let–64 let (tj. med delovno sposobnim prebivalstvom) bilo približno **68 % zaposlenih ali samozaposlenih oseb** (tj. delovno aktivnih), kar je več od slovenskega povprečja (67 %).

Statistični podatki za leto 2021 kažejo, da je povprečna mesečna plača na osebo, zaposleno pri pravnih osebah, bila v tej občini v bruto znesku za približno **12 % nižja od letnega povprečja mesečnih plač** v Sloveniji, v neto znesku pa za približno 11 %.

V letu 2021 je bilo v občini 383 stanovanj na 1.000 prebivalcev. Povprečno število oseb v stanovanju je bilo 3,1. Povprečna uporabna površina stanovanja pa je bila 83,3 m².

Statistični podatki za leto 2021 kažejo, da je vsak drugi prebivalec v občini je imel osebni avtomobil (556 avtomobilov na 1000 prebivalcev); ta je bil v povprečju star 10 let.

Statistični podatki za leto 2021 kažejo, da je bilo v občini zbranih 340 kg komunalnih odpadkov na prebivalca, to je **25 kg manj kot v celotni Sloveniji.**

3.1.2 Velikost območja LAS

Strategija predvideva črpanje sredstev iz Evropskega sklada za regionalni razvoj (v nadaljevanju: ESRR) in Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (v nadaljevanju: EKSRP), zato se območje LAS deli glede na pravila posameznega sklada.

V programskem obdobju 2021-2027 se bo pristop LEADER/CLLD izvajal kot del skupnega pristopa, imenovanega lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost v okviru Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP) ter Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR). Vlada RS je na seji dne 28. 9. 2022 potrdila dopolnjen predlog Strateškega načrta skupne kmetijske politike za obdobje 2023–2027 za Slovenijo (SN 2023–2027). Evropska komisija je omenjeni dokument odobrila dne 28. 10. 2022. 29. 9. 2023 je Evropska komisija odobrila drugo spremembo SN 2023–2027 z Izvedbenim Sklepom Komisije z dne 29.9.2023 o odobritvi spremembe strateškega načrta SKP za obdobje 2023–2027 za Slovenijo za podporo Unije, ki se financira iz Evropskega kmetijskega jamstvenega sklada in Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (CCI: 2023SI06AFSP001).

Uredba o delovanju lokalnih akcijskih skupin (LAS) in potrditvi strategij lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost (SLR) ureja pripravljajalno podporo, pogoje za delovanje lokalnih akcijskih skupin in pripravo strategij lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost ter odobritev teh. Uredba določa tudi pogoje za oblikovanje in postopke za izbor in potrditev LAS, vsebino in sestavo ter obvezna poglavja SLR, merila in način za izbor SLR, naloge LAS, upravičence, upravičene aktivnosti pripravljajalne podpore, pogoje upravičenosti in pogoje za izvajanje pripravljajalne podpore, v programskem obdobju 2023–2027.

- a) ESRR namenja sredstva za uresničevanje potreb območja in je namenjen urbanim območjem, ki so določena z Uredbo o izvajanju lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, v programskem obdobju 2021-2027 (v nadaljevanju: Uredba CLLD), t.j. somestje Hrastnik – Trbovlje – Zagorje ob Savi, ter drugim urbanim območjem, kjer mestne funkcije prevladujejo nad agrarnimi. Druga urbana območja so Dol pri Hrastniku, Kisovec in Izlake. Na vseh opredeljenih urbanih območjih LAS se bodo izvajale dejavnosti, ki so predvidene v strategiji in so skladne z ukrepi, predvidenimi v Programu evropske kohezijske politike v obdobju 2021 – 2027 v Sloveniji (v nadaljevanju krajše: OP EKP 2021-2027) ter se bodo financirale iz naslova ESRR.

Preglednica 1: Urbana območja na območju LAS, število prebivalcev ter površina (2022)

Urbano območje	Št. prebivalcev	Površina v km ²
Dol pri Hrastniku	1.399	4,6
Hrastnik	4.802	5,8
Izlake	1.122	3,6
Kisovec	1.654	1,8
Trbovlje	13.620	10,2
Zagorje ob Savi	6.006	2,8
SKUPAJ	28.603	28,8

Vir: Statistični urad RS

Somestje ter druga urbana območja oz. naselja, ki ustvarjajo urbani videz in v katerih so prisotne večstanovanjske hiše in bloki, predstavljajo pomembnejša lokalna središča, katera prebivalcem zagotavljajo osnovno socialno in zdravstveno infrastrukturo, šolske, športne, zadovoljive trgovske in služnostne kapacitete ter kulturno – družbeno infrastrukturo. Merila za opredelitev dodatnih drugih urbanih območij so razpoložljivost različne infrastrukture (pošta, krajevni urad, sedež občine varstvena, izobraževalna, zdravstvena, socialna, športno rekreativna in kulturno družbena infrastruktura), število prebivalcev, število podjetij oz. pravnih oseb v naselju ter število društev in nevladnih organizacij v naselju.

Preglednica 2: Merila za opredelitev dodatnih drugih urbanih območij

Merila	Dol pri Hrastniku	Kisovec	Izlake
Pošta	da	da	da
Krajevni urad	da	da	da
Šola in vrtec	podružnična OŠ (1.-9. razreda), oddelek vrtca Hrastnik	podružnična OŠ (1.-5. razreda), oddelek vrtca Zagorje	popolna OŠ, oddelek vrtca Zagorje
Občinska uprava	ne	ne	ne
Zdravstvena in socialna infrastruktura	zobna in splošna ambulanta	zobotehniški laboratorij	dom starejših občanov, ambulanta družinske medicine
Športno-rekreativna infrastruktura	športna dvorana	igrišče za mali nogomet	športni park
Kulturno-družbena infrastruktura	kulturni dom	kulturni dom	kulturni dom
NVO	8 društva	9 društva	22 društev
Število podjetij	5 podjetij	8 podjetij	9 podjetij
Gostota naseljenosti	303,7 preb/km ²	941,0 preb/km ²	310,8 preb/km ²

Vir: AJPES, SI STAT

- b) EKSRP namenja sredstva razvoju podeželja. Le ta so namenjena naseljem, v katerih živi manj kot 10.000 prebivalcev. Na območju LAS so sredstva namenjena vsem trem zasavskim občinam v celoti (območje LAS zajema 264 km², kjer je gostota prebivalstva nad republiškim povprečjem – 117,4 ljudi na km²). Za izračun sredstev črpanja iz EKSRP so izzeti prebivalci mestnega naselja Trbovlje kjer je več kot 10.000 prebivalcev (podatki Statističnega urada, na dan 1.7.2022, 15.890 prebivalcev)

Preglednica 3: Število prebivalcev in površina na območju LAS, z izvetim številom prebivalcev v mestnem naselju Trbovlje (1.1.2022)

Občina	Število prebivalcev	Površina v km ²	Gostota naseljenosti
Hrastnik	8.963	59	153
Trbovlje	2.273	58	273*
Zagorje ob Savi	16.307	147	111
SKUPAJ	27.543	264	

* gostota naseljenosti za celotno občino Trbovlje

Vir: Statistični Urad RS

Glede števila prebivalstva, gostote prebivalstva, demografske strukture, površine občin ipd. so med občinami precejšnje razlike. Največjo površino zajema občina Zagorje ob Savi, ki ima na območju LAS največ prebivalcev. Demografski trendi (izseljevanje, staranje, upadanje rojstev, neugodna izobrazbena struktura prebivalstva) in struktura prebivalstva območja LAS niso ugodni ter odstopajo od splošnih trendov v Sloveniji, kar se posredno odraža na pomanjkanju delovnih mest, neskladju med ponudbo in povpraševanjem na trgu dela, porastu socialno ogroženih družin, na kvaliteti življenja, kupni moči prebivalstva, stanovanjskem fondu, razvitosti posameznih storitvenih in drugih dejavnosti, odlivu visoko izobraženih oseb iz regije, ker ni ustreznih delovnih mest.

- c) V obdobju 2019-2021 se je izvajal ciljni raziskovalni projekt z nazivom »Medresorsko usklajeno spodbujanje razvoja v obmejnih problemskih območjih«, ki ugotavlja, da so demografska gibanja na obmejnih problemskih območjih zaskrbljujoča, da so gospodarski kazalniki pretežno

slabši od slovenskega povprečja, ter da bo nadaljnji razvoj obmejnih problemskih območij odvisen od ohranjanja vitalnosti teh območij. Z zakonsko opredelitvijo obmejnih območij kot območij, ki jim je v razvojnem smislu potrebno nameniti posebno pozornost, Republika Slovenija sledi cilju spodbujanja skladnega regionalnega razvoja vseh območij na ozemlju naše države. Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja in Uredba o izvajanju ukrepov endogene regionalne politike določata vsebino in način priprave štiriletnega programa razvojnih spodbud za obmejna problemska območja, ki ga sprejme vlada. Vlada je v mesecu februarju 2022 sprejela Program razvojnih spodbud za obmejna problemska območja v obdobju 2022-2025. Obmejna problemska območja obsegajo obmejne občine in občine, ki neposredno mejijo na obmejne občine. Obmejne občine so občine, v katerih več kakor 50 odstotkov prebivalcev živi v 10 -kilometerskem obmejnem pasu in ki imajo primanjkljaj delovnih mest ter podpovprečno gostoto poselitve. Pri občinah, ki neposredno mejijo na obmejne občine, se kot merilo za vključitev v obmejna problemska območja upošteva več kot 45 minutna povprečna dostopnost do najbližjega priključka avtoceste ali hitre ceste ali visok delež površine vključene v območje Nature 2000. Merila za določitev obmejnih problemskih območij in seznam občin podrobneje določa Uredba o določitvi obmejnih problemskih območij. **Občine Zagorje ob Savi, Trbovlje in Hrastnik tako niso uvrščene med problemska območja.**

Občine na območju LAS opredeljene tudi kot območje, v katerih je skupni prirast prebivalstva negativen in imajo nadpovprečen tehtan nagib glede na površino obdelovalnih kmetijskih zemljišč. Za območje so značilna tudi večje degradirane površine, ki so nastale zaradi industrije in rudarstva v preteklosti.

3.1.3 Strukturne danosti območja LAS

Naravnogeografske značilnosti območja LAS so vplivale na tradicionalno usmerjenost v industrijo, ki je svoje mesto našla predvsem v ozkih dolinah, kjer so se tudi razvila urbana središča (rudarstvo, energetika, strojništvo in kovinska industrija, steklarska, kemična, tekstilna in elektro industrija...). Vplivale so tudi na družbeni in gospodarski razvoj tega območja, **katerega velik del je pod različnimi varstvenimi režimi, še zlasti zaradi rudarjenja** (Natura 2000, ekološka območja, degradirana območja, poplavna območja, plazovita območja). Zaradi navedenega so pogoji za naselitev in gospodarski razvoj zelo omejeni. Čeprav je gospodarstvo v občinah Hrastnik, Trbovlje in Zagorje ob Savi zaznavalo pozitiven trend – povečal se je bruto domači proizvod, prav tako število podjetij, rastla je dodana vrednost na zaposlenega v gospodarskih družbah, povečala se je investicijska aktivnost gospodarskih družb, pa se je zaostanek za slovenskim povprečjem po večini spremljanih kazalnikov povečal. Gospodarska moč občin se primerjalno slabša vse od leta 2000, v zadnjih letih pa se je poslabševanje ustavilo pri približno eni polovici povprečnega slovenskega bruto domačega proizvoda na prebivalca.

Kmetijska zemljišča v uporabi na območju LAS so v letu 2020 obsegajo 6.074 ha, kar pomeni 23% vseh zemljišč, gozdovi 64%, ostalo predstavljajo urbana naselja in degradirane površine, ki so posledica rudarjenja, industrije in energetskih dejavnosti. Degradirane površine obsegajo rudniške površine, deponije odpadkov ter kamnolome. V preteklosti se je veliko površin že saniralo, kljub temu pa jih ostaja še kar nekaj (predvsem večjih površin), ki so potrebne sanacije, saj ne predstavljajo le degradacije tal, pač pa tudi vir emisij prašnih delcev v zrak. **Regija je prepoznana po industriji, zato je tu bolj razvita industrijska kultura, manj pa obrtniška kultura, obrtniški in mojstrski poklici izumirajo.**

Preglednica 4: Strukturne danosti območja LAS

Strukturne danosti	Velikost v ha	Delež (%)
Kmetijske površine v uporabi	6.074	23
Gozdovi	16.836	64
Urbana naselja + degradirane površine	3.476	13
SKUPAJ	26.386	100

Vir: Statistični Urad RS, Zavod za gozdove – interni podatki Krajevne enote Zagorje, april 2023

Po podatkih Zavoda za gozdove (interni podatki Krajevne enote Zagorje ob Savi), gozdnatost v Zasavju znaša 63,8 %. **Visoka gozdnatost na obravnavanem območju je ekološko zelo ugodna.** Na izjemno razgibanem zasavskem reliefu gozd varuje zemljišča pred erozijo, poplavami, ohranja naravno rodovitnost tal ipd. Zaradi industrijskih emisij opravlja gozd tudi zelo pomembno higiensko-zdravstveno funkcijo.

Preglednica 5: Gozdnatost v Zasavju

Občina	Površina gozda (ha)	Delež gozda (%)	Površina gozda/preb. (ha/preb.)
Hrastnik	3.738	63,8	0,42
Trbovlje	3.737	64,3	0,24
Zagorje ob Savi	9.361	63,6	0,57
SKUPAJ	16.836	63,8	0,41

Vir: Zavod za gozdove – interni podatki Krajevne enote Zagorje, april 2023

Prebivalcem območja **so v ponos naravne danosti in znamenitosti državnega in lokalnega pomena.** Med najbolj prepoznavnimi so: skalne igle v Zelencu, skalni možje na Taboru in druge nenavadne skalne oblike, kraške jame, neokrnjena krajinska območja Kopitnik, Kum, Mrzlica, Čemšeniška planina, Čebulova dolina, Čebine, soteska Ribnika, brzice na Savi, Mitovškov izvir, lipa pred cerkvijo v Turju, Zasavska sveta gora idr. Na območju LAS so opredeljena posebej varovana območja Natura 2000, katera oblikuje Evropska unija že več kot desetletje. Njen namen je ohranjanje biotske raznovrstnosti, in sicer tako, da varuje naravne habitate ogroženih rastlinskih in živalskih vrst, pomembnih za Evropsko unijo. Območja Natura 2000 v Sloveniji so opredeljena v 354 območjih in obsegajo 6.639 km² oz. 32,1 % površine celotne Slovenije. **Na območju LAS, območje Natura 2000, predstavlja 29,5 % vse površine ter pestro biotsko raznovrstnost na razmeroma razgibanem reliefu.** Območje je zaščiten zaradi življenjskega prostora dveh vrst ptic (planinski orol in sokol selec). Varstveni cilji znotraj območja določajo predvsem ohranitev skalnih habitatov in zagotovitev miru okoli gnezdišč. Območja Nature 2000 so neenakomerno porazdeljena, nekatera so celo težje dostopna in nekatera neprimerna za turistično ponudbo (npr. skale, prepadi, previsi, vodni izviri – vodovarstveno območje, jame – niso dovolj varno dostopne ipd.) ali druge dejavnosti.

Preglednica 6: Razmerje območij Natura 2000 z območjem LAS

Območja Natura 2000	površina (km ²)
Reber - borovja	0,75
Medija - borovja	0,90
Kandrše	13,60
Kotredež	0,41
Čemšeniška planina	3,16
Kum	59,50
Mrzlica	0,93
Kopitnik	2,75
Trojane	0,76
Posavsko hribovje	35,16
SKUPAJ območja Natura 2000 (km²)	117,92
% območij Natura 2000/območje LAS	30,02

Vir: Naravovarstveni atlas Zavoda RS za varstvo narave (<https://www.naravovarstveni-atlas.si/web/profile.aspx?id=N2K@ZRSVNJ>)

V regiji sta tudi dva krajinska parka, in sicer **Krajinski park Kum, ki ima 2.232 ha površine, in Krajinski park Mrzlica, ki ima 149 ha površine.** Sedem območij v Zasavju je varovanih po Direktivi o ohranjanju naravnih življenjskih prostorov ter prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst. Med njimi je največje območje Kuma, saj meri skoraj 59 km². Prostor poseljujejo različni tipi gozdov ter

travišča z nekaterimi redkimi rastlinskimi in živalskimi vrstami. Tudi območji **Kandrše in Mrzlica** nista ujeti samo v meje Zasavja, ob kulturni krajini pa so varovane nekatere ogrožene živalske vrste. Dobre tri kvadratne kilometre **obsega Čemšeniška planina** z varovano krajino in dvema vrstama metuljev. Podobno razsežen je Kopitnik s svojimi gozdovi in z vegetacijo skalnih razpok. Najmanjši območji, katerih površina ne dosega kvadratnega kilometra, sta Reber in Medija z rastišči rdečega bora. Na osnovi Direktive o ohranjanju prostoživečih vrst ptic so varovana ostenja Posavskega hribovja. Previsne skalne pečine po ozkih dolinah Save, Savinje in njunih pritokov nudijo zavetje ogroženima planinskemu orlu in sokolu selcu.

3.1.4 Stanje infrastrukture in opremljenosti z osnovnimi storitvami

Po splošnih in internih podatkih občin Hrastnik, Trbovlje in Zagorje ob Savi, Regionalnega razvojnega programa zasavske regije za obdobje 2021-2027 ter po podatkih Razvojnega programa občine Hrastnik 2020+, Regijskega centra za ravnanje odpadkov v Zasavju, podatkih iz Zasnove državnega kolesarskega omrežja v RS, Kolesarskega kluba Zagorska dolina ter po podatkih Agencije RS za okolje je stanje infrastrukture in opremljenosti z osnovnimi storitvami naslednje:

Oskrba z vodo

Območje LAS je bogato z vodnimi viri v različnih pojavnih oblikah (izviri, manjši slapovi, potoki, reka Sava). Nekateri med njimi so evidentirani tudi kot naravne vrednote (Bajdetov graben s slapovi, Izvirišče, Mitovski izvir ipd.), vendar se vsi ne izkoriščajo kot turistični potencial ali za kakšne druge dejavnosti (npr. ribogojnica). Kakovost voda se izboljšuje (vpliv izgradnje čistilnih naprav v vseh treh občinah), njihovo stanje se redno spremlja. Kemijsko in biološko stanje reke Save spremlja Agencija RS za okolje; v nadaljevanju: ARSO).

Večina naselij na območju LAS ima urejena vodovodna omrežja. Ta so bila in marsikatera so še, zaradi dotrajanosti, potrebna obnove. V zadnjih 10 letih je bilo izvedenih več novogradenj in adaptacij obstoječih omrežij: vzpostavitev novih vodovodnih omrežij, obnova obstoječih vodovodov ter urejena oskrba nekaterih prebivalcev s kvalitetnejšim in varnejšim vodovodnim sistemom.

Na področju oskrbe s pitno vodo je bilo izvedenih več novogradenj in adaptacij, poraba vode pa se v zadnjem desetletju znižuje s podobnim tempom, kot je povprečje v državi.

Preglednica 7: Vodovodno omrežje, priključki na vodovod Zasavska regija

	2017	2018	2019	2020	2021
Dolžina vodovodnega omrežja (v km)	321	538	546	597	534
Število vodovodnih priključkov	5650	8172	8657	9259	9407

Vir: Statistični urad RS

Preglednica 8: Poraba vode iz javnega vodovoda v gospodinjstvih (m^3 na prebivalca)

Leto	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Zasavje	34,0	33,5	30,2	35,0	26,1	19,0	19,2	26,7	28,7	32,0	33,5	33,5
Slovenija	41,2	40,7	41,3	38,2	38,1	38,1	38,0	38,3	38,4	38,1	40,5	40,3

Vir: Statistični urad RS

Poraba vode se v zadnjem desetletju znižuje s podobnim tempom kot je povprečje v državi. Na območju LAS je poleg javnih tudi veliko lokalnih vodovodov oz. manjših zajetij pitne vode (vaški vodovodi, ki niso del javnega vodovoda), katerih problem je kontrola kvalitete vode, ki se v večini ne izvaja z zahtevami veljavne zakonodaje. Kapaciteta teh vodovodov oz. zajetij je majhna, zato je potrebno v sušnih obdobjih višje ležeča naselja oskrbovati z vodo. Ta zajetja ne izpolnjujejo osnovnih tehničnih in

higienskih minimumov, zato je voda biološko in kemično neustrezna. Za uporabo v prehranske namene jo je ponekod potrebno prekuhavati, vodovodni sistemi v nekaterih primerih delujejo tudi brez avtomatike. Na posameznih območjih ni urejeno vodovarstveno območje, prav tako ni določen režim. Na območjih, primernih predvsem za razvoj kmetijstva, turizma in šport, vse te težave neposredno in posredno vplivajo na njihov razvoj.

Ravnanje z odpadki

Ravnanje z odpadki, na območju LAS oz. v zasavski regiji, je pomemben pokazatelj čistoče območja in ohranjanja naravnega okolja. Leta 2005 so občine Hrastnik, Litija, Radeče, Trbovlje in Zagorje ob Savi, ustanovile regijski center za ravnanje z odpadki v Zasavju (CEROZ). Oktobra 2015 so dokončali ureditev sortirnice, kompostarne, inertne predelave gradbenih odpadkov in povečali odlagališče na deponiji Unično. Zbiranje in odvoz odpadkov v vseh občinah opravlja komunalno podjetje, ki odpadke pripelje v CEROZ na odlaganje. **Količina zbranih odpadkov sledi trendu zmanjševanja le teh, ki je podoben kot je povprečje za Slovenijo - količina zbranih odpadkov se zmanjšuje, medtem ko se količina ločeno zbranih odpadkov povečuje.** Z rednim in organiziranim odvozom več frakcij komunalnih odpadkov iz gospodinjstev, z urejenimi zbiralnimi ločenimi frakcij (t.i. ekološki otoki) ter z obratovanjem zbirnih centrov za odpadke, je vsem občanom oz. gospodinjstvom na območju LAS omogočeno ločeno zbiranje odpadkov, ki so namenjeni reciklaži. Posledično je manj odloženih odpadkov na divjih odlagališčih, kar je v skladu s prednostnim redom ravnanja z odpadki v državi.

Odpadne vode se zbirajo v kanalizacijskih sistemih, ki so večinoma mešanega tipa. Ti so namenjeni skupnemu odvajanju komunalnih, odpadnih, tehnoloških in meteoroloških voda. V skupnem projektu občin Litija, Šmartno pri Litiji, Zagorje ob Savi in Radeče, se je oktobra 2015 dokončala izgradnja centralnega kanalizacijskega sistema in čistilne naprave, ki je locirana v občini Zagorje ob Savi. Tudi v občinah Trbovlje in Hrastnik sta čistilni napravi že zgrajeni in obratujeta. V okviru Dogovora za razvoj regij 2014 – 2020 sta tako Občina Trbovlje kot tudi Občina Hrastnik implementirala projekt Odvajanje in čiščenje odpadne vode v porečju Save, ki bosta zaključena v letu 2023.

Sistemi za odvajanje odpadne vode, ki vodijo odpadno vodo do čistilnih naprav se dopolnjujejo. Na podeželju odvajanje in čiščenje odpadnih voda (male komunalne čistilne naprave, rastlinske čistilne naprave, nepretočne greznice) še ni urejeno v zadostni meri.

Oskrba z energijo

V posameznih občinah na območju LAS, so največji porabniki energije predvsem industrija (steklarstvo, kemična in kovinska industrija, livarna ipd.) in različna podjetja. Pri individualnih porabnikih se poleg električne energije, največ uporablja kurilno olje in lesna biomasa, sistem daljinskega ogrevanja ter zemeljski plin. Vse občine imajo izdelane lokalne energetske koncepte, v katerih so zajeti potenciali razvoja energetske infrastrukture. Vsi vsebujejo potrebne ukrepe za povečanje učinkovite rabe energije in dvig uporabe obnovljivih virov energije v javnih in zasebnih sektorjih. V sklopu tega se bodo podpirale naložbe, ki bodo dosegale cilje načrtovanih ukrepov in ukrepov Programa evropske kohezijske politike v obdobju 2021 – 2027 v Sloveniji (spodbujanje energetske učinkovitosti in zmanjševanje emisij toplogrednih plinov, spodbujanje energije iz obnovljivih virov, razvoj pametnih energetskih sistemov, omrežij in hramb). Finančna sredstva naj bi se črpala iz različnih virov glede na vrsto in nosilce naložbe. Manjše naložbe na podeželju pa naj bi bile usmerjene tudi v ukrepe za zmanjševanja porabe energije - prijaznejši sistemi ogrevanja in uporabe različnih virov energije.

Športna infrastruktura

Šport že dolgo ni več samo način krepitve telesa in ohranjanje zdravja. Postaja neizogibna dejavnost moderne družbe, ki je danes bolj kot kdaj koli prej prisotna v življenju vsakega posameznika, ter vse bolj postaja pomembna na ekonomskem področju. Postaja področje finančnih vlaganj in novih podjetniških

priložnosti. Športna infrastruktura predstavlja za športno dejavnost opremljene in urejene površine ter prostore po različnih naseljih. **Na območju LAS obstajajo različni športni objekti kot so nogometna igrišča, večnamenske dvorane za igranje košarke, malega nogometa, rokomet, zunanja večnamenska športna igrišča (tenis, odbojka ipd.), fitness na prostem, atletske steze idr., kar omogoča tudi organizacijo večjih športnih prireditev in dogodkov.** Objekti so razporejeni po celotnem območju, sama kvantiteta obstoječe športne infrastrukture pa zadošča trenutnim potrebam. Zasedati je tudi alternativne in ekstremne športe, kot so downhill, moto kros, rally, padalstvo, plezanje, letalstvo, sankastvo, smučarski skoki, hillstrike, rolanje, rolanje, ribištvo, kajakaštvo idr. Rezultat tega je tudi nekaj izjemnih športnikov, ki so se dokazali tako na nacionalni kot tudi mednarodni ravni (kolesarstvo, kajakaštvo, namizni tenis ...). Prav tako je v vsakodnevnem utripu zasavskega življenja moč videti ljudi, ki skrbijo za svoje aktivno življenje s tekom, nordijsko hojo, planinarjenjem, kolesarjenjem, rolanjem ipd.

Na območju LAS deluje nekaj manjših smučišč - Trotovník, Rajska dolina, Vidrga, Medvednica in Marela. Zaradi težav s pomanjkanjem snega in zaradi relativno nizke lege, smučišča proge zasnežuje tudi s sistemom umetnega zasneževanja. Proge so večinoma lahke in primerne za začetnike in otroke. V skakalnem centru Kisovec je urejen sodoben skakalni center za mlajše skakalce. Večja (55 m) in manjša (28 m) skakalnica sta pokriti s plastično prevleko, pozimi pa umetno zasneženi, tako da je skakanje omogočeno čez vse leto.

V občini Trbovlje je urejeno letno kopališče v središču mesta, ki obiskovalcem omogoča rekreativno plavanje, igre v vodi, igranje odbojke na mivki in badmintona. Kopališče je urejeno tudi v občini Hrastnik, kjer se v mestnem središču nahaja zimski bazen, ki ponuja šolo plavanja in športno vadbo, Primeren je tako za rekreativce, skupine šolarjev in upokoјence kot tudi male dojenčke.

Prometna infrastruktura

Območje LAS oz. zasavska regija je prometno prehodna regija, vendar se glede na raven prometne dostopnosti uvršča med regije s podpovprečno razvitim prometnim omrežjem. **Dostop do avtocestnega križa pod Trojanami je omogočil, da so se prometne povezave izboljšale,** vendar povezava zaradi velike koncentracije prebivalstva in velike dnevne migracije ne zadošča, prav tako ostaja problematična povezanost proti vzhodni smeri regije, saj je predvsem na relaciji Zasavje – Zidani most, cestna povezava popolnoma neustrezna, kar še dodatno prispeva k manjši konkurenčnosti regije in manjšemu zanimanju investitorjev. Pomembna bi bila vzpostavitev nove, središčne zasavske povezave na avtocestni križ, in sicer od Trbovelj proti Preboldu – navezava na avtocesto »Šentrupert (A1)–Prebold–Trbovlje–Hrastnik (G2-108)«. Gradnja novega predora bi tako pomembno skrajšala pot do avtoceste v Savinjski dolini za večino prebivalcev Zasavja. Poleg tega pa bi ta navezava omogočala večje zanimanje gospodarstva za zasavsko regijo. Z vzpostavitvijo novih cestnih povezav bi se vplivalo na zmanjševanje delcev PM₁₀.

Po podatkih Ministrstva za javno upravo (<https://podatki.gov.si/dataset/dolzine-javnih-cest-po-obcinah-od-leta-2002>), se dolžina cest (državnih in javnih), v zadnjih 10-tih letih ni bistveno spreminjala. Leta 2011 je bilo vseh javnih cest 841,07 km, leta 2021 pa 847,7 km (občina Zagorje ob Savi 468,58 km, občina Trbovlje 216,65 km in občina Hrastnik 162,47 km). Na območju LAS velja neenakomerna dostopnost urbanega in podeželskega območja.

Območje LAS povezuje že v 19. stoletju zgrajena železniška proga, ki prebivalcem odpira pot proti Ljubljani in Zidanemu Mostu. Poteka po dolini reke Save in čeprav je po dolžini kratka, je za povezavo z večjimi urbanimi središči zelo pomembna. Dnevno služi transportu materialov za potrebe industrije ter prebivalcem, ki migrirajo na delovna mesta izven območja LAS.

Območje je tako občinsko kot regijsko povezano tudi z avtobusnimi progami. Povezave so najbolj pogoste med delavniki zaradi potreb zaposlenih, učencev in dijakov, medtem ko so ob koncu tedna in ob praznikih manj pogoste (pomankljiv sistem javnega prevoza).

V občini Zagorje ob Savi deluje tudi manjše vzletališče – travnata steza, dolga 450 m in široka 20 m. Namenjena je športnim in turističnim letalom s skupno maso do 2000 kilogramov. Zagorsko vzletališče velja za eno najbolj zahtevnih v Sloveniji, saj so potrebne posebne dosledne tehnike pilotiranja.

Na področju kolesarske infrastrukture na območju LAS **je kolesarskih stez zaenkrat le za vzorec** (občina Zagorje in Trbovlje imata vzpostavljane lokalne kolesarske steze po mestu), pri čemer se bo do konca leta 2023 kolesarska infrastruktura na območju LAS izboljšala saj bo vzpostavljena kolesarska povezava Zagorje železniška postaja – Zagorje Orehovica in Trbovlje železniška postaja – Trbovlje Gabrsko (v okviru Dogovora za razvoj regij). Le te bodo celostno umeščene v prostor občin pri čemer niso regijsko umeščene v prostor in občin ne povezujejo med seboj. Razlog je v omejenosti površin na določenih območjih (posebej urbanih) ter v naravnih danostih območja LAS. Kolesarji večinoma uporabljajo obstoječe ceste, za rekreacijo in šport pa lokalne ceste, ki vodijo do planinskih in drugih objektov (Kal, Gore, Kopitnik, Kum, Mrzlica, Čemšeniška planina ipd.). **Premalo je tudi vzpodbud, promocije uporabe kolesa za zdrav način življenja (prireditve, promocija zdravja).**

Vzpostavljena sta tudi **dva gorskokolesarska centra**. Na pobočju Cilence nad ŠRCO Evropark v Zagorju je v letu 2020 zrastel nov gorskokolesarski park, ki ob otvoritvi 2021 ponuja **štiri namenske gorskokolesarske poti**. Park obsega območje 16 hektarjev in ima 200 – 230 m višinske razlike, dostop na vrh v dolžini 2.5 km traja približno 15 min lahkega pedaliranja ali 5km po malce bolj težavni trasi. Gorskokolesarski park Cilence Trails je projekt Kolesarskega kluba Zagorska dolina, ki je v preteklih letih s pomočjo lokalne skupnosti v Zasavju postavili **prvi pumptrack poligon**, z gorskokolesarskim parkom Cilence Trail pa območju dodaja novo kolesarsko vsebino in razvijamo Zagorje ob Savi v kolesarsko destinacijo, z vso potrebno infrastrukturo.

Mountainbike klub Trbovlje je v lanskem letu pričel z novim projektom in sicer z pridobivanjem dovoljenj **za gradnjo trailov**, ki bodo povezani v celoto kot **JAVOR Trails**. Končali so 1. fazo projekta na pobočjih 1131m visokega Javorja, ki vključuje kar 5 trailov. Traile v sklopu ostalih izjemnih poti nad Trbovljami povezujejo skupaj v celoto TRBOWLE TRAILS. **Pobočje pod Javorjem, ki je z 1131m tretji vrh Zasavja ima teren, kjer so tereni idealni za gorsko kolesarjenje.** Gozdovi z blago naklonino se nahajajo v neposredni bližini mest Trbovlje in Zagorje ob Savi, na povprečni nadmorski višini 1.000m. Ob že obstoječi, dograjeni gorsko-kolesarski infrastrukturi, je turistična promocija teh destinacij

Stanje informacijsko komunikacijske tehnologije (IKT)

Dostop do IKT je omogočen na celotnem območju, vendar pa so posamezne stanovanjske hiše, ki tega še vedno nimajo, predvsem zaradi pridobivanja oz. ne-pridobivanja soglasij, oddaljenosti, kasnejše odločitve po priklopu itd. Na nekaterih območjih izven urbanih naselij je dostop sicer mogoč, vendar je signal sprejemanja slabši ali večkrat moten oziroma ga sploh ni. Vzrok je predvsem v neugodnih geografskih danostih. Zaradi visokih investicijskih stroškov in manjšega števila uporabnikov, operaterji nimajo interesa za pokrivanje teh območij. **Na podeželju slaba pokritost IKT tako moti razvoj podjetništva in sodobnega turizma.**

Dostop do 'države'

Na območju LAS delujejo izpostave oz. območne enote različnih javnih ustanov. Območje vsake občine je hkrati tudi območje upravne enote. Regionalni center za razvoj d.o.o. je do 28.7.2016 opravljal splošne regionalne razvojne naloge po pooblastilu države (regionalni razvojni program, sodelovanje z ministrstvi glede regionalnega razvoja ipd.), od tega datuma naprej pa naj bi jih prevzel javni zavod Regionalna razvojna agencija Zasavje. V občini Hrastnik deluje Finančni urad Hrastnik oz. FURS, ki

pokriva območje upravnih enot občine Hrastnik, Trbovlje in Zagorje ob Savi. Manjši pisarni sektorja za davke, sta locirani tudi v občinah Trbovlje in Zagorje ob Savi. V občini Trbovlje je izpostava Agencije RS za javnopravne evidence in storitve (v nadaljevanju: AJPES), ki posluje s poslovnimi subjekti. Tudi ta pokriva vse tri občine. Tu so tudi izpostave centrov za socialno delo ter enote Zavoda RS za zaposlovanje. V okviru storitev na področju gozdarstva deluje Krajevna enota Zagorje Zavoda za gozdove Slovenije. Področje kmetijstva pokriva Kmetijsko gozdarski zavod Ljubljana, ki ima svojo enoto v Zagorju ob Savi. V vsaki občini delujejo območno obrtne zbornice, ki opravljajo nekatere naloge v sklopu pooblastil (registracija dejavnosti – VEM točka, obrtna dovoljenja...). Na območju LAS deluje tudi Okrožno sodišče Trbovlje, dve notarski pisarni (Trbovlje, Zagorje ob Savi), tri policijske postaje, medobčinski inšpektorat in redarstvo Zasavje.

Zdravstvo in socialna infrastruktura

V vseh treh občinah območja LAS so zagotovljene zdravstvene storitve v zdravstvenih domovih in ambulantah ter storitve koncesionarjev. V Trbovljah je osrednja zdravstvena ustanova za zasavsko regijo – Splošna bolnišnica Trbovlje ter urgentni center. V vseh občinah so izpostave centrov za socialno delo ter enote območne službe Trbovlje Zavoda RS za zaposlovanje. Prav tako so v vseh občinah institucije za varstvo starejših ljudi – domovi za starejše. V občini Zagorje ob Savi, deluje regijski, samostojni javni **socialnovarstveni zavod, ki sodi med neprofitne organizacije**. Varstveno delovni center izvaja storitve za uporabnike, ki imajo določene omejitve. Center nudi varstvo in **zaposlitev pod posebnimi pogoji, institucionalno varstvo ter program socialne vključenosti**.

Po podatkih elaborata Ocena tveganj za razvoj težav v duševnem zdravju prebivalcev RS ter po podatkih elaborata Zdravje za Zasavje, je območje LAS **zaradi neugodne demografske slike (delež starejših, delež brezposelnih) in rudarsko industrijske preteklosti, je območje LAS izpostavljeno večji stopnji tveganja na področju zdravja, revščine, socialne izključenosti ter odvisnosti od različnih oblik socialnih pomoči**. Vse tri občine zaznamuje **slabo poklicno in splošno zdravje, slabe stanovanjske razmere, slab ekonomski položaj, brezposelnost in okolijski problemi. Visoka je tudi prevalenca duševnih motenj, število bolnikov, ki poiščejo pomoč pa je nerazumno nizko**. Razlog je verjetno tudi v nedostopnosti ambulantnih oz. specialističnih služb. V zasavski regiji oz. območju LAS je tudi **visoka stopnja samomorilnosti in motenj odvisnosti**. Izstopajo nekateri **kazalniki zdravja, katere je možno povezati z onesnaženim zrakom**. Visoki sta splošna umrljivost in umrljivost do 65. leta starosti, ki je višja od slovenskega povprečja ter odstotek bolniškega staleža, ki je nad slovenskim povprečjem. Kronične bolezni dihal pri otrocih so 2,2 krat pogostejše kot pri otrocih z manj onesnaženih območij, statistično večje je tveganje za nekatere vrste raka. **Zasavska regija je, poleg pomurske regije, najbolj potrebna pomoči pri preprečevanju in zdravljenju duševnih težav**. Pereča je tudi osebna varnost, saj je tu pogosta kriminaliteta in samopoškodbeno vedenja.

3.1.5 Opis stanja okolja

Stanje okolja, v svojih poročilih in publikacijah, spremlja ARSO. V preteklosti pa je bilo izdelanih tudi več ocen stanja okolja za posamezne občine. Vsi podatki meritev onesnaženosti zraka v Sloveniji, le te so se začele konec sedemdesetih let dvajsetega stoletja, kažejo ugotavlja povečano onesnaženost zraka na območju LAS. V okolju je prisotnih več različnih onesnažil, ki povečujejo ogroženost zdravja ljudi in narave, zmanjšujejo kakovost bivanja in privlačnost območja. Pretekla analiza kakovosti zraka (do leta 2015), katere so opravili na ARSO, so pokazale, da je bilo glede na količine SO₂, Zasavje skupaj z Mežico in Velenjem, območje z najslabšo kvaliteto, saj je spadalo v 1. razred onesnaženosti. Sedaj so koncentracije pod mejnimi vrednostmi. Glede koncentracije PM₁₀ delcev spada Zasavje v 2. kakovostni razred. Stroka kot največjo grožnjo kakovosti zraka izpostavlja ravno te delce. 24-urna mejna koncentracija teh delcev za varovanje ljudi je 50 µg/m³ in je v koledarskem letu lahko presežena največ 35 krat. Po podatkih ARSO za leto 2022, je bila ta koncentracija v občini Hrastnik presežena 1 krat, v občini Trbovlje 8 krat in v občini Zagorje ob Savi 11 krat. Vsa preseganja so vezana na zimsko obdobje, od oktobra do marca. Poleg prometa, vplivajo na dodatno povečano onesnaženost zraka z delci tudi

industrija in stara individualna kurišča, ki imajo slab energetski izkoristek ter visoke specifične emisije. Na povečano onesnaženost zraka pa zlasti vpliva zelo neugodna topografija, saj so naselja v ozkih, neprevetrenih dolinah.

Za zmanjšanje onesnaženosti zraka z delci PM₁₀ je bil sprejet državni Odlok o načrtu za kakovost zraka na območju Zasavja (Uradni list RS, št. 73/17, 2/20, 191/20 in 203/21), ki opredeljuje ukrepe na področju učinkovite rabe energij, obnovljivih virov energije, trajnostne mobilnosti in druge ukrepe za izboljšanje zraka.

Velik del površine območja LAS je pod različnimi varstvenimi režimi, še zlasti zaradi rudarjenja v preteklih letih. **Trenutno se izvaja sanacija površin po rudarjenju.** Na območju so prisotna tudi plazovita območja in poplavne površine. Zaradi navedenega so površine za poselitev in gospodarski razvoj omejene.

Na območju je velik delež energetskega potratnih in današnjim standardom neustreznih javnih in zasebnih objektov/prostorov. Zaradi gospodarske krize je v zadnjih letih na območju LAS nastalo **veliko neizkoriščenih poslovnih površin in objektov** (Mehanika Trbovlje, GD, Sijaj d.d., Ipoz Trbovlje, ...).

Preko socialnih podjetij, društev, mladinskih centrov, šol in vrtcev, ipd. **se spodbuja k ponovni uporabi odpadkov in uporabi razgradljivih materialov.**

3.2 GOSPODARSKI POLOŽAJ

Poslovanje gospodarskih družb je povzeto iz letnega poročila AJPES Informacije o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v Zasavski regiji za leto 2021, ki podaja natančnejše informacije o rezultatih poslovanja, sredstvih in obveznostih do virov sredstev, ter informacije o poslovnih izidih gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v Zasavski regiji.

3.2.1 Opis glavnih gospodarskih dejavnosti

Čeprav je zasavsko gospodarstvo zaznavalo pozitiven trend – povečal se je bruto domači proizvod, prav tako število podjetij, rastla je dodana vrednost na zaposlenega v gospodarskih družbah, povečala se je investicijska aktivnost gospodarskih družb –, pa se je njegov zaostanek za slovenskim povprečjem po večini spremljanih kazalnikov povečal. Gospodarska moč regije se primerjalno slabša vse od leta 2000, v zadnjih letih pa se je poslabševanje ustavilo pri približno eni polovici povprečnega slovenskega bruto domačega proizvoda na prebivalca.

Naravnogeografske danosti in tradicija so v preteklih letih ustvarjale razmere za usmerjenost območja LAS zlasti v industrijo, rudarstvo ter storitvene in predelovalne dejavnosti. Na območju LAS so na različnih lokacijah vzpostavljene različne obrtne in industrijske cone z relativno urejeno infrastrukturo. Geografske in reliefne danosti območja omejujejo razvoj in širjenje dejavnosti velikih podjetij. Nekatera večja podjetja, ki so se še pred leti uvrščala med glavnih 10 največjih podjetij Zasavja, tako po celotnem poslovnem izidu, čistih prihodkih od prodaje, kot tudi po številu zaposlenih (Lesna industrija Svea Zagorje, Termoelektrarna Trbovlje, Strojna tovarna Trbovlje, Lafarge cement, Rudnik Trbovlje-Hrastnik), so v zadnjih letih prenehala delovati. Glede na razvrstitev družb in samostojnih podjetnikov posameznikov, v skladu z Uredbo o standardni klasifikaciji dejavnosti (Ur. l. RS, št. 69/2007 in 17/2008), se le ti razvrščajo v osnovna področja dejavnosti.

Preglednica 9: Razvrstitev gospodarskih družb in podjetnikov glede na področja dejavnosti v letu 2021

Področja dejavnosti	Gospodarske družbe				Podjetniki			
	število	delež (%)	zaposleni	delež (%)	število	delež (%)	zaposleni	delež (%)
A Kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo	9	0,9	7	0,1	11	0,9	6	0,7
B Rudarstvo	1	0,1	15	0,2	0	0	0	0
C Predelovalne dejavnosti	170	16,2	3363	45,1	154	12,6	103	12,9
D Oskrba z električno energijo, plinom in paro	9	0,9	110	1,5	3	0,2	0	0
E Oskrba z vodo, ravnanje z odplakami, saniranje okolja	8	0,8	240	3,2	294	24,0	230	28,8
F Gradbeništvo	168	16,0	1107	14,8	214	17,5	162	20,3
G Trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil	199	18,9	923	12,4	89	7,3	76	9,5
H Promet in skladiščenje	47	4,5	279	3,7	101	8,2	109	13,6
I Gostinstvo	59	5,6	101	1,4	15	1,2	2	0,2
J Informacijske in komunikacijske dejavnosti	47	4,5	221	3,0	10	0,8	2	0,3
K Finančne in zavarovalniške dejavnosti	9	0,9	7	0,1	7	0,6	0	0
L Poslovanje z nepremičninami	25	2,4	92	1,2	103	8,4	30	3,7
M Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti	211	20,1	525	7,0	40	3,3	37	4,6
N Druge raznovrstne poslovne dejavnosti	39	3,7	403	5,4	19	1,5	2	0,2
P Izobraževanje	12	1,1	26	0,4	10	0,8	3	0,4
Q Zdravstvo in socialno varstvo	15	1,4	25	0,3	28	2,3	2	0,3
R Kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti	9	0,9	6	0,1	127	10,4	37	4,6
S Druge dejavnosti	15	1,4	15	0,2	1	0,1	0	0
SKUPAJ	1052	100	7464	100	1226	100	799	100

Vir: AJPES, Informacije o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v Zasavski regiji za leto 2021

3.2.2 Stanje na področju gospodarstva

Gospodarske družbe in podjetniki

Poslovanje zasavskih družb in podjetnikov v letu 2021, se je glede na prejšnja leta izboljšalo. Leto 2021 je bilo glede na leto 2020, ko je gospodarstvo močno občutilo posledice epidemije, za poslovne subjekte bistveno bolj ugodno. Zasavske družbe in podjetniki, ki so predložili letna poročila za leto 2021, so v primerjavi s predhodnim letom povečali število zaposlenih, prihodke, neto dodano vrednost in tudi neto čisti dobiček oziroma neto podjetnikov dohodek, izboljšali so se tudi kazalniki poslovanja.

Zasavske družbe, so izboljšale rezultate poslovanja glede na predhodno leto. Družbe so čisti dobiček povečale za 17.682 tisoč evrov, čisto izgubo pa zmanjšale za 4.679 tisoč evrov. Neto čisti dobiček zasavskih družb je tako znašal 63.230 tisoč evrov in je bil za 22.360 tisoč evrov oziroma za 55 % večji kakor v letu 2020. Družbe so povečale skupne prihodke za 21 %, prihodke na tujem trgu za 19 % in neto dodano vrednost za 12 %. Neto dobiček iz poslovanja (EBIT8) se je povečal za 41 %, denarni tok iz poslovanja (EBITDA9) pa za 19 %. Rast skupnih prihodkov, prihodkov na tujem trgu, neto dodane

vrednosti in neto čistega dobička je bila pri zasavskih družbah nekoliko nižja kot pri vseh slovenskih družbah.

Družbe so povečale število zaposlenih za 3 %. Povprečna mesečna plača na zaposlenega v regiji se je povečala za 7 %. Prihodki na zaposlenega so se povečali za 17 %, neto dodana vrednost na zaposlenega za 9 % in neto čisti dobiček na zaposlenega za 50 %. Zasavske družbe še vedno nekoliko zaostajajo za slovenskim povprečjem, saj so na zaposlenega ustvarile 33 % manj prihodkov, 12 % manj dodane vrednosti in 22 % manj čistega poslovnega izida.

Zasavske družbe so ob koncu leta 2021 povečale svoje premoženje za 8,7 %, upoštevajoč rast cen pa za 3,8 %. Izkazale so največji delež kapitala v virih sredstev v zadnjih petih letih, 54,3 %, kazalnik dolgoročne pokritosti dolgoročnih sredstev in zalog pa je ostal enak kot v letu 2020, 1,19, kar pomeni, da so bila dolgoročna sredstva in zaloge v celoti financirana z dolgoročnimi viri sredstev.

Gospodarsko okrevanje je bilo zaznati v vseh področjih dejavnosti, najbolj v področju predelovalnih dejavnosti, kjer se je neto čisti dobiček povečal za 42 % in v področju gradbeništva, kjer se je neto čisti dobiček povečal za 44%. Družbe s področja predelovalnih dejavnosti so ustvarile skoraj polovico vseh prihodkov regije in tudi polovico neto čistega dobička regije, petino neto čistega dobička regije pa so ugotovile družbe s področja informacijskih in komunikacijskih dejavnosti.

Družbe Zasavke regije kot najmanjše statistične regije v Sloveniji so zaposlovale 1,4 % delavcev vseh slovenskih družb ter ustvarile 1,0 % vseh prihodkov, 1,3 % neto dodane vrednosti in 1,1 % neto čistega dobička vseh slovenskih družb.

Zasavski podjetniki, so povečali število zaposlenih za 2 % in prihodke za 17 %. Izkazali so neto podjetnikov dohodek v znesku 9.369 tisoč evrov, 24 % več kakor v letu 2020. Zabeležili so tudi 13 % rast neto dodane vrednosti. Zasavski podjetniki so svojim zaposlenim povečali plače za 9 %. Prihodki na zaposlenega so se povečali za 15 %, neto dodana vrednost na nosilca dejavnosti in njegove zaposlene za 12 %, neto podjetnikov dohodek na nosilca dejavnosti in njegove zaposlene pa za 23 %. Zasavski podjetniki so na nosilca dejavnosti in njegove zaposlene ustvarili 11 % manj neto dodane vrednosti in 3 % manj čistega poslovnega izida kot podjetniki na ravni Slovenije. Premoženje podjetnikov se je nominalno povečalo za 9,6 %, realno pa za 4,7 %. Struktura financiranja sredstev je bila ugodna, saj so podjetniki dolgoročna sredstva in zaloge v celoti financirali z dolgoročnimi viri sredstev.

V Zasavski regiji imajo največji vpliv podjetniki s področja gradbeništva, ki predstavljajo skoraj četrtno vseh zasavskih podjetnikov. Zaposlovali so več kot četrtno vseh zaposlenih pri podjetnikih in ustvarili tudi četrtno neto podjetnikovega dohodka. Podjetniki s področja gostinstva, ki so v letu 2020 ugotovili petino čiste izgube regije in tako najbolj občutili posledice epidemije, so v letu 2021 povečali prihodke za 17 % in leto zaključili s pozitivnim poslovnim izidom.

Razpredelnica 10: Število družb in podjetij po občinah v letu 2021

Občina	Število družb	Število podjetnikov	SKUPAJ
Hrastnik	73	126	199
Trbovlje	240	270	510
Zagorje ob Savi	186	306	492
SKUPAJ	499	702	1201

Vir: AJPES, Informacija o poslovanju gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov posameznikov v Zasavski regiji v letu 2021

Po podatkih Poslovnega registra Slovenije je podatke iz letnih poročil za leto 2021 predložilo 1.052 družb s sedežem v Zasavski regiji, 1226 podjetnikov in 6 zadrug.

Glede na obliko pravne osebe, je bilo v aprila 2023, v Poslovnem registru AJPES-a, na območju LAS, registriranih 1.575 samostojnih podjetnikov, 777 družb z omejeno odgovornostjo ter 557 različnih društev.

Preglednica 11: Razvrstitev pravnih oseb glede na obliko, po občinah, na dan 4.4.2023

Oblika pravne osebe	Hrastnik	Trbovlje	Zagorje ob Savi	SKUPAJ
Delniška družba	1	3	0	4
Društvo, zveza društev	86	281	190	557
Družba z neomejeno odgovornostjo (d.n.o)	0	4	1	5
Družba z omejeno odgovornostjo (d.o.o.)	113	389	275	777
Evidentirani detektiv	0	1	0	1
Evidentirani odvetnik	0	3	2	5
Javni zavod	7	17	15	39
Krajevna skupnost	0	1	13	14
Komanditna družba (k.d.)	1	0	2	3
Mladinski svet	0	0	1	1
Nosilec dopolnilne dejavnosti	13	7	33	53
Notar	0	1	1	2
Organizacija širše lokalne skupnosti	0	1	0	1
Poklicni športnik	1	2	3	6
Politična stranka	0	1	2	3
Podružnica tujega podjetja	0	0	1	1
Registrirani lekarnar	0	1	0	1
Registriran zdravnik, zobozdravnik, zasebni zdravstveni delavec	6	1	11	18
Registrirani sobodajalec	1	4	2	7
Samostojni novinar	0	0	0	0
Samostojni podjetnik (s.p.)	272	601	702	1575
Samozaposleni v kulturi	2	8	12	22
Sklad	0	0	1	1
Sindikar	16	35	28	79
Ustanova	0	0	3	3
Verska skupnost in podobne verske organizacije	2	4	12	18
Zadruga z.o.o.	1	0	1	2
Zadruga z.b.o.	0	1	0	1
Zasebni športni delavec	3	3	0	6
Zavod	4	19	17	40
OOPZ	1	1	1	3
SKUPAJ	530	1389	1329	3248

Vir: AJPES

Regionalni bruto domači proizvod na prebivalca v Zasavski regiji je leta 2021 znašal 13.236 € na prebivalca in je dosegal 53,44 % višine slovenskega. Padec je posledica obstoječe sestave dejavnosti v regiji, prenehanja poslovanja več podjetij ali obratov, premajhnega števila novih podjetij in njihove slabše uspešnosti, skratka, prestrukturiranje zasavskega gospodarstva še ni končano. Zaradi ugodnejših delovnih pogojev in dostopnosti delovnih mest zunaj regije je indeks delovne migracije v zasavski regiji 60,8 in je najnižji med vsemi slovenskimi regijami. Precejšnji premiki se dogajajo v

gospodarski sestavi, saj nekdanja močno prevladujoča industrija hitro izgublja svojo vlogo, če kot kazalnik uporabimo dodano vrednost.

Povprečna mesečna bruto plača je v Zasavski regiji v letu 2022 znašala 1.852,93 evra, kar je za 8,4 % pod državnim povprečjem (2.023,92 evrov). Leta 2012 je povprečna mesečna bruto plača predstavljala 92,05 % republiškega povprečja, leta 2018 pa 89,57 %. Nizke plače vplivajo na kupno moč prebivalstva, le to pa na ohranitev in razvoj različnih gospodarskih in drugih dejavnosti.

Preglednica 12: Povprečna bruto in neto plača po občinah za leto 2022 (v eur)

Občina	Bruto plača (v eur)	Neto plača (v eur)
Hrastnik	1.961,43	1.290,76
Trbovlje	1.983,69	1.292,45
Zagorje ob Savi	1.760,35	1.166,61
SKUPAJ (povprečno)	1.901,82	1.249,94
Slovenija	2.023,92	1.318,64

Vir: Statistični Urad RS

Družbe se v skladu z Zakonom o gospodarskih družbah (v nadaljevanju: ZGD-1), na podlagi treh meril, po velikosti razvrščajo v mikro, majhne, srednje in velike. Merila so: povprečno število zaposlenih v poslovnem letu, čisti prihodki od prodaje v poslovnem letu in vrednost aktive ob koncu poslovnega leta. V letu 2021 je bilo med zasavskimi družbami kar 86,5 % mikro družb in 11,0 % majhnih družb. Srednjih družb je bilo 20, velikih pa le 6. Večina zasavskih podjetnikov je po merilih ZGD-1 sodila med mikro podjetnike, le 5 podjetnikov je sodilo med majhne podjetnike. 4 zadrage so po velikosti sodile med mikro zadrage, 1 med majhne in 1 med srednje zadrage.

Preglednica 13: Razvrstitev družb glede na velikost, na območju LAS v letu 2014

Velikost družbe	Družbe		Zaposleni		Neto čisti dobiček	
	število	%	število	%	tisoč eur	%
mikro	910	86,5	1671	22,4	5775	9,1
majhne	116	11	2247	30,1	16020	25,3
srednje	20	1,9	1803	24,2	23780	37,7
velike	6	0,6	1743	23,4	17655	27,9
SKUPAJ	1052	100	7464	100	63230	100

Vir: AJPES, Informacija o poslovanju gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov posameznikov v Zasavski regiji v letu 2021.

Zasavske družbe, ki so predložile podatke za leto 2021, so izboljšale rezultate poslovanja glede na predhodno leto. Družbe so čisti dobiček povečale za 17.682 tisoč evrov, čisto izgubo pa zmanjšale za 4.679 tisoč evrov. Neto čisti dobiček zasavskih družb je tako znašal 63.230 tisoč evrov in je bil za 22.360 tisoč evrov oziroma za 55 % večji kakor v letu 2020. Družbe so povečale skupne prihodke za 21 %, prihodke na tujem trgu za 19 % in neto dodano vrednost za 12 %. Neto dobiček iz poslovanja (EBIT8) se je povečal za 41 %, denarni tok iz poslovanja (EBITDA9) pa za 19 %. Rast skupnih prihodkov, prihodkov na tujem trgu, neto dodane vrednosti in neto čistega dobička je bila pri zasavskih družbah nekoliko nižja kot pri vseh slovenskih družbah. Družbe so povečale število zaposlenih za 3 %. Povprečna mesečna plača na zaposlenega v regiji se je povečala za 7 %. Prihodki na zaposlenega so se povečali za 17 %, neto dodana vrednost na zaposlenega za 9 % in neto čisti dobiček na zaposlenega za 50 %. Zasavske družbe še vedno nekoliko zaostajajo za slovenskim povprečjem, saj so na zaposlenega ustvarile 33 % manj prihodkov, 12 % manj dodane vrednosti in 22 % manj čistega poslovnega izida. Zasavske družbe so ob koncu leta 2021 povečale svoje premoženje za 8,7 %, upoštevajoč rast cen pa za 3,8 %. Izkazale so največji delež kapitala v virih sredstev v zadnjih petih letih, 54,3 %, kazalnik dolgoročne pokritosti dolgoročnih sredstev in zalog pa je ostal enak kot v letu 2020, 1,19, kar pomeni, da so bila dolgoročna sredstva in zaloge v celoti financirana z dolgoročnimi viri sredstev. Družbe Zasavske regije kot najmanjše statistične regije v Sloveniji so zaposlovale 1,4 %

delavcev vseh slovenskih družb ter ustvarile 1,0 % vseh prihodkov, 1,3 % neto dodane vrednosti in 1,1 % neto čistega dobička vseh slovenskih družb.

Preglednica 14: Poslovanje gospodarskih družb po občinah v letu 2021

Občina	Družbe	Zaposleni		Prihodki skupaj		Vrednost aktive na dan 31.12.2021		Čisti prihodki od prodaje (mio €)
		število	delež v %	znesek (mio €)	delež v %	znesek (mio €)	delež v %	
Hrastnik	102	1371	24,1	173,6	20,2	179,8	24,1	169,1
Trbovlje	374	1615	28,4	304,6	35,5	245,0	32,8	292,7
Zagorje ob Savi	267	2697	47,5	379,2	44,3	321,7	43,1	364,4
SKUPAJ	743	5683	100	857,4	100	746,5	100	826,2

Vir: AJPES, Informacija o poslovanju gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov posameznikov v Zasavski regiji v letu 2021.

Zasavski podjetniki, ki so predložili podatke za leto 2021, so povečali število zaposlenih za 2 % in prihodke za 17 %. Izkazali so neto podjetnikov dohodek v znesku 9.369 tisoč evrov, 24 % več kakor v letu 2020. Zabeležili so tudi 13 % rast neto dodane vrednosti. Zasavski podjetniki so svojim zaposlenim povečali plače za 9 %. Prihodki na zaposlenega so se povečali za 15 %, neto dodana vrednost na nosilca dejavnosti in njegove zaposlene za 12 %, neto podjetnikov dohodek na nosilca dejavnosti in njegove zaposlene pa za 23 %. Zasavski podjetniki so na nosilca dejavnosti in njegove zaposlene ustvarili 11 % manj neto dodane vrednosti in 3 % manj čistega poslovnega izida kot podjetniki na ravni Slovenije. Premoženje podjetnikov se je nominalno povečalo za 9,6 %, realno pa za 4,7 %. Struktura financiranja sredstev je bila ugodna, saj so podjetniki dolgoročna sredstva in zaloge v celoti financirali z dolgoročnimi viri sredstev.

V Zasavski regiji imajo največji vpliv podjetniki s področja gradbeništva, ki predstavljajo skoraj četrtino vseh zasavskih podjetnikov. Zaposlovali so več kot četrtino vseh zaposlenih pri podjetnikih in ustvarili tudi četrtino neto podjetnikovega dohodka. Podjetniki s področja gostinstva, ki so v letu 2020 ugotovili petino čiste izgube regije in tako najbolj občutili posledice.

Preglednica 15: Razvrstitev samostojnih podjetnikov po velikosti in po pomembnejših podatkih v letu 2021

	Občina	Podjetniki		Zaposleni		Čisti prihodki od prodaje		Vrednost sredstev na dan 31.12.2021	
		število	Delež (%)	število	Delež (%)	znesek v tisoč eur	Delež (%)	znesek v tisoč eur	Delež (%)
	Hrastnik	126	17,9	61	13,0	13913	19,1	5709	16,8
	Trbovlje	270	38,5	180	38,4	21473	29,5	10264	30,4
	Zagorje ob Savi	306	43,6	228	48,6	37336	51,4	17895	52,8
	SKUPAJ	702	100	469	100	72722	100	33868	100

Vir: AJPES, Informacija o poslovanju gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov posameznikov v Zasavski regiji v letu 2021.

V občini Zagorje ob Savi deluje podjetniški inkubator pod okriljem Regionalnega centra za razvoj d.o.o. medtem ko v občin Trbovlje deluje podjetniški inkubator Katapult in pa Zasavski podjetniški inkubator. Mala podjetja, ki so številna, so v večini premalo konkurenčna, imajo premalo znanja s področja t.i. novih tehnologij, izvoza, ipd. Večina med njimi opravlja dejavnost, ki se lahko izvaja bolj na lokalnem nivoju (gostinstvo, frizerstvo, avtomehanične delavnice, ipd.). Sistem prenosa znanja in izkušenj med generacijami je slab, vzroki so različni (prepogosto menjevanje kadra, sklepanje delovnih pogodb za določen čas, gospodarska kriza, konkurenca, ...).

Socialno podjetništvo je slabše razvito oziroma je v nastajanju. Na območju LAS je bilo ustanovljenih kar nekaj socialnih podjetij, le ta so pričela delovati, vendar bolj okrnjeno, zaradi pomanjkanja sredstev pri čemer je večina le teh, po podatkih AJPESa tudi že prenehala s poslovanje. GZS Območna zbornica

Zasavje že od leta 1996 dalje vsako leto podeljuje priznanja inovatorjem, s čimer spodbuja inovativnost, razvoj novih produktov in storitev, hkrati tudi sodelovanje in povezovanje podjetij s podpornim okoljem (tehnološki parki, izobraževalne ustanove, ipd.). GZS je to pobudo prenesla tudi na krovno zbornico. V regiji deluje tudi Regionalni tehnološki center Zasavje d.o.o., ki se povezuje z različnimi institucijami in podjetji znotraj regije in izven nje ter Regionalna razvojna agencija, ki je javni zavod, ustanovljen s strani treh zasavskih občin (Trbovlje, Hrastnik in Zagorje ob Savi) in je nosilna institucija regionalnega razvoja v Zasavski razvojni regiji.

Kmetijstvo

Kmetijske površine v Zasavski regiji obsegajo **23 % vseh površin** ter predstavljajo predvsem **trajne travnike in pašnike (92,9 %)**, ostalo so travniški sadovnjaki, trajni nasadi, njive, vrtovi, rastlinjaki, drevesnice itd. Vsa kmetijska zemljišča so v območjih **s težjimi pridelovalnimi razmerami za kmetovanje**, kar dokazujejo tudi podatki o uveljavljanju neposrednih plačil za območja z omejenimi dejavniki za kmetijsko proizvodnjo, kjer **kmetije uveljavljajo subvencije za gorsko-višinske, strme in gričevnato hribovite kmetije**. S subvencijami si vsaj delno pokrijejo izpada dohodka pri kmetovanju na takšnih kmetijah. **Kmetije so razdrobljene, povprečna velikost kmetijskega gospodarstva je 5,6 ha, kar je za 0,80 ha pod slovenskim povprečjem**. Zaradi strmih leg so kmetije večinoma tradicionalne, intenzivnost pridelave pa je v primerjavi z ravninskimi legami bistveno manjša. Strojna obdelava površin je otežena ali pa zahteva posebno mehanizacijo, ki je cenovno težje dostopna. Intenzivno poljedelstvo zaradi neugodnega terena ni razvito. Skupna površina njiv, ki je še ohranjena je 241 ha (Register kmetijskih gospodarstev, dne 5.4.2023). Na njivah prevladujejo krmne rastline, zelenjava ter žita za pridelavo zrnja, za samooskrbo in v majhnih količinah za tržno proizvodnjo. Prav tako **ni večjih vrtnarskih pridelovalcev. Majhno število je tistih**, ki tržno pridelujejo vrtnine, zelišča ter vzgajajo sadike vrtnin in cvetja. Gospodarska kriza, socialne stiske prebivalstva, nizki dohodki, brezposelnost ipd., pa so marsikoga prisilili v vrtičkarstvo tako v urbanem kot podeželskem okolju. Veliko vrtov je še neurejenih in neprimernih za posamezno okolje, tam kjer je možno in smiselno ni načrtnega urejanja vrtov. **Večja intenzivna kmetija, ki se ukvarja s sadjarstvom je ena**, nekaj kmetij pa je v zadnjih letih uredilo manjše nasade različnih sadnih vrst za tržno proizvodnjo (lupinarji, jabolane, češnje, jagodičevje). Na kmetijah so še **ohranjeni kmečki ekstenzivni sadovnjaki**, kjer prevladujejo jabolane in hruške. Osnovna kmetijska dejavnost ostaja živinoreja, predvsem govedoreja (krave molznice, dojilje, pitanci) in reja drobnice (ovce, koze). Kmetijskih gospodarstev, ki se ukvarjajo z mlečno proizvodnjo goveda je 72, z rejo drobnice pa približno 80. Reja drobnice je usmerjena v pridelavo mesa, za prirejo mleka se ni odločil še nihče. Reja perutnine, ki je bila v preteklosti na območju LAS, precej dobro razvita, se je v zadnjih letih skorajda opustila (nizke odkupne cene, visoki stroški pridelave, težave pri prodaji jajc ali perutnine, bolezni). Na kmetijah gospodarijo nosilci kmetijskih gospodarstev, ki so starejši od 55 let (nad 60 %). Posledično je tudi izobrazbena struktura gospodarjev kmetij slabša, prav tako pa tudi podjetniški duh in s tem razvoj kmetij, dopolnilnih dejavnosti, ponudbe na kmetijah in podobno. Prav tako ni povezovanja in sodelovanja (ali pa ga je premalo) med kmetijami, med kmetijami in podjetji, nevladnimi organizacijami, institucijami znanja ipd.

Po zadnjih razpoložljivih podatkih Statističnega urada Republike Slovenije **število kmetijskih gospodarstev v zasavski regiji narašča in je leta 2020 doseglo številko 1.717** (leta 2010 jih je bilo 1.075). Zasavska kmetijska gospodarstva predstavljajo **2,51 odstotka** vseh kmetijskih gospodarstev v državi, medtem ko je leta 2010 ta delež znašal **1,44 odstotka**. **Število kmetijskih zemljišč v uporabi** je v letu 2010 znašal 6.003 in se je povečalo za **68,76 %** v letu 2020 (na 10.131). V Sloveniji se je v istem obdobju ta delež povečal za **0,4 %**.

Glede na rabo zemljišč premočno vodijo trajni travniki in pašniki, katerih delež se še povečuje, medtem ko je njivam in trajnim nasadom namenjenih le še 11,3 odstotka vseh kmetijskih zemljišč. Živinoreja ostaja glavna kmetijska dejavnost zasavskega kmetijstva, saj se število glav velike živine v regiji konstantno povečuje, in sicer glede na popis leta 2010 za 66,23 odstotka v letu 2020.

Zasavje je bilo leta 2010 na ravni slovenskega povprečja glede glav velike živine na hektar kmetijskega zemljišča v uporabi in sicer 0,89 GVŽ/ hektar KZU (Slovenija 0,89 GVŽ/hektar JZU), v letu 2020 pa se regija presešla slovensko povprečje in sicer regija dosega 0,87 GVŽ/hektar KZU (Slovenija 0,86 GVŽ/hektar KZU). Prevladujejo pašna živina, govedo, drobnica, reja konj, prascev ter drugo.

Preglednica 16: Kmetijska gospodarstva

	2010		2020	
	Zasavje	Slovenija	Zasavje	Slovenija
Število kmetijskih gospodarstev	1.075	74.646	1.717	68.331
KZU (v ha)	6.003	474.432	10.131	474.633
Ekonomska velikost (v 1000 EUR)	8.531	913.194	15.850	1.147.345
KZU na gospodarstvo (v ha)	5,58	6,36	5,90	6,95
Ekonomska velikost na gospodarstvo (v 1000 EUR)	7,94	12,23	9,23	16,79
Ekonomska velikost na KZU (v 1000 EUR)	1,42	1,92	1,56	2,42

Vir: SURS

Preglednica 17: Samozaposlene osebe – kmetje na območju LAS

	December 2010	Junij 2020
Hrastnik	45	47
Trbovlje	64	38
Zagorje ob Savi	200	163
SKUPAJ	309	248

Vir: SURS

Preglednica 18: Raba kmetijskih zemljišč (leto 2020)

	Hrastnik	Trbovlje	Zagorje ob Savi	SLOVENIJA
Površina kmetijskih zemljišč v uporabi na kmetijsko gospodarstvo (v ha)	5,2	5,4	5,8	7,0
Delež kmetijskih zemljišč v uporabi glede na celotno površino (v %)	18,8	16,2	25,1	23,4
Delež površine njiv glede na kmetijsko zemljišče v uporabi [v %]	6,1	3,0	4,0	37,0
Delež površine trajnih travnikov in pašnikov glede na kmetijsko zemljišče v uporabi [v %]	86,5	93,0	93,2	57,2
Delež površine trajnih nasadov glede na kmetijsko zemljišče v uporabi [v %]	7,4	4,0	2,8	5,8
Površina kmetijskih zemljišč v uporabi na 1.000 prebivalcev [v ha]	121	58	225	226
Površina njiv na 1.000 prebivalcev [v ha]	7	2	9	84
Površina žit na 1.000 prebivalcev [v ha]	1	0	1	47
Delež kmetijskih gospodarstev z 10 ali več hektarov kmetijskih zemljišč v uporabi [v %]	23,8	35,8	37,7	21,9

Vir: Statistični urad RS

Ekološko kmetijstvo

Ekološko kmetijstvo je posebna oblika kmetijske pridelave, ki obravnava kmetijo kot celosten eko sistem (tla-rastline-živali-človek) in skrbi za ravnovesje vseh vključenih elementov. Ne pomeni le prepovedi kemično sintetičnih pesticidov in mineralnih gnojil, temveč je to način kmetovanja, ki istočasno bistveno prispeva k boljši kakovosti okolja in manjšemu obremenjevanju narave. Cilji ekološkega kmetijstva so: ohranjanje rodovitnosti tal, sklenjeno kroženje hranil, živalim ustrezna reja in krmljenje, pridelava zdravih živil, zaščita naravnih življenjskih virov (tla-voda-zrak), minimalna obremenitev okolja, aktivno varovanje okolja in biološke raznovrstnosti, varstvo energije in surovin ter zagotovitev delovnih mest v kmetijstvu. **Število ekoloških kmetij, na območju LAS, se je v obdobju osmih let, od leta 2016 do danes, povečalo za 80 %.** Največje povečanje je opazno v občini Zagorje ob Savi.

Po podatkih oddanih zbirnih vlog za neposredna plačila, za leto 2022, je na območju LAS aktivnih **157 kmetijskih gospodarstev**. Največ kmetijskih gospodarstev je v občini Zagorje ob Savi (77,1 %), sledi občina Hrastnik (14,0 %) ter občina Trbovlje (8,9 %).

Preglednica 19: Število KMG

Občina	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Hrastnik	20	21	21	21	21	21	22
Trbovlje	12	12	13	13	12	12	14
Zagorje ob Savi	55	54	56	57	55	55	121
SKUPAJ	87	87	90	91	88	88	157

Vir: ARSKTRP

Zaradi naravnih danosti, ki pogojujejo predvsem ugodno izkoriščanje travinja, predstavlja živinoreja osrednjo panogo v kmetijstvu. Kmetje imajo v povprečju zelo majhen stalež živine, ki pa je primerljiv s slovenskim povprečjem. **Na območju LAS je zabeležiti le nekaj kmetij z večjim številom živali. Na takšno stanje vpliva predvsem razdrobljenost in majhnost kmetij (slabša ekonomičnost).**

Preglednica 20: Število govedi

Občina	2015	2022
Hrastnik	984	949
Trbovlje	812	806
Zagorje ob Savi	4578	4530
SKUPAJ	6374	6285

Vir: ARSKTRP

Število govedi se zmanjšuje. Po podatkih Centralnega registra govedi jih je bilo leta 2015 6374, leta 2022 6285, v letu 2022 pa se je število zmanjšalo za 89 govedi. Reja se torej zmanjšuje predvsem zaradi opuščanja kmetovanja manjših rejcev, ki redijo le po eno ali dve živali. Vzroki za upad reje so dokaj različni, kot npr. propadanje kmetijskih zadrug, neuskajenost in nesodelovanje med kmeti in kmetijskimi zadrugami, neuskajenost pri nabavi krme idr. Na območju LAS ni nobene klavnice, kar je verjetno tudi razlog za zmanjševanje skupnega števila živali (večji stroški).

Dopolnilne dejavnosti na kmetiji

Po podatkih AJPEŠ-a (april 2023), je na območju **LAS 84 registriranih dopolnilnih dejavnosti, katere opravlja 46 kmetijskih gospodarstev** (nekateri nosilci imajo registriranih več dopolnilnih dejavnosti na kmetiji).

Preglednica 21: Pregled registriranih dopolnilnih dejavnosti na območju LAS, april 2023

Skupine dopolnilnih dejavnosti	Hrastnik	Trbovlje	Zagorje ob Savi	SKUPAJ
predelava primarnih kmetijskih pridelkov	9	5	13	27
predelava gozdnih lesnih sortimentov	4	5	10	19
turizem na kmetiji	1	0	8	9
dejavnost, povezana s tradicionalnimi znanji na kmetiji, storitvami oziroma izdelki	0	0	3	3
predelava rastlinskih odpadkov ter proizvodnja in prodaja energije iz obnovljivih virov	0	0	1	1
storitve s kmetijsko in gozdarsko mehanizacijo in opremo ter ročna dela	2	3	10	15
svetovanje in usposabljanje v zvezi s kmetijsko, gozdarsko in dopolnilno dejavnostjo	3	3	4	10
SKUPAJ	19	16	49	84

Vir: AJPES

Odkup in prodaja pridelkov/izdelkov

Na območju LAS je, **kljub omejenemu in šibkemu trgu ter nizki stopnji lokalne samooskrbe, že leta vzpostavljen odkup pridelkov iz zasavskih kmetij preko Kmetijske zadruge Izlake, Kmetijske zadruge Laško ter litijske zadruge Jarina.** Odkupujejo mleko, hlodovino in živino ter nekatere pridelke in izdelke. Posamezne kmetije pa oddajajo svojo živino ali pridelke oz. izdelke tudi drugam, izven območja LAS (zadruge in klavnice v Posavju, Savinjski dolini, tujina...).

Vzpostavljena sta **dva programa neposredne prodaje kmetijskih pridelkov, v obliki 'domačih zaboječkov'**, ki oskrbujeta urbana območja s pridelki iz kmetijskega zaledja mest. V programa se prednostno vključujejo kmetije z ekološko in biodinamično proizvodnjo ter drugi domači lokalni pridelovalci hrane (čebelarji, zeliščni vrtovi, ...), pa tudi kmetije, ki sicer nimajo ekološkega certifikata, pod pogojem, da je njihova pridelava brez kemijskih sredstev in se z vstopom v program tudi preusmerijo v ekološko proizvodnjo in pridobitev certifikata. **Programa sta usmerjena predvsem v stimulacijo proizvodnje in povečevanje prodaje na malih in srednje velikih kmetijah iz območja LAS.** Posledica tega je boljša prepoznavnost kmetij in zasavskega podeželja, pospešuje se lokalna samooskrba, kratke dobavne verige ter se s tem zagotavlja bolj sveža zelenjava, sadje, mlečni in drugi izdelki.

Del prodaje kmetijskih proizvodov je usmerjeno tudi v oskrbo javnih zavodov, predvsem v osnovne šole in vrtce ter domove za starejše. Javne zavode se oskrbuje s sadjem, zelenjavo, mlekom, krušnimi in mlečnimi izdelki ipd. Prodaja kmetijskih proizvodov se pospešuje tudi na druge načine – **specializirane trgovine, subvencioniranje stojnic na javnih tržnicah, sodelovanje kmetij na različnih prireditvah in dogodkih na območju LAS kot tudi izven njega (brezplačna oddaja stojnic), vključevanje v turistično ponudbo** (turistični katalog, druge oblike promocije Zasavja). Nekatere kmetije imajo registrirane dejavnosti za izvajanje izobraževanja in usposabljanja (obisk šol, turistov, izletnikov), pri čemer, neposredno na svoji kmetiji, izvajajo tudi prodajo svojih proizvodov (mlečni, sadni in zeliščni izdelki, orehi ipd.).

V vseh štirih občinah so organizirane **javne tržnice**, vendar so nekatere med njimi potrebne obnove - posodobitev in prilagoditev novim trendom. Prav tako občasno, **med letom, zaživijo nekatere manjše prireditve, kot npr. eko tržnice**, prodaje na stojnicah izdelkov podeželja, Kramarski sejem, božični sejmi v vseh štirih občinah, Sovretov pohod, Hrastkov festival, Poletni festival knjižnice, itd.

Društvo za razvoj podeželja Zasavje je ima izdelan tudi katalog ponudbe podeželja.

Gozdarstvo

Po podatkih Zavoda za gozdove, Območne enote Zagorje ob Savi, območje LAS zajema skupno 26.386 ha površin, od tega skoraj dve tretjini oz. 16.836 ha pokrivajo gozdovi. Večina gozdov je v zasebni lasti (okrog 80 %), ostalo so državni. Nekaj malega je občinskih, cerkvenih in drugih gozdov. Javno gozdarsko službo v vseh gozdovih območja LAS opravlja Zavod za gozdove Slovenije, ki ima na območju LAS svojo lokalno izpostavo, to je Krajevna enota Zagorje.

Gospodarjenje v gozdovih je zaradi razgibanega reliefa težavnejše. Okrog 20 % gozdov je takšnih, ki so zaradi ekstremnih nagibov razglašeni za varovalne gozdove v katerih se sečnja ne izvaja oziroma se izvaja v minimalnem obsegu. Od gozdnih združb prevladujejo bukovi gozdovi. Zaradi razgibanosti terena in mešanja matičnih podlag je pestrost združb zelo velika: od jesenovega, jelševega in jelovega gozda v dolinah in grapah, preko veliko površinskega bukovega in hrastovega gozda na pobočjih, do borovega na grebenih. Lesna zaloga v gozdovih znaša povprečno 300 m³/ha, vsako leto pa v povprečju zraste nekaj manj kot 7 m³/ha lesa.

Na območju LAS se letno evidentira okrog 35.000 m³ posekanega lesa, od tega je nekaj več lesa iglavcev kot lesa listavcev (predvsem zaradi poškodb po smrekovem lubadarju). Dejansko je posek nekoliko višji, saj gozdarska služba vsega poseka, zlasti manjših količin posekanega lesa na manjših gozdnih posestih, ne uspe evidentirati. Problem je, da takšnih sečenj po številu ni malo in skupaj nanesejo kar nekaj neevidentiranega lesa. Po gozdnogospodarskih načrtih bi se na območju vseh treh občin smelo vsako leto posekati največ 72.000 m³ lesa.

Registriranih je 19 dopolnilnih dejavnosti, ki se ukvarjajo s predelavo gozdnih lesnih sortimentov in 15, ki se ukvarjajo s storitvami s kmetijsko in gozdarsko mehanizacijo ter opremo in ročnimi deli. Lesna dejavnost je bila nekoč dokaj dobro razvita, z gospodarsko krizo pa so se dejavnosti postopoma ukinile ali zmanjšale. S splošnim nazadovanjem lesne industrije v RS so se izgubila številna delovna mesta in tudi znanje. Srednje lesarske ali gozdarske šole na tem območju ni, izkušeni mizarji, ki so izgubili delo, pa v večini primerov iščejo zaposlitev v drugih panogah.

Gozdovi na območju LAS pokrivajo 16.836 hektarov. Za gozdarsko dejavnost so značilne težke razmere, saj med gozdnimi površinami prevladujejo strma pobočja, približno petina pa jih je zaradi ekstremnih nagibov razglašena za varovalne gozdove, v katerih se sečnja izvaja le v minimalnem obsegu ali pa se sploh ne izvaja. Lesna zaloga je okoli 300 m³/ha in se povečuje, saj evidentirani posek zaostaja za mogočim.

Turizem

Turizem sodi med doslej slabo izkoriščene priložnosti. Načrtnejše delo, kako izrabiti številne turistične potenciale, se je začelo šele po letu 2007. **Največja ovira za razvoj turizma je majhno število ležišč, njihova razporejenost in relativno slaba kakovost**, saj se v večini primerov vanje ni vlagalo že nekaj desetletij. Območje LAS ima po podatkih Statističnega urada RS v letu 2022 419 ležišč v 120 nedeljivih enotah.

Glavnina ležišč je v planinskih domovih. Namenjena so predvsem planincem – pohodnikom, zato je opremljenost navadno zelo osnovna in preprosta; večina sob ima skupne kopalnice in sanitarije. Izjema je dom na Prvinah, ki ponuja prenočišča hotelske kakovosti, poleg tega pa sodobne konferenčne prostore, manjši wellness in podobno, vendar dom ni stalno odprt. Dom je v letu 2019 pridobil status CŠOD za namene šolskih in obšolskih dejavnosti, s čimer je CŠOD OE Prvine nova enota CŠOD, ki je v letu 2019 začel obratovanje. **Trenutno edini delujoči hotel je mladinski hotel v Trbovljah**, ki ponuja skupaj 24 ležišč. V gostilnah in gostiščih je kakovost sob različna. Največ objektov in ležišč je v občini Zagorje ob Savi (planinski domovi, zasebni sobodajalci) in v občini Trbovlje, kjer razpolagajo z mladinskim hotelom.

Preglednica 22: Število prihodov in prenočitev domačih in tujih turistov skupaj v objektih na območju LAS, v letih od 2018 do vključno leta 2022

Občina	2018	2019	2020	2021	2022
Hrastnik	1670	936	1042	2036	3144
Trbovlje	5655	4298	/	/	5223
Zagorje ob Savi	6492	6581	6569	11472	15965
SKUPAJ	13817	11815	7611	13508	24332

Vir: Statistični Urad RS

Na območju LAS je trenutno edini delujoči hotel mladinski hotel v Trbovljah, ki gostom v dveh apartmajih, treh dvoposteljnih sobah in v dormitoriju skupaj ponuja 24 ležišč, vendar sta tudi tu kar dve tretjini ležišč v skupnem prostoru in tako manj primerni za večino obiskovalcev. **V gostilnah in gostiščih je kakovost sob različna.** Zadovoljive kakovosti in primerne za večino obiskovalcev so sobe v Gostišču Kum v Zagorju, ki je edino v urbanem delu Zasavja. Ustrezna je tudi kakovost v gostišču Pri Vidgarju, ki ima največje število prenočitvenih zmogljivosti. Poleg tega gostilna Čop v Podkumu razpolaga z osmimi dvoposteljnimi in eno štiriposteljno sobo, ki zadoščajo vsem zahtevam sodobnega turista. Planinski dom Kum razpolaga s prenovljenimi ležišči (v 12 sobah je 32 postelj, v sobi s skupnimi ležišči pa 12 ležišč), planinski dom na Kalu razpolaga z 12 sobami in skupno 49 ležišči, regija pa je tudi pridobila nove nastanitvene kapacitete v Gozdarjevi koči nad Rimskimi Toplicami. Med zasebnimi ponudbami najdemo tudi gostišče Martin, ki ponuja nočitev v dveh vrhunsko opremljenih apartmajih, podobno ponudbo pa imata še dva zasebnika iz Trbovelj.

Hotel Medijske toplice je še vedno zaprt in propada. **Zasavski turizem se je poslabšal tudi zaradi splošnih razmer, kot sta zniževanje števila delovnih mest in upadanje kupne moči prebivalstva regije.** Zaradi šibke ponudbe nastanitev veliko obiskovalcev Zasavja uporablja nastanitvene kapacitete v soseščini. Zasavski turistični ponudniki sodelujejo s hoteli v bližnji okolici, ustvarjeni so že tudi prvi programi, ko obiskovalci Zasavja prenočijo v okoliških hotelih oziroma ko ti hoteli svojim gostom ponudijo krajše programe obiska zasavskih turističnih točk.

Zasavski delež v slovenskem turizmu je po prihodih in prenočitvah gostov, ki so vezane na spalne zmogljivosti, izjemno majhen. Statistika ne zaznava dnevnih gostov, ki so jim v zadnjih letih razviti programi predvsem namenjeni v smislu razvoju turizma v regiji in katerih število se po pričanjih ponudnikov teh programov povečuje. **Najhitrejši vzpon je opazen na področju industrijskega turizma.** Programe bo treba v prihodnje nadgraditi z novimi privlačnimi vsebinami, že zdaj pa so nekateri (pot po rudniškem podzemlju, virtualni muzej 4. dritl, festival delavskega filma Kamerat, muzeji itn.) **dosegli zadovoljivo obiskanost in prepoznavnost.**

Dobro sta obiskana virtualni muzej rudarstva 4. dritl v Trbovljah pa tudi obnovljen in vsebinsko prenovljen rudarski muzej v Kisovcu ter muzej Hrastnik in tudi Zasavski muzej Trbovlje. **Hitro se razvija ponudba zelenega, podeželskega Zasavja,** kjer nastajajo tematske poti, vanje pa se vključujejo predvsem kmetije, ki so se odločile za naravno pridelavo in predelavo pridelkov, izvajajo pa se tudi drugi programi, na primer aktivne počitnice, tabori in druga srečanja v naravi (Mišin dol na Kovku itn.). Poudarek je na prepoznavanju krajinske krajine in preživljanju prostega časa v tem okolju. **Največja primerjalna prednost Zasavja** bi bila ustvarjanje **integralnih turističnih produktov**, ki bi na izjemno kratkih razdaljah povezovali ta kontrastna pola.

Velik in še ne povsem izkoriščen potencial predstavlja kulturna dediščina Zasavja, snovna in nesnovna, ki je izjemno privlačna in **izraža posebnosti podeželskega prostora in urbanih središč.** Na območju Zasavja je 733 enot registrirane nepremične kulturne dediščine: **stavbna dediščina**, ki je predvsem v svojem industrijskem delu in nanj navezujočih se **stanovanjskih zgradbah precej unikatna, rudarska naselja, steklarska dediščina in srednjeveška dediščina** (gradova Medija in Gamberk, Lovski gradič, Villa de Seppi). Med starejšimi zgradbami prevladuje cerkvena dediščina z

okoli 50 cerkvami z bogato notranjo opremo in s poslikavami. Območje je bogato tudi z živo dediščino – kulturne in kulinarične prireditve, prireditve, ki izhajajo iz rudarske in steklarske dediščine, in podobno, kar daje velike možnosti za razvoj in nadgradnjo turističnih produktov in storitev. Močno se povečuje tudi zanimanje za obisk energetskega področja elektrarne in ogled najvišjega dimnika Evrope.

Preglednica 23: Pregled registriranih enot nepremične kulturne dediščine na območju LAS, po občinah, na dan 5.4.2023

VRSTA DEDIŠČINE							
Občina	Arheološka najdišča	Stavbe	Parki in vrtovi	Spominski objekti in kraji	Drugi objekti in naprave	Naselbinska	Kulturna krajina
Zagorje ob Savi	32	84	17	95	1	1	6
Trbovlje	10	120	0	39	8	4	0
Hrastnik	5	89	0	12	4	4	0
SKUPAJ	47	293	17	146	13	9	6

Vir: Register kulturne dediščine RS

Po internih podatkih občin, posameznikov in Društva za razvoj podeželja Zasavje je rokodelska oz. mojstrska ustvarjalnost domačinov, ki še ohranjajo tradicijo domače in umetnostne obrti, zelo nizka. Kulturno dediščino ohranjajo tradicionalna znanja in z njimi povezane obrti, ki pa so se na območju LAS skorajda povsem izgubile (obdelava lesa, pletenje košev, košar, slamnati cekarji ...). To lahko pripišemo tudi slabemu prenosu znanja in izkušenj med generacijami. Največ aktivnosti na tem področju vodijo posamezna društva, kot so društva kmečkih žena, turistična društva ipd.

Športni oziroma aktivni turizem za zdaj predstavlja predvsem velik potencial. Prvi tovrstni turistični produkti ponujajo aktivnosti na reki Savi (rafting, kajak in kanu), odlične so možnosti za športno plezanje v naravi, cestno in gorsko kolesarstvo (vzpostavljena je Slovenska turnokolesarska pot – Zasavski krog), jahanje in podobno. Najrazvitejše je pohodništvo, ki pa potrebuje sodobnejšo ponudbo.

Veliko turističnih produktov in programov še ni dovolj razvitih, so preozki in premalo osredinjeni na ciljne skupine, zato prevladujejo posamezne atrakcije, kot so prepoznavne turistične točke in prireditve. Takšno stanje je v veliki meri posledica dejstva, da regija ni imela krovne organizacije, ki bi povezovala ponudnike. Stanje se je začelo spreminjati z nastankom TIC Zasavje in doseglo pomemben mejnik leta 2012, ko je bila ustanovljena krovna organizacija za razvoj turizma v Zasavju (ZATO, d. o. o.). Danes niti TIC Zasavje niti krovna organizacija za razvoj turizma (ZATO, d. o. o.) ne delujeta več, tako da so se občine regije odločile za lastne TIC-e, ki promovirajo turizem na območju posamezne občine (TIC Hrastnik, medtem ko občina Trbovlje in občina Zagorje ob Savi nimata lastnega TIC-a) ter povezujejo številne ponudnike pri razvoju, organizaciji in izvedbi turističnih proizvodov. V prihodnje bo treba mrežo še razvijati in krepiti, da se bo vzpostavila smiselna, celovita in privlačna ponudba, ki bo okrepila prepoznavnost turističnega Zasavja, zelo dobro bi bilo destinacijo pričeti zopet promovirati pod skupno blagovno znamko, ki je že bila narejena (že »U3 Krasne«).

Na območju LAS prevladuje predvsem in bo še nekaj časa prevladoval izletniški turizem, ki v veliki meri temelji na samoiniciativnosti obiskovalcev, manj na organiziranih oblikah prihodov, zato je ekonomski učinek nemogoče izmeriti; težko ga je celo realno oceniti. Ponudba v večini primerov ni stalna; večina produktov je dostopna le po predhodni najavi, kar neorganiziranim obiskovalcem onemogoča ali vsaj otežuje ogled. Premalo produktov je zasnovanih regijsko, premalo je tudi takšnih, ki bi temeljili na privlačnih zgodbah. V porastu pa je število kakovostnih, drugačnih in za obiskovalce zanimivih dogodkov: kulinarični festivali (npr. Funšterc – festival stekla in zasavske kulinarike, Grenadirmarš, Iz Trbouskiga špajza, Dan jagod in špargljev), muzeji (4. dritl, Soba pobega, Muzej

Kisovec, Muzej Hrastnik, Zasavski muzej Trbovlje, itn.), kulturne prireditve (Rdeči revirji, Speculum Artium, Hi festival, festival Slovo poletju, itn.), športni dogodki (rudarski maraton, pohodi, vzpon na Kum, kolesarski vzponi in spusti, rafting po reki Savi, ...), otroški festivali (Hrastkov festival), dogodki ob občinskih praznikih (Nohšiht, Anduht, Zagorska noč, Kolesarska dirka na Kal ...), **ki privabijo ljudi iz okolice, Slovenije in tudi iz tujine. Promocija teh lokalnih prireditev bi se skozi skupno destinacijo lahko še intenzivirala.**

Z razvojem turizma se ukvarjajo tudi nekateri javni zavodi. Na območju LAS se nahajajo **4 muzeji, ki predstavljajo zgodovinsko preteklost razvoja območja**, ki se nanaša predvsem na rudarsko in industrijsko dejavnost ter večje število slikarskih in ostalih zbirk, ki se lahko vključujejo v turistično ponudbo (Rudarski muzej v Kisovcu, Muzej Hrastnik Mlakarjevo stanovanje, Galerija Medija, Rudarski dom, grad Kolovrat, kašča z etnološko dediščino v Šavnji Peči, zbirke na kmetiji Planido in kmetiji Medved, spomeniki NOB, obsavska vlečna pot Beli slap, različne spominske plošče, rudniška menza, kopalnica –Vašhava idr.).

V promocijo, koordinacijo in organizacijo turistične ponudbe se vključujejo različni akterji, zaradi česar prihaja tudi do težav glede kakovosti opravljanja teh storitev. Na območju LAS deluje Turistični informacijski center Hrastnik, turistična društva, agencije ipd. **V preteklih letih je bilo izvedeno večje število izobraževanj za lokalne turistične vodiče**, ki pa so se skoraj porazgubili, le malo jih je še aktivnih (preko društev ali podjetij). Trenutno na tem področju največ dela opravijo turistični ponudniki sami, ker lažje prilagajajo svoj program ponudbe in storitve povpraševanju, kar posebej velja za gostišča z nastanitvenimi kapacitetami. **Turističnih kmetij oz. kmetij, ki se ukvarjajo z dopolnilno dejavnostjo turizma na kmetiji je 9, kar je relativno malo.** V zadnjih letih se pojavljajo kmetije, ki poleg pridelave in prodaje kmetijskih proizvodov, **izvajajo tudi storitve izobraževanja na svojih kmetijah, vendar jih je zelo malo.** Turistične agencije se zelo malo ukvarjajo z »incoming turizmom«, ker v tem ne vidijo dovolj priložnosti in zadostnega dohodka.

3.2.2. Stopnja brezposelnosti na območju LAS

Po podatkih Zavoda RS za zaposlovanje se **stopnja povprečne registrirane brezposelnosti iz leta v leto zmanjšuje**, izjema je leto 2020 pri čemer je razlog za to odstopanje epidemija COVID in je vseskozi **za nekaj odstotnih točk višja od slovenskega povprečja.**

Preglednica 24: Povprečna stopnja registrirane brezposelnosti v %, po občinah LAS, od 1.1.2016 do 31.12.2022

Občina	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Hrastnik	15,6	12,5	11,1	10,7	11,8	10,9	8,8
Trbovlje	19	15,7	13,1	12,3	13,7	12,4	9,7
Zagorje ob Savi	11,9	9,2	7,7	6,8	8,7	7,6	5,8
SKUPAJ	15,5	12,5	10,6	9,9	11,4	10,3	8,1
Slovenija	11,2	9,5	8,2	7,7	8,7	7,6	5,8

Vir: Zavod RS za zaposlovanje, lastni izračuni

3.3 DEMOGRAFSKE IN SOCIOLOŠKA ZNAČILNOSTI NA OBMOČJU LAS

3.3.1 Število in gostota prebivalstva na obravnavanem območju

Na območju LAS je po podatkih Statističnega urada RS, na dan, 1.1.2022 živel 41.163 prebivalcev, kar pomeni 155,9 prebivalca/km². **Gostota je nadpovprečno visoka, kar pripisujemo koncentriranju prebivalcev na območju v preteklosti, zaradi izrazitega razvoja industrije in rudarstva.** Poleg tega so zasavska urbana središča – predvsem Trbovlje in Hrastnik – specifično ozke doline, kjer na zelo majhni površini živi 24.856 prebivalcev (212,4 prebivalcev/km²).

Preglednica 25: Prikaz površine, števila prebivalcev in gostote poselitve po občinah, na dan 1.1.2022

Občina	Površina v km ²	Št. prebivalcev	Gostota naseljenosti (preb/km ²)
Hrastnik	59	8.963	153
Trbovlje	58	15.893	273
Zagorje ob Savi	147	16.307	111
SKUPAJ	264	41.163	155,9

Vir: Statistični Urad RS

Na območju LAS je 76,6 % prebivalstva starega do 64 let in 23,4 % nad 65 let. Skoraj 40 % prebivalstva je mlajšega od 40 let, kar pomeni relativno vitalno starostno strukturo prebivalstva.

3.3.2 Gibanje števila prebivalstva na območju LAS v zadnjih desetih letih

Število prebivalcev na območju LAS, vztrajno pada. Upadanje števila prebivalstva je posledica več dejavnikov: **znižanja števila rojstev, opuščanje rudarjenja in industrijskih dejavnosti ter posledično izseljevanja zaradi pomanjkanja delovnih mest. V delovno intenzivnih panogah je bilo zaposlenih tudi precej tujcev** (gradbena dejavnost, rudarstvo, energetika ipd.).

Preglednica 26: Število prebivalcev po občinah, na dan 1.1.2012 in 1.1.2022

Občina	Število prebivalcev 1.1.2012	Število prebivalcev 1.1.2022
Hrastnik	9.895	8.963
Trbovlje	17.018	15.893
Zagorje ob Savi	17.013	16.307
SKUPAJ	43.926	41.163

Vir: Statistični Urad RS

3.3.3 Izobrazbena struktura prebivalstva

Izobrazbena struktura prebivalstva kaže, **da ima največ prebivalcev srednješolsko izobrazbo.** Četrtnina prebivalstva ima opravljeno osnovno šolo ali manj. **Delež prebivalstva z višješolsko izobrazbo je nižji kot je slovensko povprečje (25,5 %).** **Pomanjkanje kvalitetnih delovnih mest za visoko izobražene kadre** vpliva na izobrazbeno strukturo prebivalstva - zaradi preselitev v druge regije. Mladi, ki dosežejo visoko izobrazbo se zaradi neustreznih delnih mest, z nižjim plačilom ali nezmožnostjo strokovnega razvoja, **odseliijo ali dnevno migrirajo v druge regije.** Svetla točka na območju je **podjetje Dewesoft**, ki vztrajno privablja mlade, perspektivne inženirske in druge kadre, vztraja s sedežem, proizvodnjo, inkubatorjem ter vsemi podjetniškimi, razvojnimi aktivnostmi v regiji in s tem **bistveno prispeva k razvoju, kot tudi delitvi dobrih praks.**

Preglednica 27: Prebivalstvo, staro 15 let ali več, po izobrazbi, po občinah glede na leto 2022

Izobrazba	Hrastnik	Trbovlje	Zagorje ob Savi	Skupaj	Delež (%)
Osnovnošolska ali manj	2.170	3.339	3.268	8.777	24,8
Srednješolska	4.326	7.565	7.559	19.450	54,9
Višješolska, visokošolska	1.337	2.880	2.955	7.172	20,3
SKUPAJ	7.833	13.784	13.782	35.399	100

Vir: Statistični Urad RS

3.3.4 Stanje na področju izobraževanja in kulture na območju LAS

Na območju LAS delujejo štiri javni vrtci, v vsaki občini eden in en zasebni vrtec (občina Trbovlje). Število otrok v vrtcih se je med šolskima letoma 2017/18 in 2021/22 zmanjšalo v dveh občinah (Hrastnik 2,9 %, Trbovlje 0,8 %) in povečalo v občini Zagorje ob Savi za 5,9 %.

Celoten teren pokriva 7 osnovnih šol s šest podružničnimi šolami. Srednje šole so tri; v občini Trbovlje dve, v Zagorju ob Savi ena. Dijaki poleg obiskovanja srednjih in poklicnih šol v Zasavju obiskujejo tudi srednje šole v drugih regijah – predvsem v Celju, Litiji in Ljubljani. Študij opravljajo študentje na fakultetah v Ljubljani, Mariboru, Kopru, v Celju in drugod.

V vseh občinah je razvita in razvejana mreža raznovrstnih športnih in kulturnih objektov ter spremljajočih dejavnosti (kulturni centri, knjižnice, glasbene šole, festivali). **V regiji deluje po podatkih registra nevladnih organizacij 119 društev**, od katerih se jih kar nekaj ukvarja pretežno ali v celoti s kulturno dejavnostjo (pevski zbori, godbe, dramske skupine, plesne skupine, marionetno gledališče ...).

Preglednica 28: Izobraževalne in kulturne ustanove, po občinah, april 2023

Javni zavod	Hrastnik	Trbovlje	Zagorje ob Savi
Vrtec	1	2	1
Osnovna šola	1	3	3
Srednja šola	/	2	1
Glasbena šola	1	1	2
Javni zavod za kulturo, mladino in turizem	1	1	/
Zasavska ljudska univerza	/	1	/
Knjižnica	1	1	1
Mladinski center	0	0	1
Zasavski muzej	/	1	/
Zavod za kulturo	/	1	1
Zavod za šport	/	1	1
Kulturni center	/	/	1
Varstveno delovni center	/	/	1

Vir: *AJPES*

3.3.5 Opis ranljivih skupin

Na območju LAS je bilo preko aktivnosti za pripravo strategije prepoznati različne ranljive skupine, kot so: mladi, mladi osipniki, osnovnošolsko in srednješolsko izobraženi, invalidi, odrasli med 30. in 50. letom starosti, enostarševske družine, upokojenci, samostojni podjetniki, prekarni delavci, ženske na podeželju, brezposelni, starejši z nizkim dohodkom, priseljenci, žrtve nasilja, mladi uporabniki drog, mladi potencialni uporabniki drog, osebe z zdravstvenimi težavami, otroci in mladi s prehranskimi motnjami idr.

Glavne prepoznane skupine ranljivih skupin, na območju LAS, so:

a) mladi

Med mlade se prišteva mladostnike in mlade odrasle osebe obeh spolov, stare od 15. do dopolnjenega 29. leta (Zakon o javnem interesu v mladinskem sektorju). Mladostniki in mladi odrasli se srečujejo z najrazličnejšimi težavami odraščanja. **Zaradi vse večje brezposelnosti, posledično naraščajo materialne stiske družin**, ki jih občutijo tudi mladi in v kombinaciji z ostalimi neugodnimi družbenimi

pojavi (**odtujenost, socialna izključenost, revščina**), naraščajo možnosti, da bodo le ti odrinjeni na rob družbe in tako potencialni uporabniki ali žrtve drog, nasilja, povečane nagnjenosti k samomoru, težavam v duševnem zdravju, motnjam prehranjevanja ipd. Na območju LAS, po podatkih različnih raziskovanj (Mladi in socialna vključenost, Mladi v Občini Trbovlje – danes in jutri, Regionalni razvojni program zasavske regije za obdobje 2021-2027, razvojni programi posameznih občin itd) **med mladimi vlada splošna apatija, premajhna vključenost v različne izobraževalne in družabne dogodke in obstaja velika stopnja tveganja za mladostnike z različnimi težavami v odraščanju**. Zato je potrebno ustvariti pogoje oz. **graditi na opolnomočenju posameznika, da se lahko aktivno vključi v družbo** in družbene sisteme, razvija funkcionalne in socialne kompetence, širi socialno mrežo in se vitalen pripravi na vključitev na trg dela.

b) ženske na podeželju in urbanih okoljih

V vseh treh občinah, za družbeno vključenost žensk na podeželju in urbanih območjih, njihovo izobraževanje in povezovanje, skrbijo **društva kmečkih žena**, kulturna, prosvetna turistična in druga. Kljub temu pa **ostaja velik del žensk, ki niso aktivne oz. se premalo vključujejo v različne dejavnosti** in imajo premalo vpliva na različne družbene sisteme, ki bi pripomogli k izboljšanju njihovega položaja. Na ranljivosti žensk na podeželju vpliva tudi razgibanost območja LAS, saj so nekatere vasi in kmetije precej oddaljene od mestnih središč in urbanih naselij. Na drugi strani pa so **ženske, ki živijo v mestu, imajo nizke dohodke, so brez izobrazbe, brez službe in pogosto socialno izključene**. Še vedno (pre)pogosto prevladuje mnenje, da je samo ženska tista, ki mora skrbeti za dom in družino. Tako so ženske na območju LAS pogosto brez svojih finančnih sredstev, prostorsko izolirane, običajno imajo nižjo izobrazbo, nižji dohodek, pogosto imajo nizko stopnjo samozavesti in samoiniciativnosti. Današnji čas, ko smo na poti v družbo znanja, pa zahteva izobraženo in aktivno žensko tako na podeželju kot urbanem okolju. **Na območju je jasna potreba k večji socialni vključenosti žensk in programom podpori žensk, kot aktivnih soustvarjalk prostora lokalnih skupnosti.**

c) ljudje z nizkimi dohodki

V to skupino spadajo zaposleni, **ki prejemajo minimalno plačo, upokojnenci z nizkimi pokojninami, prekerici, invalidi, brezposelni, mladoletni otroci, nezmožni za delo, gospodinje, študentje. To so skupine, ki so običajno tudi socialno izključene**. Slabši finančni položaj posameznika je eden od osnovnih dejavnikov kakovosti življenja. Ogroženost populacije se opazuje z različnimi kazalniki, in pri osebah z nizkimi dohodki je stopnja tveganja revščine visoka. Po podatkih Statističnega urada RS, naj bi na območju zasavske statistične regije **živelo 26.000 oseb pod pragom tveganja revščine** (pred socialnimi transferji).

d) Starejši in starejši pred upokojitvijo

Območje LAS spada v regijo **z nadpovprečnim indeksom staranja**. Zaradi hitrega tempa življenja in vse večjega razkoraka med generacijami pogosto prihaja do odtujenosti, pomanjkanja solidarnosti in sožitja med mladimi in starejšimi. Starejši vse težje sledijo sodobnim tehnologijam, mladi pa zaradi vsakodnevnih obveznosti in slabega ekonomskega položaja oz. socialne izključenosti vse težje prevzemajo skrb za starejše. **Zato je potrebno vzpostaviti pogoje, ki bodo omogočili aktivno vključevanje starejših v različne medgeneracijske programe, omogočili večjo socialno vključenost in dvignili kakovost staranja**. V skupino starejših se prišteva osebe starejše od 65 let. Pri starejših pred upokojitvijo je problem upokojitvev, ki predstavlja veliko prelomnico in tudi stres, saj se posamezniki ob upokojitvi pogosto soočijo z velikimi življenjskimi spremembami, tudi nižjim dohodkom, ki lahko privedejo do neaktivnosti, okrnjenega socialnega življenja in postopno izključenost iz družbe po upokojitvi. Zato so ranljiva skupina tudi starejši pred upokojitvijo, ki jih je potrebno vključiti v aktivno življenje že pred upokojitvijo.

e) brezposelni

Povprečna stopnja registrirane brezposelnosti na območju LAS je bila v letu 2022 7,9 %, v vseh občinah višja od slovenskega povprečja. Prepoznani so kot ranljiva skupina, ki jo je potrebno zmanjšati. **Zato se bo tekom ukrepov strategije spodbujalo vključevanje brezposelnih, predvsem prvih iskalcev zaposlitve, iskalcev zaposlitve starih med 30 in 39 (katerih je največ) ter tistih, ki imajo dokončano samo osnovnošolsko izobrazbo, v sodelovanje pri različnih organiziranih aktivnostih in izobraževanju.** S pridobljenim znanjem in spretnostmi bodo lažje vstopili na trg dela ali samozaposlili.

f) ljudje z omejitvami, z omejeno delazmožnostjo

Na območju LAS je zaslediti različne osebe, ki se težje socialno vključujejo v družbo: invalidi, osebe z motnjami v duševnem zdravju, ozdravljeni odvisniki dovoljenih in nedovoljenih drog, »hrbtencičarji«, ledvični bolniki ipd. **Ta skupina ljudi je zaradi svojega stanja večkrat izvzeta iz določenih aktivnosti vsakdanjega življenja, kar je potrebno spremeniti.**

3.3.6 Nevladne organizacije

Nevladne organizacije (NVO) v zasavski regiji, kot del civilnega sektorja predstavljajo pomembnega **partnerja pri uresničevanju ciljev SLR Partnerstva LAS Zasavje.** Sodelovanje lokalnih NVO, ki zadovoljujejo lokalne izzive v najširšem možnem pogledu in s svojim načinom delovanja vključujejo veliko število lokalnega prebivalstva, pomembno prispevajo k uresničevanju pristopa od spodaj navzgor. **Tako je pomembno, da se preko izvajanja pozivov omogoči čim večje vključevanje NVO pri predlaganju rešitev lokalnih potreb in razvoja lokalnega okolja.** Številne NVO so tudi aktivno sodelovale pri pripravi SLR v delavnicah.

Kot pomembni akterji na lokalni, regionalni in nacionalni ravni države NVO s svojimi aktivnostmi doprinejajo k uresničevanju **ključnih strateških usmeritev Slovenije 2030:** vključujoča, zdrava, varna in odgovorna družba; učenje za in skozi vse življenje; ohranjeno zdravo naravno okolje in visoka stopnja sodelovanja, usposobljenosti in učinkovitosti upravljanja.

NVO so pomembne nosilke razvoja in življenja na lokalni ravni, vendar se ves čas soočajo **s težavami pri zagotavljanju finančnih sredstev,** zato jim je potrebno podpreti pri pridobivanju sredstev za delovanje in razvoj.

Na območju Partnerstva LAS Zasavje je bilo v letu 2021 registriranih 451 nevladnih organizacij. Od tega 420 (93,1%) društev, 28 (6,2%) zasebnih zavodov in 3 (0,7%) ustanov. Po podatkih Consulte - Regionalnega centra NVO, ki nudi podporo nevladnim organizacijam na območju zasavske regije, največji delež društev na območju Partnerstva LAS Zasavje predstavljajo društva s področja športa in rekreacije (35,5%) ter kulturna in umetniška društva (17,6%). Sledijo jim društva za pomoč ljudem (15,5%) in društva za varovanje okolja, gojitev in vzrejo živali in rastlin (9%).

Kljub številčnosti in pestrosti sektorja pa je ta po podatkih **še vedno podhranjen.** Le 5,1 odstotek (23 nevladnih organizacij) na območju je **zaposlovalo skupaj 38 oseb.** Največ NVO z zaposlenimi je v občini Zagorje ob Savi (12 NVO), sledi občina Trbovlje (8 NVO) in občina Hrastnik (3 NVO). Nizka stopnja zaposlenosti pomeni veliko prostovoljskega dela za izvedbo programov in dejavnosti, manj profesionalizacije in s tem priložnosti za razvoj. **Nizek delež zaposlenih je tudi odraz manjšega števila zavodov, kjer je v povprečju tudi največ zaposlenih znotraj NVO sektorja.**

Delovanje nevladnih organizacij tako sloni na prostovoljskem udejstvovanju članov, kjer po podatkih iz vpisnika prostovoljskih organizacij med prostovoljci prevladujejo ženske (60%) in starejši nad 30 let. **Zasavska regija je bila v letu 2021 tako na prvem mestu med vsemi slovenskimi regijami po količini opravljenih ur na prostovoljca, kjer je vsak prostovoljec v letu 2021 v povprečju opravil 77 ur.**

Več kot polovica organizacij (57,7%) ustvari le do 5.000 EUR prometa na leto in kaže na skromen obseg delovanja več kot polovice nevladnih organizacij na območju LAS. V letu 2021 so društva ustvarila

90,25% vseh prihodkov NVO na območju LAS v višini 6,25 mio EUR, zasebni zavodi 9,75% v višini 675 tisoč EUR in ustanove 0,01% v višini 758,00 EUR (vir: Consulta.si).

Preglednica 29: Število NVO po občinah glede na obliko, št. zaposlenih in promet v letu 2021

Občina	Društva	Zasebni zavodi	Ustanove	Št. NVO skupaj	Št. zaposlenih	Št. NVO z zaposlenimi	Celotni prihodki v €
Zagorje ob Savi	180	13	3	196	29,3	15	6.251.860,37
Hrastnik	86	2	0	88	9,1	8	675.753,41
Trbovlje	154	13	0	167	0	0	758
SKUPAJ	420	28	3	451	38,4	23	6.928.371,78

Vir: AJPES, 2021

3.4. IZKUŠNJE Z IZVAJANJEM PRISTOPA LEADER V OBDOBJU 2014-2020

Izkušnje z izvajanjem pristopa LEADER v preteklem obdobju je povzeto na podlagi izkušenj in podatkov iz prejšnjega programskega obdobja 2014 – 2020 upravljalca Območno-obrtno podjetniške zbornice Hrastnik.

Izkušnje s pripravo SLR v obdobju 2014-2020

Na osnovi izvedenih delavnic v vseh treh zasavskih občinah je bila s strani Kmetijsko-gozdarske zbornice – Zavod Ljubljana, pripravljena (na osnovi prehodne potrditve s strani skupščine Partnerstva LAS Zasavje) Strategija lokalnega razvoja Partnerstva LAS Zasavje za programsko obdobje 2014-2020. Na osnovi potrjene Strategije je bilo Partnerstvu LAS Zasavje skupaj odobrenih 1.426.820,42 €. Ker je Strategija »živ« dokument, se je tekom izvajanja programa LEADER v tem obdobju tudi spreminjala oz. dopolnjevala, in sicer na račun vsebinskih kot tudi finančnih sprememb, ki so se prioriteto nanašala na dodatna sredstva, ki jih je Partnerstvo LAS Zasavje prejelo iz naslova doseganja/preseganja kazalnikov iz naslova Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja, dodatnih sredstev iz naslova Evropskega sklada za regionalni razvoj in dodatnih sredstev iz naslova podaljšanja programskega obdobja za Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja.

V programskem obdobju 2014-2020 je bilo potrjenih 5. sprememb Strategije lokalnega razvoja Partnerstva LAS Zasavje.

Opis uspešno izvedenih projektov

V preteklem programskem obdobju 2014-2020 je imelo Partnerstvo LAS Zasavje za izvajanje projektov, po osnovni odločbi odobrena sredstva v skupni višini 1.104.102,81 €, od tega 698.385,19 € iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja in 405.717,62 € iz Evropskega sklada za regionalni razvoj.

Na osnovi odločbe za dodatna sredstva iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja glede na presežene kazalnike ob koncu leta 2018, je Partnerstvo LAS Zasavje prejelo 283.738,15 € za izvajanje projektov, prav tako je za izvajanje projektov prejelo še 159.772,52 € dodatnih sredstev iz naslova Evropskega sklada za regionalni razvoj.

Iz naslova podaljšanja programskega obdobja 2014-2020 pa je Partnerstvo LAS Zasavje prejelo še dodatnih 30.664,35 € iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja.

V sklopu 5. Javnih pozivov Partnerstva LAS Zasavje, ki so bili izvedeni v letih 2016, 2017, 2018, 2019 in 2021 je bilo odobrenih 40 projektov, 23 iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja in 17 iz Evropskega sklada za regionalni razvoj. V času izvajanja sta dva upravičenca odstopila od izvedbe, 1 projekt je bil izveden, vendar ni bil izplačan. Nekaj projektov se v letu 2023 še izvaja.

Do priprave Strategije lokalnega razvoja za programsko obdobje do leta 2027 je bilo izplačano 397.125,45 € iz ESRR sklada in 665.409,69 € iz EKSRP sklada.

4. ANALIZA RAZVOJNIH POTREB IN POTENCIALA OBMOČJA LAS ZASAVJE, VKLJUČNO Z ANALIZO PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILOŽNOSTI IN NEVARNOSTI

4.1. SWOT ANALIZA RAZVOJNIH MOŽNOSTI OBMOČJA

SWOT analiza območja je bila izdelana na osnovi analize stanja ter razvojnih programov: Razvojni program Občine Hrastnik 2020+ (maj 2014), Občine Trbovlje (Strategija razvoja Občine Trbovlje, november 2013), podatkov SLR 2013-2020 in Regionalnega razvojnega programa zasavske regije 2021 – 2027 (RRA, junij 2022). Vključene so vse ključne ugotovitve vseh deležnikov (partnerjev) v sklopu moderiranih delavnic (4. delavnice v obdobju marec - maj 2023), razgovorov z deležniki na terenu (marec – junij 2023).

SWOT analiza iz preteklega programskega obdobja je revidirana in dopolnjena z vsemi novimi ugotovitvami glede na trenutno situacijo v regiji.

Ugotovitve so podane v preglednicah po področjih, ki so pomembna za izhodišča razvojnih potreb, potencialov in ukrepov za posamezna področja SLR.

4.1.1. SWOT ANALIZA

Predstavljena analiza SWOT omogoča celovit pregled stanja na območju LAS Zasavje.

Ključne prednosti, pomanjkljivosti, priložnosti in nevarnosti, ki zaznamujejo območje LAS Zasavje, so bile zbrane na podlagi podatkov iz Analize stanja in aktivnega sodelovanja vseh deležnikov pri pripravi SWOT analize, in nakazujejo na potrebe in potencialne razvoja LAS Zasavje.

Preglednica 30: SWOT analiza Območja LAS Zasavje

PREDNOSTI	SLABOSTI
Velika krajinska in biotska pestrost območja ter številne naravne vrednote. Precejšen delež območij je v območju Natura 2000, posebni varstveni režimi so vzpostavljeni.	Prepoznavnost območja (le) po rudarski industriji. Obsežna degradirana območja zaradi rudarjenja in neurejena lastništva nekdanjih rudniških nepremičnin (opuščeni, neizkoriščeni objekti, zemljišča). Slab image regije. Geografska zaprtost in ozkost območja.

<p>Visoka gozdnatost in ohranjenost območja (ohranjanje naravne rodovitnosti tal, prijaznejši vodni režim v krajini, večja absorpcija industrijskih emisij).</p> <p>Ohranjenost okolja in vodnih virov, dokaj urejen sistem za čiščenje odpadnih voda (čistilne naprave v urbanem okolju).</p> <p>Dobra komunalna in okolijska opremljenost (vzpostavljen regijski center za ravnanje z odpadki), količina odpadkov na prebivalca pada.</p> <p>Relativno dobro razvita predelovalna dejavnost.</p> <p>Zagotovljene obrtne in industrijske cone z relativno urejeno infrastrukturo, na voljo so opuščeni objekti, ki se dajo oživiti.</p> <p>Na voljo so tudi degradirane površine (rudarske), primerne za nove industrijske cone.</p> <p>Odlično podporno okolje za start-up podjetja, odlična baza znanj za nastanek in hiter razvoj podjetij (vir podejtte Dewesoft, nekatera druga manjša uspešna podjetja)</p> <p>Že vzpostavljene dobre prakse inkubatorjev (Katapult)</p> <p>Dobro razvite, cenovno dostopne storitvene dejavnosti (kozmetika, zidarstvo, elektro storitve...), z nižjimi cenami, kot drugje v državi</p> <p>Specifična tehnološka in industrijska znanja (kovinska, elektroindustrija, gradbeništvo, lesna industrija, steklarstvo, IT...)</p> <p>Vzpostavljeni elementi za podporo podjetništva (podjetniški inkubator, gospodarska zbornica, obrtno podjetniške zbornice, SPOT točke, AJ PES)</p> <p>Rast števila kmetij vključenih v ekološko pridelavo je v zadnjih 7 letih 80%, vendar stopnja še vedno nizka, glede na povprečje.</p> <p>Rast kmetijskih površin v obdelavi je veliko nad povprečjem države (68%), absolutno zaradi slabe dostopnosti terena nizko. Veliko majhnih, razpršenih kmetij, samo 1 velika intenzivna kmetija.</p> <p>Veliko majhnih kmetij, ki še delujejo avtentično – lokalna butičnost kmetij.</p> <p>Ohranjena so večgeneracijska kmečka gospodinjstva.</p> <p>Naraščanje zanimanja za opravljanje dopolnilnih dejavnosti na kmetijah</p>	<p>Odliv prebivalstva iz regije – pomankanje kadra in odliv visoko-izobraženega kadra ali kadra z dobrimi izkušnjami iz regije.</p> <p>Negativni demografski trendi (izseljevanje, staranje, upadanje rojstev, neugodna izobrazbena struktura prebivalstva).</p> <p>Visoka stopnja t.i. prekarnih zaposlitev in zaposlovanje zunaj regije – koncentracija delovnih mest v osrednji Sloveniji.</p> <p>Negativna podoba regije v javnosti (onesnaženost okolja zaradi rudarstva...).</p> <p>Problem prejemanja socialnih transferjev (veliko brezposelnih v regiji zato ne bo vstopilo v zaposlitev) Premajhna razlika med minimalno plačo in socialnimi transferji.</p> <p>Neučinkovit javni transport.</p> <p>Manko podjetniške kulture, inovativnosti in kreativnosti v podjetništvu, premalo delovnih mest z visoko dodano vrednostjo.</p> <p>Slabe možnosti zaposlitve visoko izobraženega kadra, mladi perspektivni kadri – beg možganov.</p> <p>Prometna obremenjenost cest proti Ljubljani – izseljevanje mladih družin v bližje ležeče regije ali mesta z več možnostmi zaposlitev.</p> <p>Slabo razvita podjetniška kultura, premalo razvita obrt in izkoriščeni njeni potenciali.</p> <p>Izumiranje nekaterih obrtnih poklicev ter lokalnih mojstrskih obrti.</p> <p>Propad velikih podjetij (po prihodkih od prodaje, po številu zaposlenih), visoka brezposelnost, »navajenost« na socialen pristop reševanja preživljanja.</p> <p>Premajhna konkurenčnost lokalnih podjetij in premalo znanja s področja t.i. novih tehnologij:</p> <p>Slab sistem prenosa znanja in izkušenj med generacijami, tako v mestih (obrnitstvo, rokodelstvo..), kot na podeželju.</p> <p>Premajhna cenjenost mikro- in malih podjetij.</p> <p>Pomanjkanje ustreznega kadra v določenih poklicnih sektorjih (za vse storitvene dejavnosti, poklicne izobrazbe).</p>
---	---

<p>Ohranjanjena kulturna krajina.</p> <p>Majhno in zato bolj obvladljivo področje - zaradi majhnosti se ljudje bolje poznajo med sabo – večja varnost, boljša komunikacija, povezovanje v manjših skupnostih.</p> <p>Konstantna rast števila kmetij z manjšo tržno vrtnarsko pridelavo, zelišči, vzgojo sadik vrtnin.</p> <p>Vzpostavljeno je delovanje kmetijskih zadrug, tržnic, organiziranje občasnih sejmov, prireditev.</p> <p>Relativno dobro podporno okolje za kmetijstvo in gozdarstvo.</p> <p>Naraščanje zanimanja za vrtičkarstvo v urbanem in podeželskem območju, površine so še neobdelane, a so na voljo.</p> <p>Bogata kulturna, zgodovinska in naravna dediščina na podeželju povezana tudi s tradicijo rudarjenja, ostalih obrti.</p> <p>Sava, odličen naravni vir za razvoj turizma.</p> <p>Gozd in les, naravna vira za razvoj turizma, lokalnih izdelkov iz lesa in medregijskega povezovanja.</p> <p>Veliko število aktivnih društev in visoka stopnja lokalnih pobud za razvoj turizma</p> <p>Že oblikovana celostna blagovna znamka 'U3 krasne'</p> <p>Obstoječi krajinski parki, vzpostavljeni varstveni režimi (Kum, Mrzlica, Kopitnik, Čemšeniška planina)</p> <p>Dobro ohranjeno okolje z značilno podeželsko kulturno krajino.</p> <p>Obstoječe pohodne poti (pot Srečno) in kolesarske poti (Cilenca, Javor), pripravljene za nadgradnjo.</p> <p>Veliko število raznolikih in uveljavljenih prireditev</p> <p>Bogati festivali na osnovi kulturne in industrijske dediščine (Rdeči revirji, Funkška fremadirmarš, Kamel at, Iz Trboveljskiga špajza, Ajamohtijada...)</p> <p>Obstoječi objekti industrijske dediščine (rudnik, dimnik, TET).</p> <p>Obstoječi Muzeji (ZMT, Dritl, Rudarski muzej, Muzej uporništva).</p> <p>Obstoječe in delujoče planinske postojanke.</p>	<p>Slabo razvito gostinstvo, lokalna kulinarika ni poudarjena in znana širši javnosti, izguba znanj iz področja lokalne kulinarike in lokalne priprave jedi.</p> <p>Povprečne plače so v vseh občinah nižje od slovenskega povprečja, prav tako je v vseh treh občinah višja brezposelnost, ko je povprečje Slovenije.</p> <p>Odsotnost socialnega podjetništva.</p> <p>Pomanjkanje delovnih mest na območju glede na število delovno aktivnih prebivalcev in s tem povezane velike dnevne migracije zaposlenih.</p> <p>Slabše stanje vaških in hribovskih cest, nedostopnost odmaknjenih vasi in turističnih točk, zlasti čez vikend.</p> <p>Nizka kupna moč lokalnega prebivalstva.</p> <p>Neizkoriščenost danosti naravnega okolja (npr. reke, gozdovi) za rekreacijo in turizem ter specifična doživetja, premalo izkoriščen potencial za razvoj turizma, kulturne in naravne dediščine</p> <p>Območja Natura 2000 in druga območja posebne krajinske vrednosti so med prebivalci premalo prepoznana in izkoriščena kot razvojna priložnost, velikokrat so ukrepi na teh območjih videni kot ovira.</p> <p>Pomanjkanje urejenih rekreacijskih površin za lokalne prebivalcev (npr. pešpoti, kolesarske poti ...), pomanjkanje promocije zdravega življenjskega sloga (uporaba).</p> <p>Praktično ne vzpostavljena mreža izposojevalnih postaj za e-kolesa in e-polnilnic.</p> <p>Pomanjkanje števila in kvalitetnih turistično-prenočitvenih kapacitet, pomanjkanje kvalitetne gostinske ponudbe na precejšnjem delu območja.</p> <p>Delno urejena ali neurejena infrastruktura, povezana z adrenalinskimi športi.</p> <p>V prazne objekte je vključenih premalo inovativnih in kreativnih vsebin.</p> <p>Ni inovativnih prenočitvenih kapacitet, z visoko dodano vrednostjo: kampi, glampingi, prenočevanje na seniku.</p> <p>Slaba lastna identiteta "Zasavcev"</p> <p>Regija ni priznana kot ena izmed vodilnih turističnih destinacija, ni krovne turistične organizacije.</p> <p>Ni vzpostavljene krovne blagovne znamke, neuskkljenost občin glede lastništva (U3KRASNE)</p>
--	--

<p>Razgiban teren za pohodništvo in kolesarjenje, že ustanovljena športna infrastruktura (turno-kolesarske poti, gorske kolesarske proge).</p> <p>Bogati snovna in nesnovna kulturna dediščina.</p> <p>Interes prebivalcev po povezovanju v znamko »U3Krasne«.</p> <p>Posamezni močni oz. inovativni turistični ponudniki na območju (dobre prakse)</p> <p>Naraščajoče zanimanje turistov (domačih in tujih) za območje LAS Zasavja.</p> <p>Manjše krajevne oz. vaške skupnosti, v katerih se ljudje dobro poznajo in pogosto lažje sodelujejo</p> <p>Posamezne dobre prakse s področja medgeneracijskega sodelovanja in storitev za starejše, mlade, ženske, invalide in druge ranljive skupine.</p> <p>Vključenost prebivalcev v različne društvene dejavnosti in pripravljenost na povezovanje, prostovoljstvo in skrb za šibkejše, ranljive skupine, na podeželju in urbanih naseljih. Najvišji nivo opravljenega dela na prostovoljca v Sloveniji.</p> <p>Veliko število že vzpostavljenih nevladnih organizacij v Zasavju, dobro sodelovanje z LAS, vključenost v pripravo SLR, pripravljenost na aktivacijo za projekte.</p> <p>Dobro razvito medgeneracijsko povezovanje (DSO, vrtci, šole, mladinski centri, ZVU)</p> <p>Možne številne aktivnosti za mlade v okviru Mladinskih centrov.</p> <p>Številni uspešno izvedeni projekti iz prejšnjega obdobja delovanja LAS.</p> <p>Posluh posameznih lokalnih skupnosti za razvojne pobude posameznikov .</p>	<p>Izumiranje rokodelstva, obrti, v regiji ni središč za promocijo rokodelstva, domačih obrti.</p> <p>Kratka povprečna doba bivanja turista v regiji, iskanje prenočitvenih kapacitet v drugih regijah.</p> <p>Velika odsotnost povezovanja ponudnikov prenočitev znotraj regije.</p> <p>Prepočasen in premalo ciljno naravnani razvoj turizma, razdrobljena in premalo razvita ponudba, ni krovne prepoznavnosti destinacije pod enotno blagovno znamko.</p> <p>Premalo povezovanja in sodelovanja med turističnimi ponudniki, ni regijske povezave destinacije.</p> <p>Turistična infrastruktura ni ustrezno organizirana (npr. informacijske točke pri ponudnikih) in označena (manko označevalnih in informativnih tabel, ostala infrastruktura)</p> <p>Manko prepoznavnosti in premalo učinkovita promocija turističnih produktov in območja, ni promocije pod krovno blagovno znamko, premalo povezovanja ponudnikov.</p> <p>Veliko razpadajočih objektov kulturne dediščine in nepremišljeni posegi v kulturno krajino.</p> <p>Premalo registriranih dopolnilnih dejavnosti na kmetijah, malo pobud za dodatne dejavnosti na kmetijah.</p> <p>Majhen delež kmetijskih gospodarstev proizvaja tržne viške, večina prodaje preko posrednikov.</p> <p>Pomanjkanje prepoznavnosti lokalne ponudbe hrane in prodajnih prostorov za nakup živil s strani lokalnih potrošnikov (tržnice, police v trgovinah ...)</p> <p>Slabo zasledovanje potreb trga s strani pridelovalcev kmetijskih pridelkov – neuskkljenost med povpraševanjem in ponudbo, nizka stopnja prilagodljivosti, med ponudniki je slaba povezanost.</p> <p>Majhnost kmetij (samo ena velika) in razdrobljenost posestne strukture, težak teren, strojna obdelava velikokrat ni možna.</p> <p>Degradirana prst zaradi pretekle industrije (ponekod se težko pridobi EKO certifikat oziroma ni dovolj znanja za pridobitev.</p> <p>Pomanjkanje podjetniških znanj in podjetniškega duha na kmetijah.</p>
--	---

	<p>Slaba skrb za ohranjanje kulturne dediščine na podeželju (opuščanje rokodelstva, lokalnih obrti, tradicionalnih jedi).</p> <p>Omejen in šibek lokalni trg za prodajo lokalnih pridelkov, neprepoznavna blagovna znamka.</p> <p>Nizka stopnja samooskrbe in lokalne oskrbe.</p> <p>Opuščanje kmetijstva in obdelovanja odročnih kmetij</p> <p>Neprimerni dohodki na kmetijah, neurejenost nasledstev.</p> <p>Izzivi staranja prebivalstva, manko storitev sodobnih storitev na podeželju.</p> <p>Premajhna vključenost mladih in žensk, tako urbanih naselij, mestih, kot na podeželju.</p> <p>Nizka stopnja vključevanja lokalnih prebivalcev v neformalne izobraževalne vsebine, pomanjkanje tovrstnih vsebin.</p> <p>Nezadostna pokritost območja z IT infrastrukturo, manko vključevanja digitalnih rešitev v storitvene dejavnosti, izrazita potreba po večji pokritosti področja/regije z hitrim internetu.</p> <p>Pomanjkanje javno dostopnih prostorov za razvoj dejavnosti za različne skupine prebivalcev (mladi, podjetniki, starejši ...).</p> <p>Slaba informiranost prebivalcev in njihova nezainteresiranost za aktivno vključevanje v lokalno okolje, društva, dogodke (še zlasti mladi in priseljenci).</p> <p>Pomanjkanje celostne in dolgoročne vizije razvoja na ravni lokalnih skupnosti.</p> <p>Zapleteni birokratski postopki in predolgi roki za reševanje zadev.</p> <p>Pomanjkljiva promocija dobrih rezultatov že izvedenih projektov.</p>
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<p>Povezovanje z drugimi območji in skupen razvoj iniciativ na področju turizma, narave, kulture, razvoja podeželja in podjetništva, industrijske dediščine.</p> <p>Dobra naravnost države in lokalne skupnosti k ohranjanju naravnih habitatov, k širjenju krajinskih parkov.</p>	<p>Negativen image regije, slaba prepoznavnost za obisk regije.</p> <p>Odločevalci, ki vplivajo na razvoj ključnih razvojnih projektov v regiji, delujejo zunaj nje.</p> <p>Višja stopnja obolevnosti za nekatere bolezni, zaradi ekološko obremenjenega okolja, slab kazalnik za motivacijo naselitve.</p>

<p>Povezave s sosednjimi zavarovanimi območji in krajinskimi parki sosednjih regij.</p> <p>Opolnomočiti mlade za vstop na trg delovne sile in pri tem izkoristiti znanje, ki obstaja v lokalnih uspešnih podjetjih (mentorstvo).</p> <p>Učinkovitejše povezovanje med izobraževalnim sektorjem, trgov del, samostojnimi »kreativci«, NVO-ji in gospodarstvom.</p> <p>Nova delovna mesta v socialnih, družinskih podjetjih in tudi v NVO sektorju.</p> <p>Promocija in spodbujanje podjetnosti in samoiniciativnosti, inovativnosti ter podjetniške kulture, zlasti pri mladih.</p> <p>Promocija poklicnih izobrazb.</p> <p>Ustvarjanje novih kakovostnih delovnih mest s pospešenim razvojem podjetništva in s tem okolja za privabljanje ustrezne delovne sile, preprečevanje bega možganov.</p> <p>Izraba praznih prostorov, aktiviranje degradiranih površin za nova vlaganja različnih dejavnosti in nove vsebine (kreativne industrije, mladinsko podjetništvo, start up podjetja, spin-off podjetja, co-working prostori).</p> <p>Obuditev starih obrti (steklarstvo, rokodelstvo...) in vzpostavitev prostorov za promocijo le-teh.</p> <p>Izraba praznih prostorov, aktiviranje degradiranih površin za nova vlaganja različnih dejavnosti in nove vsebine (kreativne industrije, mladinsko podjetništvo, start up podjetja, spin-off podjetja, co-working prostori)</p> <p>Spodbujanje zaposlovanja in ustvarjanja dohodka v perspektivnih dejavnostih, ki imajo v tej regiji odlično podjetniško zgodovino v regiji (elektronika, orodjarstvo, IT (Dewesoft, »Akrobati«...)).</p> <p>Prenos znanja na nove generacije, privabljanje vrhunskega tehničnega znanja v regijo (Katapult)</p> <p>Inovacije, razvoj novih produktov/storitev, dejavnosti z višjo dodano vrednostjo, z večjo konkurenčnostjo.</p> <p>Sodelovanje med gospodarstvom in izobraževalnimi, razvojnimi organizacijami, tehnološkim centrom, 'kreativci', nevladnimi organizacijami.</p> <p>Razvoj socialnega in kreativnega podjetništva.</p> <p>Razvoj zelenih delovnih mest (les, vrtnarstvo, ekološko kmetovanje, samooskrbno kmetijstvu ipd.).</p>	<p>Nepripravljenost prebivalcev za spremembe.</p> <p>Premajhna dinamika razvoja in nastanka novih podjetij.</p> <p>Odsotnost dobrega upravljanja države z rudarsko in energetske infrastrukturo po zaprtju rudnikov.</p> <p>Premalo sredstev na sploh za dober zagon regije.</p> <p>Zmanjšanje kupne moči prebivalstva regije, ker so dohodki nižji od republiškega povprečja.</p> <p>Ogroženost obstoja biodiverzitete na območjih Natura 2000, zaradi opuščanja kmetovanja.</p> <p>Individualizem v upravljanju krajinskih parkov.</p> <p>Ni dobrega upravljanja na vseh vodovarstvenih ali naravnih varovanih območjih.</p> <p>Birokratske ovire na področju razvoja gospodarstva.</p> <p>Nepripravljenost podjetij za sodelovanje s podpornim okoljem.</p> <p>Velika odvisnost od Ljubljane, večjih mest; izdelke in storitve prebivalci iščejo v večjih mestih, namesto na območju LAS.</p> <p>Visoka obremenjenost posameznih cestnih odsekov, pomanjkljiva prometna infrastruktura (manko pločnikov, kolesarskih poti) in prometna ogroženost pešcev in kolesarjev.</p> <p>Nadaljevanje pritiskov na okolje in prostor, izguba kmetijskih zemljišč, dražja infrastruktura, stanovanja.</p> <p>Slabi urbanistični posegi v kulturno krajino.</p> <p>Še dodatne izgube in pomanjkanja delovnih mest.</p> <p>Odsotnost zakonsko določenega upravljanja z rudarsko in energetske infrastrukturo po zaprtju rudnikov.</p> <p>Ugodnejši delovni pogoji izven območja LAS.</p> <p>nepripravljenost prebivalcev na prevzem podjetniških tveganj</p> <p>Pomanjkanje prostorskih zmožnosti za razvoj (gospodarske cone), predvsem za širitev večjih podjetij.</p> <p>Izguba poslov za majhne podjetnike v lastni regiji (prilagoditev na Javna naročila).</p>
--	--

<p>Spodbude k ponovni vzpodbuditi in vzpostaviti kmetijskih dejavnosti iz dopolnilnih dejavnosti</p> <p>Sistematičen prenos znanja na nove generacije, privabljanje vrhunškega tehničnega znanja v regijo (Katapult)</p> <p>Nove obrtne cone in prostori za razvoj podjetništva.</p> <p>Inovacije, razvoj novih produktov/storitev, dejavnosti z višjo dodano vrednostjo, z večjo konkurenčnostjo.</p> <p>Spodbujanje inovativnosti v gospodarstvu, kmetijstvu, NVO, turizmu, javnem sektorju.</p> <p>(Eko)Turizem, kot rastoča gospodarska panoga, izgradnja povezane zelene destinacije z avtentičnimi zgodbami in lokalnim doživljajskim turizmom.</p> <p>Popularnost adrenalinskega turizma (Sava, dimnik...).</p> <p>Velik turistični potencial regije – povezovanje turizma s kulturnimi dejavnostmi in kulturno dediščino, športom, dejavnosti na podeželju in razvoj različnih turističnih področij .</p> <p>Razvoj gorskega in turnega kolesarskega turizma gričevnat svet - gorske kolesarske poti, downhill.</p> <p>Razvoj lokalnega kulinarčnega turizma, popularnost lokalnih butičnih destinacij.</p> <p>Izkoristiti lokalne strategije slovenskega turizma; (Zasavje je perspektivna turistična destinacija).</p> <p>Vključitev industrijske dediščine in kolonij na sezname UNESCO, v sezname zgodovinskih mest, podlaga za promocijo.</p> <p>Visoka cenovna občutljivost turistov (cenejše storitve kot v drugih razvitih turističnih destinacije).</p> <p>Razcvet avtodomarskega turizma.</p> <p>Splošen razcvet in popularnost »tracking«, pohodniškega, doživljajskega (igrifikacija) in rekreativnega turizma.</p> <p>Razvoj specializirane ponudbe ob Savi – brodarstvo in drugi športi.</p> <p>Razvoj učnih poti in programov vodenja v naravi (gozd, območja Natura 2000, naravni spomeniki...).</p> <p>Povezovanje tradicije podeželja s tradicijo rudarjenja in industrij.</p>	<p>Opuščanje kmetovanja in zaraščanje kmetijskih zemljišč, opuščanje skrbi za gozdne površine, pretirano izsekavanje.</p> <p>Slabšanje starostne in izobrazbene strukture gospodarjev na kmetiji, odhodi mladih, težnja po drugem delu.</p> <p>Ukinitev osnovnih storitev v manjših vaseh; pošta, trgovina, bankomatov, ..</p> <p>Pomanjkanje preventivnih programov za izboljšanje zdravja in za vključevanje ranljivih ciljnih skupin.</p> <p>Nizka ozaveščenost in zaupanje za uspeh delovanja javno-zasebnih partnerstev.</p> <p>Pasivnost, nezainteresiranost mladih, starejših, in drugih prebivalcev za aktivno (so)delovanje znotraj lokalnih skupnosti.</p> <p>Zaraščanje travnatih površin (zakonodaja predvideva obvezno zaraščanje za ohranitev biodiverzitete, administrativne zahteve za kmete).</p> <p>Velike birokratske ovire pri obnovah starejših objektov (ZZVD).</p> <p>Tradicionalna miselnost gospodarjev kmetij, da je mogoče primerljiv dohodek doseči le izven kmetijskih in s kmetijstvom povezanih dejavnosti, nepripravljenost na spremembe.</p> <p>Premalo pozornosti na trajnost operacij pri ohranjanju zasavske dediščine.</p> <p>Izgrajena hidroelektrarna na Savi in možnost degradacije/uničenja narave.</p> <p>Zakonodajne podlage in postopki:</p> <p>→zakopavanje odpadkov v jame, rudnike</p> <p>→Možno ukinjanje kolesarskih in pohodniških tematskih poti;</p> <p>→Spomeniško varstvo stavb/nezmožnost obnov, dolgi administrativni postopki, visoke zahteve upravnih organov.</p> <p>Izumrtje zasavskega dialekta in »izguba« osebni zgodb Zasavja.</p> <p>Višja stopnja obolevnosti zaradi onesnaženja, obremenjenosti okolja.</p> <p>Onesnaževanje narave (neurejena divja odlagališča).</p>
--	---

<p>Visoko zavedanje družbe za skrb za kvalitetnejše življenje posameznih ranljivih skupin.</p> <p>Nadaljevanje spodbujanje prostovoljstva.</p> <p>Razvoj podeželja in njegova gospodarska krepitev z uvajanjem dopolnilnih dejavnosti.</p> <p>Razvoj skupnih predelovalnih enot in servisov.</p> <p>Vzpostavitev organizacije za oskrbovanje kupcev z ekološko pridelano hrano in hrano lokalnega značaja (sodelovanje šol in vrtcev ter drugih obratov z javno prehrano, vzpostavitev lokalnih prodajnih mest, kratke verige).</p> <p>Razvoj pestre, diverzificirane turistične ponudbe na kmetijah (storitve + proizvodi). Razvoj lokalno značilnih izdelkov in novih storitev na kmetijah (npr. učna okolja, medgeneracijski centri, medgeneracijski prenos znanj).</p> <p>Širitev mreže lokalne samooskrbe (dobava javnim institucijam, lokalne tržnice, prodajne police ...), razvoj lokalnih trgov za kmetijske proizvode in pridelke, uvedba inovativnih rešitev.</p> <p>Širjenje zavedanja o lokalni samooskrbi s hrano med prebivalci.</p> <p>Spodbujanje sonaravnega (zlasti ekološkega) kmetijstva, tudi z vidika večanja lokalne samooskrbe.</p> <p>Registracije novih dopolnilnih dejavnosti na kmetijskih gospodarstvih, diverzifikacija dejavnosti.</p> <p>Spodbujanje spreminjanja življenjskih navad, zdravega življenjskega sloga in prioritete ljudi, v zvezi s samooskrbo, trajnostno naravnostjo in razvijanjem pripadnosti lokalni skupnosti.</p> <p>Integracija ranljivih skupin prebivalstva (mladi, starejši, brezposelni, invalidi, priseljenci ...)</p> <p>Spodbujanje vseživljenjskega učenja in aktivnega staranja pri vseh generacijah.</p> <p>Uvajanje novih pristopov, storitev na področju socialnega varstva in medgeneracijskega sodelovanja.</p> <p>Izboljšanje dostopa do IT, uporaba na vseh pomembnih področjih delovanja (turizem, javne storitve, delo s starejšimi) .</p> <p>Večje vključevanje nevladnega sektorja pri izvajanju javnih storitev.</p>	<p>Potreba po ureditvi poplavnih območij, nevarnost močnih ujm in dodatnih negativnih vplivov na okolje, ki jih bo potrebno sanirati.</p> <p>Vse večja poraba električne energije in na drugi strani nezadovoljiva infrastruktura (npr. omrežje za priklope sončnih elektrarn ni dovolj).</p> <p>Intenzivne klimatske spremembe in velika odvisnost od vremenskih pojavov (pri kmetovanju, pridelavi).</p> <p>Naravne katastrofe, podnebne spremembe.</p> <p>Še večja razpršenost lastništva gozdov, premalo podjetniško usmerjenih kmetovalcev</p> <p>Omejujoča zakonodaja s področja javnega naročanja lokalne hrane.</p> <p>Uporaba fitofarmaceutskih sredstev na ranljivih območjih, bogatih z vodnimi viri, nadaljna podaljšanja uporabe škodljivih fitofarmaceutskih sredstev.</p> <p>Slabšanje socialnega položaja prebivalcev (manjša kupna moč, poglobljanje socialnih stisk) zaradi krize in inflacije.</p> <p>Staranje prebivalstva, povečane potrebe po dnevni oskrbi starostnikov, pomanjkanje domov za ostarele in drugih kapacitet za oskrbo ter dnevno bivanje starejših.</p> <p>Omejena sredstva za razvojne projekte na državni ravni za večje investicijske državne projekte.</p> <p>Odliv strokovnega kadra in visoko-izobraženega kadra ter mladih iz regije.</p> <p>Odsotnost dolgoročne vizije razvoja posameznih lokalnih skupnosti, pasivnost lokalnih akterjev.</p> <p>Zapiranje lokalnih skupnosti v meje občin, nesodelovanje lokalnih deležnikov.</p> <p>Ni posluha lokalne skupnosti za potrebe lokalnih prebivalcev, okrnjeno sodelovanje na lokalni ravni.</p> <p>Zapleteni birokratski postopki in predolgi roki za reševanje zadev na lokalnem in državnem nivoju.</p> <p>Zakonodajne spremembe in politična spremenljivost prioritete ob spremembah vlade ali nosilcev ministrstev.</p> <p>Slabo znanje za pripravo uspešnih projektov, ideje ostajajo nerealizirane</p>
--	---

<p>Povečanje znanj in pridobivanje izkušenj za delovanje javno-zasebnih partnerstev.</p> <p>Opolnomočenje deležnikov za projektno organiziranje.</p> <p>Spodbujanje povezovanja in prenosa dobrih praks znotraj in izven območja LAS – nadaljevanje dobrega sodelovanja z okoliškimi LAS-i.</p> <p>Zavzetost za boljšo kvaliteto življenja v regiji.</p> <p>Ureditev površin za nemotoriziran promet – trajnostna mobilnost.</p>	
--	--

4.2. POTREBE IN POTENCIAL OBMOČJA

SLR Zasavje temelji na dejanskih potrebah/izzivih ter potencialih lokalnega območja, ki izhajajo iz analize stanja in SWOT analize.

Pripravljen je celovit pregled potreb/izzivov ter potencialov območja LAS Zasavje, ki služi kot temelj za nadaljnjo izbiro ukrepov ter aktivnosti in s tem oblikovanje Strategije lokalnega razvoja. Potrebe območja se nanašajo na obstoječe pomanjkljivosti, izzive in probleme, s katerimi se sooča lokalna skupnost. Iz tega izhaja potencial območja, to so različne možnosti, ki jih je mogoče izkoristiti za lokalni razvoj.

Na ta način je bil tudi postavljen proces dela v delavnicah, vanj so bili vključeni vsi deležniki, ki so se odzvali na povabila. Ker so udeleženci delavnic v vseh treh občinah različni posamezniki, društva in interesne skupnosti, so vsak zase ustvarjali svoj pogled na nadaljnji razvoj regije. Potrebe smo opredelili kot vrzeli, med obstoječim stanjem in željenim stanjem. Na delavnici smo se za vsako izmed področij glede na ugotovljene potrebe/izzive spraševali »Kako lahko...?« (npr. Kako lahko opolnomočimo starejše za izzive sodobnega časa? Kako bolj socialno vključiti starejše, ki še živijo doma?). Celoten proces je razviden iz zapisov delavnic in opisan v poglavju 6. Strategije lokalnega razvoja o vključevanju deležnikov v proces priprave SLR.

Pregled intervencijske logike, je predstavljen v Preglednici 31, zapisan v po posameznih področjih, ki so potem tudi osnova za ukrepe.

UKREP 1 – Razvoj trajnostnega turizma

UKREP 2 – Spodbujanje lokalne samooskrbe s hrano, razvoj ekološkega in drugega sonaravnega kmetijstva

UKREP 3 – Spodbujanje podjetništva na podeželju, lokalnega podjetništva in ustvarjanje novih delovnih mest

UKREP 4 – Boljša kakovost življenja in krepitev lokalne skupnosti

UKREP 5 – Ohranjanje narave in varstvo narave/okolja, ohranjanje naravne dediščine

Preglednica 31: Poudarki iz analize stanja in razvojne potrebe območja LAS po področjih

POUDARKI IZ ANALIZE STANJA/SWOT	RAZVOJNE POTREBE/POTENCIAL
TURIZEM, NARAVNA IN KULTURNA DEDIŠČINA Razvoj trajnostnega turizma, vključno z ohranjanjem naravne in kulturne dediščine	
Na območju LAS je bogata narava (Sava z okolico, okoliško zasavsko hribovje) in bogata industrijska dediščina. Regija je tesno povezana s kmetijstvom in podeželjem. Prisotni so obstoječi krajinski parki na	Razvijati mreže ponudnikov kakovostnih in dovolj številčnih prenočitvenih kapacitet , ki so povezane s trenutnimi turističnimi trendi obiskovalcev na podeželju, povečevati pomen doživljajskega turizma, bolje

območju LAS in sosednjih LAS, obstoječe pohodne poti, delujoče postojanke. Prisoten je razmah ekoturizma in zanimanja med turisti. Vendar pa ni dovolj prenočitvenih kapacitet , še vedno majhno število dnevnih gostov, ki ne podaljšujejo svojega bivanja v regiji na 2. ali 3. dnevno bivanje.	izkoristiti naravno kulturno in industrijsko dediščino v turistične namene.
Zaznana je slaba povezanost in koordinacija ter organizacija turistične ponudbe na območju LAS in med občinami. Turistična ponudba na območju LAS je precej razpršena, nepovezana, dokaj nerazpoznavna in pogosto ne dosega standardov, katerim sledita regija in država na nacionalni ravni.	Iz navedene situacije izhaja potreba po bolj usklajeni, povezani in kakovostni turistični ponudbi na območju LAS in njeni učinkovitejši promociji in trženju . Obstaja velika potreba po vzpostavitvi skupnega nastopa vseh občin Zasavja na trgu pod skupno blagovno znamko prepoznavne turistične destinacije (»U3KRASNE«). Potreba je vzpostaviti možnost uporabe skupne blagovne znamke na številnih produktih ter s tem povečanje prepoznavnosti turistične destinacije na slovenskem nivoju in širše.
Nerazviti so butični/lokalni produkti z dodano vrednostjo v namen turistične promocije . Ni dobre povezave med lokalnimi turističnimi ponudniki produktov.	Razvoj butičnih izdelkov ter vzpostavljanje povezav med lokalnimi turističnimi ponudniki.
Ni unikatne razvite lokalne kulinarčne (gastronomske) ponudbe .	Razviti in vzpostaviti lokalno gastronomsko ponudbo, obuditi in povečati prepoznavnost lokalnih gastronomskih specialitet.
Zaznana je slaba povezanost in koordinacija ter organizacija gostinske turistične ponudbe. Malo lokalno prepoznavnih kulinarčnih produktov.	Vzpodbuditi večanje števila prepoznavnih gostinskih ponudnikov, ki naj bodo povezani v mrežo , s skupnim nastopom v Zasavju. Vzpostaviti informacije o ponudbi na enem mestu.
Premalo usposobljenega kadra za delo v gostinskih dejavnostih, ni prepoznavnih gostinskih ponudnikov.	Intenzivirati izobraževanje, znanje in usposabljanje ustreznega kadra za delo v gostinski dejavnosti.
Povezovanje z drugimi regijami na področjih pohodništva je slabo, ni razvitega eko-turizma in medobčinskih projektov (povezave s sosednjimi krajinski parki, sosednje občine in LAS-i). Sosednja območja LAS odlikuje gozdnata pokrajina, les, ki nudijo zelo dobro sodelovalno podlago	Potreba po povezovanju se s sosednjimi regijami v skupnih značilnostih: pohodništvu, doživljanju naravne in kulturne krajine širše. Povezovanje lahko poteka tudi skozi zgodbo lesa, kot sredstvo turistične promocije, značilnih lokalnih izdelkov in doživljajskega turizma. povezovati doživljajske zgodbe z obujanjem lokalnih obrti, rokodelstvom in s pomenom lesa.
Umirajo lokalne zgodbe, dialekt, tradicionalne obrti, rokodelstvo in s tem izumira nesnovna kulturna ter industrijska dediščina.	Potreba po obujanju starih lokalnih zgodb, dialekta, rokodelstva, poudarjanje kulturne in industrijske dediščine Zasavja.
Moderni trendi turizma so trenutno neizkoriščeni (avtodomarski turizem, gorsko kolesarstvo, bivanje na turističnih kmetijah, doživljajski turizem).	Potreba je po vzpostavitvi modernih trendov turističnih nastanitev in doživetij, tudi za privabljanje 2-3 dnevni gostov. Razvojni potencial tako predstavlja podporo investicijam v dodatne prenočitvene zmogljivosti, ki bodo ustrezale potrebam sodobnih turistov.
Slabo razvite alternativne oblike nastanitev.	Potencial je tudi razvoj turističnih nastanitev kot so parkirišča za avtodome, mobilne hiške glampingi, bivanje »na senikih«, in druge alternativne oblike nastanitev. Priložnost je tudi v izboljšanju promocije obstoječih zmogljivosti na ravni destinacije.
Prepoznana so območja Natura 2000 (30 %) in druga območja posebnih krajinskih vrednot (zavarovana območja, naravne vrednote, ekološko pomembna območja) ter porast ekološkega kmetovanja na površinah, ki se večinoma nahajajo v strmih pobočjih (območja z omejenimi dejavniki).	Območja Natura 2000 intenzivneje vključiti v turistično ponudbo območja LAS. Prepoznati naravne danosti in kulturne vrednote kot premalo izkoriščen potencial, poiskati nove, do narave prijazne oblike dela in zaslužka (ne da bi okrnile naravo), jih

vendar ni ustreznega zavedanja in promocije o prisotnosti Nature 2000.	promovirati, tržiti na ekonomsko stabilen in opravičljiv način.
Objekti industrijske dediščine (rudnik, dimnik, TET) ostajajo neizkoriščeni. Muzeji (ZMT, Dritel, Rudarski muzej, Muzej uporništva) niso prepoznani širši javnosti, nimajo dovolj aktivnosti v smislu promocijskih aktivnosti. Obstoječi kulturni dogodki so prisotni ((Rdeči revirji, Funkška fremadirmarš, Kamel at, Iz Trboveljskiga špajza, Ajamohtijada...), a se ne promovirajo dovolj intenzivno na širšem slovenskem področju, promocija ni pod okriljem skupne blagovne znamke.	Ojačati turistično promocijo, industrijske in druge kulturne značilnosti, promocijo lokalnih kulturnih dogodkov.
Obstoječi muzeji so slabo prepoznani in obiskani.	Privabiti turiste v obstoječe muzeje industrijske in kulturne dediščine na območju LAS , izkoristiti opuščene industrijske objekte za nadaljno turistično aktivnost in promocijo.
Obstoječe pohodne poti (pot Srečno) in kolesarske poti (Cilenca, Javor) nimajo ustrezne infrastrukture , da bi lahko privabile večje število rednih pohodnikov. (postojank ni ali so zaprte).	Dodatno opremiti obstoječe poti z boljšo infrastrukturo , da postanejo bolj atraktivne za turiste, in pohodnike.
POUDARKI IZ ANALIZE STANJA/SWOT	RAZVOJNE POTREBE/POTENCIAL
PODEŽELJE, KMETIJSTVO IN GOZDARSTVO Spodbujanje lokalne samooskrbe, ekološkega kmetijstva, bio kmetijstva, razvoja eko turizma na podeželju	
Strme obdelovalne površine kmetij, razdrobljenost in majhnost kmetij, omejeni dejavniki za kmetovanje, tradicionalno kmetovanje, nevarnost zaraščanja kmetijskih površin.	Ohraniti tradicionalno kmetovanje , spodbujati sonaravne oblike kmetovanja
Prepoznana je razmeroma nizka samooskrba prebivalcev.	Spodbuditi dodaten zasluzek na kmetijah z dopolnilno dejavnostjo , spodbujati oživitev lastne pridelave na njivah in vrtovih – za samooskrbo (v urbanem in ne-urbanem okolju).
Turistične dejavnost na kmetijah ni dobro razvite, slabo diverzificirana.	Vzpostavitev doživetvenih aktivnosti na kmetijah , odpiranje dodatnih prenočitvenih kapacitet z »izkušnjo« Zasavja.
Lokalni izdelki pod lokalno znamko turistom niso poznani.	Vzpodbujati lokalne projekte in izdelke »od korenine do izdelka«.
Nizka prodaja kmetijskih pridelkov in izdelkov s kmetij, ni ustaljenih in vzpostavljenih prodajnih poti , ni enotne blagovne znamke izdelkov.	Povezovanje kmetij v skupno ponudbo (mreža eko in bio kmetij)..Potrebno je okrepiti kmetijske zadruge/podjetja za mrežo eko/bio izdelkov, za neposredno prodajo na domu in na lokalnih trgih ter okrepiti sodelovanje med kmeti, spodbujati nove storitve na področju lokalne samooskrbe s hrano.
Prepoznana je težava onesnažene prsti, zato ponekod otežkočeno pridobivanje eko certifikatov.	Izobraževanje prebivalcev, kakšne so zahteve za pridobitev eko-certifikata.
Ekološke kmetije so usmerjene predvsem v samooskrbo, kljub temu da njihovo število počasi narašča.	Spodbujati ekološko pridelavo na lokalnem nivoju (kmetije, vrtovi), posodobiti tržnice, urediti površine za vrtičkarstvo (za prebivalce v urbanih naseljih). Vzpostaviti izobraževanja za pridobivanje eko

	certifikatov in aktivno vzpodbujanje prehoda na eko kmetije.
Javni zavodi odkupujejo tudi kmetijske pridelke lokalnega okolja. Na območju delujejo tudi javne tržnice. Posamezne zadruge odkupujejo le določene pridelke/izdelke kmetij. Ekološke in bio kmetije niso povezane.	Okrepiti kratke oskrbne verige za otroke, starostnike in bolne (povezava lokalnih kmetov z vrtci, šolami, domovi za ostarele, bolnišnico ...).
Slaba ozaveščenost prebivalcev o možnosti samooskrbe .	Izobraževati lokalne prebivalce , še zlasti otroke in mlade, o trajnostnem prehranskem slogu, ki vključuje zdravo prehrano, ustrezno kakovost živil in manjšo količino odpadkov hrane.
Velika gozdnatost regije, gozd zajema 65 %, ohranjen gozd.	Izkoristiti bogastvo lesa za nove podjetniške priložnosti in delovna mesta (biomasa, pridelava, predelava in obdelava lesa, razvoj storitvenih dejavnosti na področju lesarstva, nove socialne funkcije gozdov za turizem, šport in rekreacijo ter izobraževanje).
Velika gozdnatost regije, gozd zajema 65 %, ohranjen gozd.	Izkoristiti les za »zgodbe«, ki povezujejo Zasavje s sosednjimi regijami.
Velika gozdnatost regije, gozd zajema 65 %, ohranjen gozd.	Povezati lastnike gozdov in druga partnerstva z namenom smotnejše uporabe gozda, razviti inovativne produkte iz lesa z višjo dodano vrednostjo, izrabiti les in lesne izdelke za trženje z možnostjo razvoja pod skupno blagovno znamko (tehnična raba lesa).
Na območju so že razvite različne dopolnilne dejavnosti , njihov število in registracije nihajo tudi zaradi sprememb zakonodaje, na splošno pa je dopolnilna dejavnost na kmetijah slabo razvita .	Spodbujati ohranjanje dopolnilnih dejavnosti na kmetijah ter vzpodbujati registracijo novih dopolnilnih dejavnosti .
POUDARKI IZ ANALIZE STANJA/SWOT	RAZVOJNE POTREBE/POTENCIAL
GOSPODARSTVO Spodbujanje lokalnega podjetništva in ustvarjanje novih delovnih mest	
Pomanjkanje podjetniške infrastrukture, premajhen prenos znanja med podjetniki . Slab sistem prenosa znanja in izkušenj med generacijami.	Vzpodbuditi razvoj lokalnega podjetništva in obrtništva v Zasavju, vzpodbuditi prenos znanja med podjetniki. Aktivno ozaveščati otroke in starše o pomenu podjetništva, vzpodbuditi prenos znanja obrtnikov na mlade in med obstoječimi podjetniki . Vzpodbujati zdravje na delovnem mestu in promovirati dobre podjetniške prakse, ki v regiji že obstajajo.
Slabo razvita podjetniška kultura, premalo razvita obrt in slabo izkoriščeni njeni potenciali.	Vzpodbuditi zanimanje mladih za podjetništvo, vzpodbuditi obšolske in šolske dejavnosti na temo podjetništva.
Premajhna konkurenčnost lokalnih podjetij in premalo znanja s področja t.i. novih tehnologij.	Vzpodbuda specifičnim tehničnim znanjem in tehničnim poklicem, ustanavljanje prostorov za promocijo tehničnih in drugih naravoslovnih poklicev.
Veliko mladih se zaradi boljših možnosti zaposlovanja odseljuje v druge regije velika mesta.	Aktivno zajezi »beg možganov« in odhajanje mladih iz regije ali/in iz podeželja, omogočiti nova delovna mesta z visoko dodano vrednostjo (tehnični poklici).

Premajhna cenjenost mikro in malih podjetij, še posebej na podeželju.	Aktivno vzpodbujati podjetništvo na podeželju in v regiji , vzpostaviti dovolj prostorov za co-workinge, obrtne cone.
Relativno visoka brezposelnost, posledično narašča delež neaktivnih prebivalcev, socialne stiske, izključenost in revščina, upadajo nekatere dejavnosti ker ni dovolj kupne moči, nekatera območja nimajo dobro razvitih vseh osnovnih storitev (IKT, vodovod, trgovine, slabša prometna povezanost).	Aktivacija lokalnih prebivalcev, aktivno vključevanje ranljivih skupin, še posebej brezposelnih, vzpodbuda, da ne ostanejo na »socialni podpori«.
Pomanjkanje ustreznega kadra (za vse storitvene dejavnosti, pomanjkanje zanimanja za poklicne izobrazbe).	Aktivno izobraževanje lokalnega prebivalca iz področja obrti, ohranjanje rokodelskih spretnosti in zanimanja za izumirajoče poklice.
Veliko število evidentiranih nosilcev razvoja s projektnimi idejami ter premajhnimi finančnimi viri ali znanjem za izvedbo za njihovo realizacijo.	Povečati znanje in praktične izkušnje za delovanje in sodelovanje javno-zasebnih partnerstev , ohraniti aktivno delo vodilnega partnerja LAS glede samega vodenja ter povečati delo na animaciji nosilcev ter njihovem sodelovanju in povezovanju .
Veliko število mikro družb, velika podjetja propadajo ali zmanjšujejo delovna mesta, usposobljena industrijska delovna sila, prisotno specifično znanje uporabno v industriji.	Ohraniti in izboljšati konkurenčnost položaja obstoječih delovnih mest ter aktivirati lasten potencial v ljudeh (podpora podjetnim, kreativnim, pogumnim idejam) in okolju (narava, zelene energije, kmetijstvo, turizem, podeželje, podporne institucije ...).
POUDARKI IZ ANALIZE STANJA/SWOT	RAZVOJNE POTREBE/POTENCIALI
KVALITETA BIVANJA Boljša kakovost življenja in vključujoča skupnost	
Premalo različnih oblik ozaveščanja, izobraževanja in usposabljanja o problemih s katerimi se srečujejo posamezne skupine ranljive ljudi glede na porast težav na celotnem območju. Na območju je zaznati vedno večje število oseb po posameznih ranljivih skupinah .	Spodbujati ozaveščanje, izobraževanje in usposabljanje o problemih posameznih ranljivi skupin ljudi ter spodbujati večjo vključenost omenjenih ljudi v socialno življenje. Uvajati nove programe in sodobne rešitve glede na trend težav in način reševanja teh težav.
Med nevladnimi organizacijami je nizka stopnja zaposlenosti in tako nizka stopnja profesionalizacije . Omejeni so s prijavi na pozive, zaradi težav s sofinanciranjem in zalaganjem sredstev.	Spodbujati zaposlovanje v NVO in upoštevati prostovoljsko delo. Omogočiti brezplačno uporabo prostorov za delovanje in predfinanciranje projektov. Zmanjšati birokratske postopke (poenostavitve razpisov in drugih postopkov). Potrebno je vključevati NVO v projekte kot enakovredne partnerje in izvajalce. Potrebno je omogočiti predfinanciranje projektov oz. vzpostaviti regijsko shemo za predfinanciranje projektov. Potrebna je podpora in vključevanje NVO, da se jim omogoči razvoj saj se lahko le dobro razvite NVO ter organizirano prostovoljstvo učinkovito odziva na potrebe v okolju in pomembno prispeva k vzpostavljanju in ohranjanju blaginje ter solidarnosti.
Premajhna skrb za duševno zdravje ranljivih skupin .	Vzpostavljati podporno mrežo in točke , kamor se ranljive skupine lahko lokalno obračajo. Pospešiti aktivnosti za socialno vključenost ranljivih skupin.
Premajhna skrb za duševno zdravje ranljivih skupin .	Izmenjava dobrih praks z ostalimi regijami. Povezava s sosednjimi regijami.

POUDARKI IZ ANALIZE STANJA/SWOT	RAZVOJNE POTREBE/POTENCIAL
OKOLJE, NARAVNI VIRI IN INFRASTRUKTURNA OPREMLJENOST Ohranjanje narave in varstvo narave/odziv na okoljske spremembe	
Obsežne degradirane površine v Zasavju zaradi rudarstva, neurejena lastništva, nejasne zakonske podlage.	Aktivnosti za pospešeno urejanje degradiranih območij, sprostitev prostih površin za podjetništvo ali turizem.
Obsežne degradirane površine v Zasavju zaradi rudarstva, neurejena lastništva.	Pomoč prebivalcem pri premoščanju izzivov v zvezi z degradacijo prsti, zraka. Izobraževanje in promocija pomembnosti čistega okolja (zrak, voda, prst).
Ogroženost biodiverzitete na območjih Natura 2000, zaradi opuščanja kmetovanja. Izginjanje nekaterih naravnih habitatov zaradi opuščanja kmetovanja.	Podpora aktivnostim nadomestnih habitatov (mokrišča, degradirani naravni habitati). Območja Natura 2000 intenzivneje vključiti v turistično ponudbo in promocijo območja LAS . Prepoznati naravne danosti in kulturne vrednote kot premalo izkoriščen potencial, poiskati nove, do narave prijazne oblike dela in zaslužka (ne da bi okrnile naravo), jih promovirati, tržiti na ekonomsko stabilen in opravičljiv način.
Slabo prepoznane prednosti območja Natura 200 in drugih obstoječih zavarovanih območij (krajinski parki)	Aktivno ozaveščanja lokalnih prebivalcev in turistov o Naturi 2000, zavarovanih območjih in njihovem pomenu.
Že obstoječa zavarovana območja , z možnostjo širitve v regiji in širše.	Vzpodbuda širitvam obstoječih zavarovanih območij ter med-regijsko sodelovanje v promociji zavarovanih območij (lahko se povežejo krajinski parki Kum, Mrzlica, Kopitnik, Čemšeniška planina)
Pomanjkanje zavedanja o trajni mobilnosti; uporabi e-koles, skupnih vozil (car-shaering).	Vzpodbuda in promocija uporabi infrastrukture, ki varuje okolje.

Povezava Področja/SWOT analize, potreb/potenciala, ukrepov/aktivnosti in kazalnikov je prikazana v matriki, ki je priloga te Strategije.

5. OPIS SLR, NJENIH CILJEV IN UKREPOV, VKLJUČNO Z DOLOČITVIJO MEJNIKOV IN CILJNIH VREDNOSTI KAZALNIKOV

Iz SLR Zasavje je v ukrepih razvidna dodana vrednost SLR, ki se kaže v uresničevanju izzivov v lokalnem okolju in odgovarja dejanskim potrebam in potencialov lokalnega območja. Ukrepi so posledica rezultatov konkretnih potreb in potencialov v tem trenutku. Zato SLR LAS Zasavje podpira priložnost za razvoj za zmanjševanje razvojnih razlik posameznih območnih skupin. Iz ukrepov je razvidno, da upoštevajo glavna načela LEADER/CLLD pristopa.

SLR prispeva tudi dolgoročni viziji, kot jo je zastavila EU: Evropa, ki je bliže državljanom. SLR predvideva ukrepe, ki spodbujajo trajnostni in celostni razvoja vseh vrst območij ter lokalnih pobud. Sledi specifičnem cilju ali namenski prednostni nalogi: Spodbujanje celostnega in vključujočega socialnega, gospodarskega in okoljskega lokalnega razvoja, kulture, naravne dediščine, trajnostnega turizma in varnosti na območjih LAS Zasavje, ki niso mestna območja.

V skladu s Programom EKP so vlaganja namenjena izgradnji vključujoče družbe in nadaljnemu celostnemu družbeno-gospodarskemu razvoju v območjih LAS.

Ukrepi so namenjeni na zmanjšanje razlik med socialno-ekonomsko prikrajšanimi osebami in območji. SLR naslavlja podporo trajnostnim oblikam lokalnega podjetništva, inovacijam glede uporabe lokalnih virov, turizma, varovanja naravne in kulturne dediščine. Ukrepi so predvideni na področju revitalizaciji javnih površin za skupno uporabo, kot tudi preventivi in varovanju zdravja, ki je za regijo LAS Zasavje zaradi degradiranega območja, večje pojavnosti določenih bolezni, še posebnega pomena. SLR LAS Zasavje v ukrepih izrazito vzpodbuja medgeneracijsko sodelovanje, krepitev potrebnih kompetenc lokalnega prebivalstva, skrbi za ranljive skupine (starejši, mladi in druge prikrajšane skupine) ter strmi k večji socialni vključenosti vseh ranljivih skupin.

5.1 OPIS CILJEV IN UKREPOV SLR, VKLJUČNO Z DOLOČITVIJO MEJNIKOV IN CILJNIH VREDNOSTI KAZALNIKOV

V ukrepih je SLR usklajena z razvojnimi strategijami območja, nacionalnimi, regionalnimi (Strategija RRA) in lokalnimi strateškimi dokumenti strategijami do leta 2027. Iz ukrepov so razvidne aktualne teme programskega obdobja, kot so inovativnost, povezovanje, prispevek k digitalizaciji. Vsebuje tudi kazalnike povezane s socialnim, ekonomskim in okoljskim stanjem.

Ukrepi podpirajo projekte, ki hkrati prispevajo k doseganju ciljev SLR, okoljski trajnosti, socialni vzdržnosti, inovativnosti, enakopravnemu vključevanju različnih partnerjev ter višji dodani vrednosti območja LAS.

Naložbe v veliko infrastrukturo nismo upoštevali. Podpirajo se lahko manjše investicije na podeželju, in sicer kot del projekta, s poudarkom na širšem pomenu za območje LAS ter dodani vrednosti za projekt, območje in prebivalce območja LAS. Projekt, ki je upravičen v okviru drugih intervencij SN SKP, se lahko podpira preko intervencije LEADER, če je takšna potreba prepoznana v SLR in izkazuje dodano vrednost za razvoj lokalnega območja (LAS jo opredeli v SLR), kot je dvig socialnega kapitala, upravljanja ali prispevek k rezultatu projekta (npr. skupni interes, skupina upravičencev, dostop javnosti do rezultatov projekta, inovativne značilnosti projekta na lokalni ravni, integrirani projekti).

Pri oblikovanju ukrepov smo upoštevali ugotovitve Evropskega računskega sodišča (povezava: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR22_10/SR_Leader_SL.pdf)

SLR je bila pripravljena v skladu s potrebami in cilji obeh programov, katerih skladi so vključeni v izvajanje LEADER/CLLD na območju LAS:

- a) V primeru EKSRP je SLR LAS Zasavje usklajena s Programom evropske kohezijske politike v obdobju 2021–2027 v Sloveniji in s svojimi ukrepi prispeva prispeva k specifičnemu cilju **SC8 »Spodbujanje zaposlovanja, rasti, enakosti spolov, vključno s participacijo žensk v kmetovanju, socialne vključenosti in lokalnega razvoja na podeželju, vključno s krožnim biogospodarstvom in trajnostnim gozdarstvom«**, določenim v 6. členu Uredbe 2021/2115/EU ali drugim specifičnim ciljem SN SKP.

Pri tem sledimo naslednjim podciljem:

- spodbujanje zaposlovanja in podjetništva, vključno z biogospodarstvom in trajnostno usmerjenim gozdarstvom;
- spodbujanje ekološkega in drugih načinov sonaravnega kmetovanja;
- spodbujanje okoljskih in podnebnih rešitev na podeželju;
- razvoj osnovnih storitev in manjše infrastrukture na podeželju za dvig kakovosti življenja lokalnih prebivalcev;
- spodbujanje socialne vključenosti vseh prebivalcev na območju LAS;
- razvoj in implementacija koncepta pametnih vasi v smislu uporabe naprednih tehnologij in digitalnih rešitev za izboljšanje kakovosti življenja in učinkovitosti storitev na podeželskih območjih.

- b) V primeru ESRR je SLR LAS Zasavje usklajena s Strateškim načrtom skupne kmetijske politike 2023–2027 za Slovenijo in s svojimi ukrepi prispeva prispeva k specifičnemu cilju **9.2 »Spodbujanje celostnega in vključujočega socialnega, gospodarskega in okoljskega lokalnega razvoja, kulture, naravne dediščine, trajnostnega turizma in varnosti na območjih, ki niso mestna območja«**, določenem v točki ii) e) prvega odstavka 3. člena Uredbe 2021/1058/EU.

Pri tem sledimo naslednjim podciljem tako v urbanih skupnostih kot na podeželju LAS:

- spodbujanje trajnostnih, zelenih in družbeno odgovornih podjetniških idej in inovacij, ki temeljijo na lokalnih virih območja;
- razvoj trajnostnega (eko)turizma, ki ohranja in izkorišča danosti v okolju, kulturi in lokalni identiteti prebivalcev;
- zagotavljanje trajnostnega razvoja, ohranjanje naravne in kulturne dediščine;
- ustvarjanje in oživljanje skupnih javnih prostorov na območju LAS, ki spodbujajo druženje, kulturo, rekreacijo, zdrav način življenja in izmenjavo znanj med prebivalci;
- spodbujanje socialne vključenosti, sodelovanja in medgeneracijskega prenosa znanj, razvoj kompetenc prebivalcev in skrb za vse skupine prebivalcev, tudi za prikrajšane

Glavna dodana vrednost pristopa LEADER/CLLD je izboljšanje socialni kapital na lokalnem območju, izboljšano upravljanje ter izboljšani rezultati in učinki politike v primerjavi z izvajanjem brez metode LEADER ali CLLD. Pristop omogoča uresničevanje široke palete izzivov v različnih okoljih, večjo fleksibilnost pri doseganju ciljev in odgovarja dejanskim potrebam lokalnih območij.

S pristopom »od spodaj navzgor« so bili aktivno vključeni deležniki na nižjih ravneh, zaradi boljšega poznavanja lokalnih izzivov in potencialov, ki so za območje LAS Zasavje ključnega pomena za zmanjšanje razvojnih razlik na lokalni ravni.

Zastavljeni ukrepi v SLR izhajajo iz analize lokalnih razvojnih potreb in potenciala območja LAS Zasavje ter naslavljajo dejanske izzive območja. Pristop SLR Zasavje ima inovativen značaj, saj podpirajo ukrepi

možnost inovativnih in raznovrstnih projektov, rabo lokalnih virov, prenose dobrega praks tako iz lokalnega okolja, kot tudi širše, iz drugih regij Slovenije in izven meja. Ukrepi izrazito podpirajo skrb za naravno, kulturno in posebno industrijsko dediščino območja Zasavja, dajejo močno podporo trajnostnemu turizmu, ekološkemu in drugemu sonaravnemu kmetijstvu, samooskrbi, podpori novim zaposlitvam na podeželju in tudi sicer k vzpodbudam podjetništva na podeželju in v regiji. Ukrepi jasno podpirajo digitalizacijo, kot tudi vključevanje žensk, mladih in drugih ranljivih skupin.

Glavna dodana vrednost SLR LAS Zasavje po pristopu LEADER/CLLD je:

1. Izboljšan socialni kapital

Dodana vrednost se nanaša na:

- Krepitev lokalnih mrež, zaupanja, skupnih vrednot
- Jačanje lokalne identitete ter izmenjave in sodelovanja med ljudmi in različnimi organizacijami
- Boljša izmenjava informacij in sodelovanja znotraj LAS (UO) in zunaj LAS (z neposrednimi ali posrednimi upravičenci projektov LAS)
- Spodbujanje k inovacijam, večjemu tveganju za izvedbo projektov
- Vzpodbuja skupne akcije med člani

2. Izboljšano upravljanje

Dodana vrednost se nanaša na:

- Transparentnost in vključenost pri odločitvah LAS (jasni postopki upravljanja in odločanja, vključevanje javnosti)
- Pregledne in pravočasne postopke
- Dobra komunikacijska orodja LAS (objave na internetu, javni pozivi, mreženje, delo na terenu, nudenje podpore);
- Vodenje in spremljanje projekta (vključno s časovnim razporedom)
- Inovacije in učenje osebja lokalnih akcijskih skupin, vključno z aktivno participacijo pri projektih mreženja in sodelovanja
- Boljše obvladovanje konfliktov

3. Izboljšani rezultati in učinki politike v primerjavi z izvajanjem brez metode LEADER ali CLLD

Dodana vrednost se nanaša na:

- Boljšo kakovost izvedenih projektov, ki jo je lažje v tako preglednem sistemu ovrednotiti s povezavami in sinergijami med projekti (zlasti kombinacijo med izboljšanjem znanj in fizičnih naložb, sinergijami med sektorji in gospodarskimi/okoljskimi/socialnimi cilji)
- Več inovacij
- Zadovoljevanjem potreb specifično lokalno, ki bi jih bilo težko zadovoljiti z izvajanjem splošne politike
- Kolektivnimi projekti ali projekti s koristmi za samo skupnosti
- Boljšo trajnostjo
- Jasna in izbrana merila za vse projekte
- Mreženje, izmenjavo najboljših projektov, ciljno usposabljanje določenih skupin lokalnega prebivalstva na določeno temo (npr. promocija poklicev, specifičnih znanj)
- Projekte, ki ustvarjajo trajnostna delovna mesta na podeželju

SLR je pripravljena v višini predvidenega finančnega okvira za EKSRP in ESRR, določenega na podlagi informativnega izračuna na podlagi formule za zadevni sklad, ki je določena v Prilogi 3 Uredbe o potrditvi SLR, v višini 1.579.087,23 €.

UKREPI SLR IN IZBIRA KAZALNIKOV

UKREP 1 – Razvoj trajnostnega turizma

UKREP 2 – Spodbujanje lokalne samooskrbe s hrano, razvoj ekološkega in drugega sonaravnega kmetijstva

UKREP 3 – Spodbujanje podjetništva na podeželju, lokalnega podjetništva in ustvarjanje novih delovnih mest

UKREP 4 – Boljša kakovost življenja in krepitev lokalne skupnosti

UKREP 5 – Ohranjanje narave in varstvo narave/okolja, ohranjanje naravne dediščine

Preglednica 32: Ukrepi in kazalniki SLR z doseženimi ciljnim vrednostmi

Ukrep (vpišite)	Kazalnik	Sklad	Dosežena vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2025 za EKSRP/31. 12. 2024 za ESRR	Ciljna vrednost kazalnika na dan 31. 12. 2029
UKREP 1, 2, 3, 5	R.27 Okoljska ali podnebna uspešnost zaradi naložb na podeželju: število operacij, ki prispevajo k ciljem na področju okoljske trajnosti, ter doseganje blaženja podnebnih sprememb in prilagajanja nanje na podeželju	EKSRP	0	2
UKREP 1, 2, 3	R.37 Rast in delovna mesta na podeželju: nova delovna mesta, ki prejemajo podporo v okviru projektov SKP	EKSRP	0	1
UKREP 1,2, 3	R.39 Razvoj podeželskega gospodarstva: število podeželskih podjetij, vključno s podjetji na področju biogospodarstva, razvitih s podporo v okviru SKP	EKSRP	0	1
UKREP 4	R.42 Spodbujanje socialne vključenosti: število oseb, zajetih v projekte socialnega vključevanja, ki prejemajo podporo	EKSRP	0	300
UKREP 1, 3	Število podprtih oziroma vzpostavljenih zaposlitev/mrež/dogodkov/produktov, ki so namenjeni spodbujanju lokalnega podjetništva (razen nosilcev dejavnosti na kmetiji)	ESRR	0	2
UKREP 1	Število podprtih lokalnih turističnih prireditev/produktov/storitev/programov/modelov/publikacij	ESRR	0	8
UKREP 1, 5	Število podprtih dejavnosti/dogodkov/produktov/objektov, ki so namenjeni varovanju naravne in kulturne dediščine	ESRR	0	5
UKREP 4	Površina prenovljenih/obnovljenih javnih površin za skupno uporabo	ESRR	0	300 m ²
UKREP 1, 2, 4, 5	Število izobraževanj/usposabljanj/programov/produktov, ki so namenjeni varovanju okolja in zdravja ter ozaveščanju lokalnega prebivalstva za izboljševanje stanja okolja in zdravja	ESRR	0	5
UKREP 1, 2, 4	Število inovativnih partnerstev/programov/mrež za spodbujanje in oblikovanje zdravega in aktivnega življenjskega sloga	ESRR	0	1
UKREP 3, 4	Število izvedenih programov/delavnic/prireditev/dogodkov/usposabljanj/izobraževanj, namenjenih za socialno vključenost starejših, mladih in drugih ranljivih skupin	ESRR	0	5

***Povezava Področja/SWOT analize, potreb/potenciala, ukrepov/aktivnosti in kazalnikov je prikazana v matriki, ki je priloga te strategije.**

OPIS UKREPOV

Ukrepi v SLR LAS Zasavje so zasnovani na osnovi inovativnega pristopa SLR, omogočajo specifično izrabo lokalnih virov, opredeljenih v SWOT analizi in analizi stanja ter naslavljajo specifične izzive/potrebe ter potenciala v skladu z ugotovitvami deležnikov v delavnicah ter na terenu. Posebej se podpirajo projekti inovativnih partnerstev, mreženja lokalnih skupin, prenos dobrih praks znotraj in izven meja regije, digitalizacija projektov, ter druge inovativne metode pri načrtovanju projektov, znotraj posameznih ukrepov.

UKREP 1 - Razvoj trajnostnega turizma

Ukrepi na tem področju so med najbolj številnimi v SLR, so aktivno in trajnostno naravnani v aktivacijo lokalnega okolja in ponudnikov.

Na področju razvoja osnovnih storitev, je v SWOT analizi ugotovljeno, da je na območju LAS premajhna turistična ponudba, da je LAS Zasavje še vedno turistično slabše prepoznana regija, brez lastne uveljavljene blagovne znamke. Med ponudniki ni veliko povezanosti, premalo je kvalitetnih prenočitvenih kapacitet, zavedanje o pomenu skupnega nastopa in promocije na trgu je premajhno. Na območju LAS je zelo bogata naravna, kulturna in industrijska dediščina ter zgodovina območja, ki je, predvsem v turistične namene, vse premalo izkoriščena. Zaznati je potrebo po oživljanju vaškega življenja, druženja in medgeneracijske izmenjave. Zaradi propada industrije in podjetij je veliko praznih in zapuščenih objektov, prostorov ter degradiranih območij. Le ta so posledica rudarjenja in energetskih dejavnosti. Težava teh objektov, prostorov in zemljišč je v lastnini, ki je bodisi državna ali v lasti fizičnih oseb in podjetij.

Priložnosti na območju LAS so vsekakor v poistovetenju prebivalstva z že obstoječo blagovno znamko 'U3krasne', kar je načrt že nekaj časa. Potrebno je poenotiti občine, da ta projekt sprejmejo za svojega. Z to blagovno znamko je že ustvarjeno izhodišče za nadaljnje delo v turizmu. Potrebno je povečati kakovost storitev ter število zasebnih in javnih prenočišč, zagotavljati nočitve turistom tako na podeželju kot urbanih naseljih. Potrebno je omogočiti razvoj podjetniškega znanja in znanja o trženju ter znanje uveljaviti tudi v praksi. Preko povezovanja z blagovno znamko bodo sodelujoči izražali svojo identiteto in identiteto območja. Priložnosti so še vedno v uvajanju kulturnih in kreativnih vsebin v nove turistične produkte, kot nadgradnja že obstoječih dogodkov in produktov, zato se bo identiteta območja krepila tudi z ohranjanjem in interpretiranjem bogate naravne, kulturne in industrijske dediščine, ki se lahko poveže v turistične produkte. Priložnosti so še vedno v oživitvi objektov, ki bi nudili prostore številnim društvom za izvajanje njihovih programov. Velik potencial je v oživitvi praznih objektov, prostorov in degradiranih površin ob predpostavki, da se uredi lastništvo.

V prihodnje je potrebno razvijati storitve, ki bodo hkrati prispevale k boljši kvaliteti življenja lokalnega prebivalstva (pohodništvo, druge aktivne oblike preživljanja prostega časa, kamor sodi tudi delo na vrtovih, samooskrba...), kar bo pripomoglo k izboljšanju zdravja prebivalstva (spodbujanje rekreacije, aktivnega preživljanja prostega časa).

Poseben poudarek dajemo lokalni kulinariki, razvoju gostinstva in gastronomije, povezovanju ter mreženju lokalnih gostinskih ponudnikov, hkrati z aktivacijo lokalnega prebivalstva pri ustvarjanju gastronomskih zgodb Zasavja.

V ukrepu bomo posebej pazili, da bodo financirane le tiste vsebine, ki bi se lahko sicer financirale preko drugih intervencij, kjer bo jasna dodana vrednost za razvoj lokalnega območja; dvig socialnega kapitala, upravljanja ali prispevek k rezultatu projekta (projekta (npr. skupni interes, skupina upravičencev, dostop javnosti do rezultatov projekta, inovativne značilnosti projekta na lokalni ravni, integrirani projekti)

V SLR se bo ukrep izvajal in podpiral:

- Uveljavljanje lastne blagovne znamke "U3krasne", njeni prepoznavnosti na lokalnem in širšem slovenskem območju, pod katere skrbništvom bi Zasavje lahko promoviralo številne izdelke, storitve in samo regijo, medsektorsko povezovanje lokalnih turističnih akterjev v atraktivno destinacijo, inovativne digitalne in druge promocijske aktivnosti;
- Dvig kakovostne turistične ponudbe, povečani turistični prepoznavnosti Zasavja, kot zanimive turistične regije (poudarek na naravni, kulturni in industrijski dediščini);
- Premoščanju pomanjkanja prenočišč v Zasavju, podaljševanju bivanja turistov v Zasavju, podpora inovativnim, modernim in doživljajskim oblikam bivanja v Zasavju, ob hkratnem izkoriščanju lokalnih znamenitosti industrijske in kulturne dediščine (TET, rudniki, dimnik, muzeji);
- Zaježitev umiranja oziroma oživljanju rudarskih zgodb, dialekta, rokodelstva, obrtništva in druge tradicije v Zasavju (ohranjanje kulturne dediščine), ki jo lahko povežemo tudi s turističnim doživetjem v Zasavju, hkrati pa aktiviramo lokalno prebivalstvo in njegove vire;
- Aktivaciji turizma specifično na podeželju, z inovativnimi, povezovalnimi projekti, lokalno specifičnimi podeželskimi prenočitvenimi možnostmi (spanje na seniku, glampingi, kampi v naravi...);
- Usposabljanje turističnih ponudnikov preko ogledov dobrih praks v Sloveniji in v tujini, organizacija izobraževalnih programov, delavnic, kjer se jim posreduje znanje in veščine v zvezi z gostoljubnostjo, vodenjem, trženjem, upravljanjem, trajnostjo in drugimi vidiki turistične dejavnosti;
- Izboljšanje turistične infrastrukture, kot so različne tematske, pohodniške in gorsko - kolesarske poti, informativne table;
- Povečanju kulinarčne in gastronomske prepoznavnosti ter ponudbe, večji prepoznavnosti lokalnih specialitet, kot je npr. funšterc, granadirmarš ... (tudi med lokalnim prebivalstvom), posebej je poudarek na povezovanju in mreženju ponudnikov gostinske dejavnosti (npr. Zasavska gostinska pot);
- Povezovanju turizma ter ohranjanja naravne in kulturne dediščine, povezava tudi z drugimi sektorji (kmetijstvo, kvaliteta bivanja, podjetništvo);
- Dodatno oživljanje že vzpostavljenih pohodniških poti (pot Srečno), nastajanje novih, povezavi s sosednjimi regijami, pomenu in oživljanju krajinskih parkov, povezovanju med zavarovanimi območji širše regije ter poudarki o ozaveščanju pomena in območij Nature 2000 (povezava krajinski parki Kum, Mrzlica, Kopitnik, Čemšeniška planina, ohranjanje naravne dediščine).

UKREP 2 - Spodbujanje lokalne samooskrbe s hrano, razvoj ekološkega in drugega sonaravnega kmetijstva

Ukrep se osredotoča na spodbujanje trajnostih in okolju prijaznih kmetijskih praks med prebivalci območja LAS, na ohranjanje biotske raznovrstnosti, naravnih virov in povečanje samooskrbe lokalne skupnosti s hrano. Spodbuja pridelavo, predelavo in distribucijo lokalno pridelane hrane po kratkih dobavnih verigah do različnih javnih inštitucij in končnih potrošnikov. Vse to prispeva k ekonomski in socialni stabilnosti ter varuje okolje in naravne vire območja LAS.

Tudi ukrepi na tem področju so med bolj številnimi v SLR, so aktivno, trajnostno in ciljno naravnani v vzpodbudo okolju prijaznih kmetijskih praks, na ohranjanje naravnih virov, povečevanje samooskrbe lokalne skupnosti z lokalno pridelano hrano, medgeneracijskemu sodelovanju, krepitvi kompetenc na kmetijah ter hkratno ohranjanje biotske raznovrstnosti.

Na področju razvoja podeželja, kmetijstva in gozdarstva, se v analizi stanja in SWOT analizi kažejo vrzeli še vedno premajhnem številu ekoloških kmetij in bio-gospodarstev, nerazpoznavnih ali slabo pozicioniranih lokalnih pridelkih in izdelkih, slabi prodajni mreži ter nezadostnem povezovanju ponudnikov lokalne hrane. Pojavlja se tudi potreba po boljši vzpostavitvi skupnih »prostorov« za

predstavitve lokalnih izdelkov, boljše mreženje ter povezovanje ponudnikov ter boljšem zavedanju o trendih in potrebah lastne samooskrbe...

Kmetije večinoma kmetujejo tradicionalno, saj so obdelovalne površine strme in je obdelava otežena. Prav zaradi tega površinam grozi opuščanje kmetovanja in zaraščanje, odhajanje mlade generacije iz kmetij.. Prav tako je slaba starostna in izobrazbena struktura gospodarjev na kmetijah, kjer še vedno prevladuje 'tradicionalna' miselnost, da je mogoče primerljiv dohodek doseči le izven kmetijskih in s kmetijstvom povezanih dejavnosti. Starejši kmetje niso pripravljeni na spremembe in niso pripravljeni na uvajanje novih inovativnih pristopov in izdelkov. Vse kmetije sodijo v območje z omejenimi dejavniki za kmetovanje.

Na območju LAS obstajata kmetijski zadrugi, ki izvajata aktivnosti na področju odkupa in prodaje lokalnih pridelkov, vendar bi bilo potrebno te aktivnosti povečati in nadgraditi. Kmetije sodelujejo tudi z zadrugami izven območja LAS (Jarina v Litiji in druge). V prihodnje bo potrebno še naprej spodbujati prodajo na tržnicah, lokalnih prireditvah, povezovati lokalne kmetije z različnimi lokalno specifičnimi dogodki, možnosti pospeševanja.

V ukrepu bomo posebej pazili, da bodo vsebine v okviru tega ukrepa razmejene in sofinancirane glede na zahteve posameznega sklada. Nekatero izmed vsebin v okviru tega ukrepa se lahko sofinancirajo le v okviru EKSRP sklada. V ukrepu bomo posebej pazili, da bodo financirane le tiste vsebine, ki bi se lahko sicer financirale preko drugih intervencij, kjer bo jasna dodana vrednost za razvoj lokalnega območja; dvig socialnega kapitala, upravljanja ali prispevek k rezultatu projekta (projekta (npr. skupni interes, skupina upravičencev, dostop javnosti do rezultatov projekta, inovativne značilnosti projekta na lokalni ravni, integrirani projekti).

V SLR se bo ukrep izvajal in podpiral:

- Spodbujanje ekološke in bio lokalne pridelave in predelave, vzpodbude sonaravnemu kmetijstvu (preko osveščanja, delavnic, delitve dobrih praks, pomoč pri pridobivanju certifikatov kakovosti);
- Boljše mreženje (povezovanje) med ponudniki lokalnih kmetijskih in drugih proizvodov (sadje, zelenjava, zelišča, izdelki..), s tem povečevanje raznolikosti ponudbe, jačanje ponudbe pod skupno blagovno znamko, skupne prodajne aktivnosti;
- Razvoj lokalnih izdelkov, z visoko dodano vrednostjo izdelkov (»od korenine do izdelka«);
- Vzpodbude samooskrbnim kmetijam, učnim kmetijam;
- Razvoj in krepitev kratkih verig (samo)oskrbe v neurbanah in urbanih središčih, podpora pri vzpostavitvi večjega števila prodajnih/skupnih prevzemnih lokacij, skupni promociji in prodaji.
- Izobraževanje lokalnih prebivalcev o zdravem prehranskem slogu, o ustrezni kakovosti živil in manjši količino odpadkov (poudarek na mladi populaciji);
- Vzpodbude promociji samooskrbe, učnim delavnicam o pomenu kmetovanja, podeželja.

UKREP 3 - Spodbujanje podjetništva na podeželju, lokalnega podjetništva in ustvarjanje novih delovnih mest

Podpora podjetij na področju LAS je zelo pomembna, saj povečevanje novih delovnih mest, novi izdelki in storitve lahko zmanjšajo brezposelnost, dvignejo kvaliteto življenja in preprečujejo, da bi se mladi in izobraženi kadri še naprej izseljevali ali pa migrirali v večja urbana središča (Ljubljana, Celje...). Tako ugodno vplivajo na priselitve, identiteto prebivalcev in razvoj območja.

Ukrepi na tem področju so in ciljno naravnani v ustvarjanje novih delovnih mest na podeželju R.39 Razvoj podeželskega gospodarstva: število podeželskih podjetij, vključno s podjetji na področju biogospodarstva, razvitih s podporo v okviru EKSRP in R.37 Rast in delovna mesta na podeželju: nova

delovna mesta, ki prejemajo podporo v okviru projektov SKP (vključeno v ukrepe na področju razvoja podeželja). Podpora zaposlitev v mikro- in malih podjetjih ter razvoj lokalnega podjetništva pa v okviru ESRR.

Rešitev relativno visoke stopnje brezposelnosti je v povezovanju med razvojnimi partnerji tako na podeželju, kot v urbanih območjih. V povezovanju so priložnosti tudi za izboljšanje kakovosti bivanja in pogojev za delo prebivalcev ter vključevanje ranljivih skupin. Potrebno je izkoristiti potencial ljudi z bogatimi izkušnjami v industriji in delitvi dobrih praks, ki že izhajajo iz regije same (podjetje Dewesoft, »Akrobati«). Potencial za nove priložnosti je tudi v velikem številu mikro- podjetij, dobri razvitosti obrtniške dejavnosti, ki je cenovno dostopna, ustvarjanju skupnih produktov in njihovem povezovanju. Za ohranitev in izboljšanje konkurenčnosti obstoječih in novih delovnih mest, je potrebno prepoznati kreativne in inovativne podjetne ideje v lokalnem okolju. Le-te nudijo veliko potenciala na področju podjetništva na različnih segmentih, kot npr. podeželja, kmetijstva, zelene energije, turizma, kulturne dediščine, malega podjetništva. Priložnosti so tudi v razvoju produktov in storitev lokalnih podjetnikov, ustvarjanju novih delovnih mest in kreptvi podjetniške miselnosti.

Potrebno je omogočiti Poleg razvoja podjetniškega znanja, tudi moderna znanja o trženju (socialna omrežja, digitalni marketing, digitalizacija) ter znanje uveljaviti tudi v praksi. Zelo pomemben element je spodbujanje inovativnosti in kreativnosti v podjetništvu. Možnosti se kažejo v uvajanju kulturne produkcije in kreativnih industrij, digitalizacije promocije inovativnih produktov ter izmenjavi dobrih praks z drugimi regijami in s tujino.

Cilj je tudi podpora podjetjem za ohranitev in razvoj dopolnilnih dejavnosti, enako velja za osebno dopolnilno delo.

Navedene priložnosti kažejo na možnosti, ki se bodo reševale z naslednjimi opredeljenimi cilji v tem ukrepu:

- krepitev in povečanje podjetniških aktivnosti z uporabo notranjih potencialov regije,
- spodbujanje aktivnega sodelovanja in vzpostavitve razvojnih partnerstev,
- spodbujanje inovativnosti in kreativnosti ter digitalizacije med obstoječimi in novimi podjetniki,
- povečanje dodane vrednosti lokalnim produktom in storitvam, z razširjenimi možnostmi prodaje ter mreženjem lokalnih ponudnikov.
-

V ukrepu bomo posebej pazili, da bodo financirane le tiste vsebine, ki bi se lahko sicer financirale preko drugih intervencij, kjer bo jasna dodana vrednost za razvoj lokalnega območja; dvig socialnega kapitala, upravljanja ali prispevek k rezultatu projekta (projekta (npr. skupni interes, skupina upravičencev, dostop javnosti do rezultatov projekta, inovativne značilnosti projekta na lokalni ravni, integrirani projekti).

V SLR se bo ukrep izvajal in podpiral:

- Nastajanja novih delovnih mest, z višjo dodano vrednostjo;
- Vzpostavitev, podjetniških krožkov na OŠ in srednjih šolah, projekte za ustrezno tehnično in drugo opremo šol;
- Razvoj inovativnih učilnic, krožkov z naravoslovno - tehničnimi vsebinami, mentoriranje in navduševanje mladih (prenos znanja mladi – podjetniki - obrtniki, promocija obrtniških poklicev, specifična naravovarstvena znanja – idejni projekt »3 učilne zidane«);
- Nastanek novih delovnih mest na podeželju, še posebej za skupino žensk;
- Razvoj dopolnilne dejavnosti na podeželju, diverzifikacija kmetijskih dejavnosti z usmerjanjem v turizem na kmetiji, lokalna gostinska ponudba;
- Podjetniško opismenjevanje za mlade in odrasle, delavnice za razvoj in nadgradnjo podjetniških idej, medgeneracijski prenos znanj iz področja uspešnik podjetnikov, obrtnikov v Zasavju;
- Razvoj digitalnih kompetenc pri podjetnikih ali potencialnih podjetnikih;
- Razvoj obrtniških znanj in znanj za deficitarne poklice (naravoslovje);
- Razvoj podjetniške miselnosti, podjetniško opismenjevanje za podjetnike, nudenje informacij, svetovanje in mentorstvo pri poslovnem načrtovanju in drugih vidikih podjetniške dejavnosti;
- seznanitev z zakonodajo;

- Promocija lokalnih izdelkov in storitev, ki temeljijo na lokalnih naravnih in kulturnih virih, znanju in veščinah lokalnih prebivalcev, spodbujanje rokodelstva, kolektivne blagovne znamke »U3krasne«;
- Organizacija sejmov, festivalov, kampanj, spletnih platform in drugih dogodkov, kjer lahko lokalni podjetniki predstavijo svoje izdelke.

UKREP 4 - Boljša kakovost življenja in krepitev lokalne skupnosti

Analiza stanja še vedno kaže, da na območju LAS primanjkuje različnih oblik ozaveščanja, informiranja ter izobraževanja o problemih s katerimi se srečujejo posamezne ranljive skupine loka prebivalstva. Relativno visok delež brezposelnosti prav gotovo pripomore raznim stiskam, visok pa je tudi delež starejšega prebivalstva, upokojenecev saj mladi odhajajo tako iz Zasavja, kot iz podeželja.

Na območju je zaznati vedno večje število oseb po posameznih ranljivih skupinah.

Še vedno je zaznati nizko socialno vključevanje ranljivih skupin, nizko stopnjo medgeneracijskega sodelovanja, zaželeno je promocija storitev za starejše, še posebej v aktivni starosti, pa tudi medgeneracijska pomoč v pozni starosti. Število prebivalstva upada, spreminja se struktura prebivalstva in še vedno upada življenjski standard. Na območju LAS so bile prepoznane glavne skupine ranljivih skupin, to so: mladi, ženske na podeželju in urbanih okoljih, ljudje z nizkimi dohodki, starejši, brezposelni in ljudje z omejitvami, z omejeno delazmožnostjo ter ljudje z težavami v duševnem zdravju. Priložnosti so tudi v vključevanju različnih generacij v storitve oz. programe, ki so jim namenjeni. Potrebno je ustvariti urejeno, privlačno življenjsko okolje za sobivanje mladih in ostalih skupin prebivalstva.. Nevladne organizacije niso profesionalizirane, zato ne morejo nuditi zadostne pomoči, hkrati imajo težave s prijavi na projekte financiranja (nimajo možnosti pred-financiranja projektov).

V SLR se bo ukrep izvajal in podpiral:

- Programe za aktivno prebivalstvo (zdrav in aktivni življenjski slog, zdrava prehrana, več prostorov in zelenih mest v urbanem okolju za aktivno življenje, aktivna promocija pohodništva in gibanja v naravi v povezavi s sektorjem turizma in podeželjem v Zasavju, krajinskimi parki, specifičnimi zgodbami lesa);
- Organizacijo kulturnih in družabnih dogodkov, za več generacij hkrati, prenos zasavskih zgodb na mlade generacije in turiste;
- Večjo vključenost prebivalcev v aktivno soustvarjanje zdravega življenjskega pristopa, deljenje medgeneracijskih izkušenj in znanja, medgeneracijski in večkulturni dialog;
- Močno medgeneracijsko sodelovanje, vključno z inovativnimi projekti;
- Več prostorov in projektov za druženje več generacij na enem mestu;
- Aktivno vključevanje ranljivih skupin v življenje v lokalni skupnosti;
- Izvedba vseh programov in projektov, ki spodbujajo socialno vključenost, prispevajo k povezovanju prebivalcev in ustvarjanju lokalnih partnerstev in mrež ter tako krepijo socialni kapital Zasavja.

UKREP 5 - Ohranjanje narave in varstvo narave/okolja, ohranjanje naravne dediščine

Tretjina območja LAS spada pod območja Natura 2000. Poleg tega so na območju LAS tudi območja posebnih krajinskih vrednosti: zavarovana območja, naravne vrednote in ekološko pomembna območja. Območje LAS odlikuje večja gozdnatost kot je slovensko povprečje, kar je za Zasavje velik plus. Področje je namreč precej onesnaženo z različnimi industrijskimi emisijami, občasno je povečana

vsebnost PM₁₀ delcev v zraku, gozd pa deluje kot filter in s tem prispeva k razbremenitvi okolja in ustvarjanju boljših življenjskih in zdravstvenih pogojev.

Priložnosti na področju varstva okolja in ohranjanja narave so v trajnostnem upravljanju območij Nature 2000 in drugih posebnih krajinskih vrednostih (obstoječi krajinski parki) ter hkrati v njihovi vključitvi v turistično, rekreacijsko in izobraževalno ponudbo območja – vse to je predvideno tudi v ukrepih. Naravne danosti območja LAS dajejo možnosti novih virov zaslužka, promocije in trženja naravnih in kulturnih vrednot, ne nazadnje pa tudi večje prepoznavnosti Zasavja. Za rekreacijo, izobraževanje in turizem se lahko izkorišča tudi socialno funkcijo gozdov. Predvideno je tudi povezovanje s sosednjimi regijami v sodelovalnih projektih, ki bodo posebej vključevali les, kot vrednoto tega območja v izobraževalne, rekreacijske in turistične namene. Na območju LAS se bodo spodbujale aktivnosti za izboljšanje stanja okolja in uvajale nove aktivnosti za prilagoditev na podnebne spremembe. Za lažje doseganje zastavljenih ciljev se bo sodelovalo s strokovnimi institucijami, kot je npr. Zavod za varstvo narave RS (v nadaljevanju: ZVNRS), Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije (v nadaljevanju: ZVKDS) in Zavod za gozdove Slovenije (KE Zagorje ob Savi). Na območju LAS je precej degradiranih površin, katere je potrebno sanirati in aktivirati oziroma spodbuditi izvajanje različnih aktivnosti na teh območjih, ki bodo pozitivno vplivale na stanje okolja (šport in rekreacija, turizem, kultura, podjetništvo ...).

Navedene priložnosti kažejo na možnosti, ki se bodo reševale z naslednjimi opredeljenimi cilji:

- izboljšanje stanja okolja in uvajanje novih aktivnosti za prilagajanje podnebnim spremembam,
- večja prepoznavnost naravnih vrednot v regiji, izboljšano kvaliteto življenja za vse prebivalce,
- povezovanje s sosednjimi regijami v skupnih projektih,
- povezovanje naravnih danosti v turistično promocijo regije,
- dvig zavedanja o pomenu ohranjanja narave in čistega okolja.

V SLR se bo ukrep izvajal in podpiral:

- Naravovarstveno in okoljevarstveno miselnost vseh prebivalcev vključno z vzpodbudo trajnostne rabe virov in prostora, varčno uporabo naravnih virov, vzpodbude čim višji stopnji reciklaže-manjšanja odpadkov..) in na sploh trajnostno usmeritev lokalne skupnosti ter miselnosti prebivalcev.
- Projekte in povezave z vsemi ostalimi naravovarstvenimi organizacijami, ki skrbijo za ohranjanje s habitati ogroženih rastlin in živali, ohranjajo biotsko raznovrstnost in skrbijo za trajnostno uporabljanje z naravnimi ekosistemi (mokrišča, gozd, travniki...)
- Izobraževanje o ohranjanju narave, varstvu narave in čistega okolja (učne poti, učilnice na prostem, tabore v naravi, akcije prebivalcev...);
- Ohranjanje starih in vzpostavitev novih naravnih krajinskih parkov v okviru Natura 2000, v Zasavju in povezovanje s parki sosednjih regij;
- Ohranjanje pristne podeželske in kulturne krajine LAS Zasavje, vključno s tradicionalnimi znanji in praksami (industrijska dediščina, tradicionalne veščine in znanja, ki jih vključujemo v dogodke, turizem, izobraževanje mladih, medgeneracijske prenose);
- Vzpodbuda uporabe sredstev in konceptov trajnostne mobilnosti (uporaba javnega prevoza, koles);

Opis metode določitve mejnikov in ciljnih vrednosti kazalnikov

Metodologija omogoča povezavo med razvojnimi problemi območja (vzroki za ukrepanje), izbranimi ukrepi, ki jih strategija predvideva, doseženimi kazalniki, ki so v strategiji opredeljeni. Omogoča izvajanje

intervencijske logike in ob vsakem vprašanju: »zakaj izvajamo določen ukrep« in »kako bomo naslovili določen izziv/potrebo«..

Intervencijska logika

Strategija v celoti sledi intervencijski logiki. Za prijavo določene operacije morajo obstajati razlogi. Operacija sama je le del celotne intervencije, ki si jo nosilec s potencialnimi partnerji zada. Strategija predvideva določene kazalnike za spremljanje uspešnosti izvedbe operacije in določene kazalnike za spremljanje uspešnosti intervencije (rezultati). Intervencija časovno poteka vse od idejne zasnove operacije, iskanja partnerjev, priprave aktivnosti, prijave na javni poziv, izvajanja operacije do trajanja operacije. Kazalniki učinka so neposredna posledica izvedene operacije (se ugotavljajo ob zaključku operacije), rezultati pa neposredna posledica celotne intervencije in se lahko v popolnosti ugotavljajo šele ob zaključku intervencije. Poudarek strategije je na kazalnikih rezultata. Z enotnim in celovitim sistemom pri zajemu kazalnikov pri izvajalcih operacij partnerstvo LAS omogoča pregledno spremljanje izvajanja strategije, vrednotenje in enostavno poročanje. Med posameznimi javnimi pozivi v programskem obdobju omogoča analizo doseženih rezultatov in morebitne potrebne spremembe. Metodologija zajema spremljanje dveh poglobitnih kazalnikov rezultata na ravni strategije:

5.2. OPIS IZVAJANJA OPERACIJ

V programskem obdobju do leta 2027 se bodo, skladno z določbo člena 34 (1)(b) Uredbe 2021/1060/EU na podlagi SLR, izvajali projekti, izbrani tako na podlagi javnih pozivov LAS, kot tudi projekti sodelovanja LAS.

Upravičenci do podpore za izvajanje projektov, vključno z dejavnostmi sodelovanja in njihovo pripravo, izbranih v okviru strategije lokalnega razvoja (v nadaljnjem besedilu: izvajanje projektov v okviru SLR), so LAS, fizične ali pravna osebe. Pri operacijah iz naslova ESRR sklada fizične osebe, razen samostojnih podjetnikov posameznikov, niso upravičenci. Če je vlagatelj fizična ali pravna oseba je vodilni partner LAS zastopnik za vlaganje vlog in zahtevkov za izplačilo ter dopolnitev vlog in zahtevkov za izplačilo.

Potrdili in izvajali se bodo projekti z dodano vrednostjo za območje LAS, ki bodo potekali v sodelovanju lokalnih akterjev in bodo prispevali k novim in inovativnim rešitvam pri reševanju lokalnih potreb.

Partnerstvo LAS Zasavje bo v okviru Strategije lokalnega razvoja za programsko obdobje do leta 2027 operacije izvajalo na sledeče načine:

1. Operacije preko javnega poziva LAS:

a) Postopek izvedbe javnih pozivov

Predvideva se objava štirih javnih pozivov, in sicer iz obeh skladov, v letih 2024, 2025, 2026 in 2027. Objavljen bo na spletni strani partnerstva LAS, spletnih straneh vključenih občin in partnerjev. Javni poziv mora biti odprt najmanj 30 dni. V tem času vodilni partner omogoči prijaviteljem pridobitev celotne razpisne dokumentacije, na spletni strani partnerstva LAS ter jim nudi informacije in svetuje glede same priprave operacij.

a) Postopek ocenjevanja

Vloge, ki bodo prispele na javni poziv, bo zbiral vodilni partner, ki bo skrbel tudi za pregled nad popolnostjo prispelih vlog. Vodilni partner bo, skupaj z predsednikom Ocenjevalne komisije, preveril pravočasnost prispelih vlog ter administrativno popolnost. V postopek ocenjevanja se Ocenjevalni komisiji, posredujejo samo pravočasno prispele in administrativno popolne vloge. Vloge, ki gredo v postopek obravnave, se najprej presoja z vidika splošnih pogojev za upravičenost. Če se operacija ne sklada z vsaj enim od splošnih pogojev za upravičenost, je izločena iz nadaljnje obravnave. Vloge, ki niso izločene na podlagi splošnih pogojev za upravičenost, se presoja z vidika meril. Člani Ocenjevalne komisije poleg točkovanja posameznih kriterijev, podajo tudi kratko utemeljitev ocene s predlogi za morebitne potrebne spremembe oziroma dopolnitve predloga operacije.

Ocenjevalna komisija po zaključenih ocenjevanjih predlogov operacij, v skladu z merili za izbor operacij, izdelava skupno oceno posamezne prijave. Le ta predstavlja skupno oceno meril, ki je podlaga za razvrstitev na prednostno listo operacij za posamezen javni poziv. Ocenjevalna komisija pripravi poročilo ter predlog izbora operacij, ki ga najkasneje v roku 14 dni od ocenjevanja operacij, preda upravnemu odboru. Upravni odbor se za vsako operacijo posebej odloči, ali se bo financirala in naredi dokončni izbor operacij LAS.

b) Merila za izbor operacij

Merila za izbor operacij, ki se točkujejo v drugi fazi ocenjevanja operacij, temeljijo na prispevku k:

- doseganju cilja in namena intervencije LEADER in/ali ukrepa CLLD,
- doseganju ciljev Strategije lokalnega razvoja,
- okoljski trajnosti,
- socialni vzdržnosti,
- enakopravni vključenosti različnih partnerjev,
- inovativnosti,
- dodani vrednosti na območju LAS.
- dvigu družbene ozaveščenosti.

Pogoj za ocenjevanje vlog, je pravočasno prispela administrativno popolna vloga, to je vloga, izpolnjena v vseh delih obrazcev in s predloženimi vsemi obveznimi prilogami. Vloge, ki gredo v postopek obravnave, se najprej presoja z vidika splošnih pogojev za upravičenost, v nadaljevanju pa se jih ocenjuje po merilih.

Operacija, ki izpolnjuje vse pogoje, se uvrsti v postopek ocenjevanja.

Vloge vlagateljev, pri katerih izpolnjevanje pogojev javnega poziva ni jasno, se pisno pozove k razjasnitvi vloge (dopolnitev vloge). Rok za razjasnitev vloge je osem dni od dneva poziva k razjasnitvi. V primeru, da vlagatelj vloge ne dopolni v roku ali je ne dopolni skladno s pozivom na dopolnitev, se jo s sklepom zavrže.

V 2. fazi se presoja operacije z vidika meril, in sicer:

- Skladnost operacije s cilji SLR,
- Skladen razvoj celotnega območja LAS,
- Vpliv na okolje,
- Ekonomska in družbena upravičenost operacije,
- Socialna vzdržnost in vključevanje ranljivih skupin,
- Partnerstva,
- Naložbe v izvajanje infrastrukturnih pogojev in dodano vrednost na območju LAS,
- Inovativnost.

Posamezna merila in pa točke za doseganje le-teh bodo natančneje opredeljena v internih aktih in Pravidnikih o ocenjevanju operacij Partnerstva LAS Zasavje.

c) Postopek obravnave vlog

Vloge, ki bodo prispale na javni poziv, bo zbiral vodilni partner, ki bo skrbel tudi za pregled nad popolnostjo prispelih vlog. Odpiranje prejetih vlog za operacije bo v roku osem dni od dneva zaprtja razpisa, na sedežu vodilnega partnerja LAS. Vloge se bo odpiralo in ocenjevalo po vrstnem redu prispetja. Odpiranje vlog ni javno. Vodilni partner bo, skupaj z predsednikom Ocenjevalne komisije preveril administrativno popolnost vloge – ali je kuverta z vlogo pravilno označena, ali je vloga prispela v predpisanem roku, na predpisanem obrazcu in ali so vlogi priložene vse zahtevane priloge. Vodilni partner pisno pozove prijavitelje, katerih vloge niso bile popolne, k njihovi dopolnitvi. Rok za dopolnitev vlog ne sme biti krajši od osmih delovnih dni od datuma posredovanja poziva za dopolnitev. Pozivi za dopolnitev vlog se pošiljajo po elektronski pošti na elektronski naslov, ki je naveden v vlogi (prijavitelj v vlogi izrecno soglaša s prejemom poziva za dopolnitev na elektronski naslov). Prijavitelji dopolnitve pošljejo po redni pošti, priporočeno na naslov vodilnega partnerja. Samodejne vsebinske dopolnitve vlog niso dovoljene. V kolikor vloge ne bodo ustrezno ali pravočasno dopolnjene, bodo s sklepom upravnega odbora zavržene in ne bodo ocenjene. V postopek ocenjevanja se posredujejo samo administrativno popolne vloge. Vodilni partner, skupaj s predsednikom Ocenjevalne komisije, ki sodeluje pri odpiranju in pregledovanju prispelih vlog in dopolnitev, pripravi pisno poročilo o pregledu vlog. Vloge, ki gredo v postopek obravnave, ocenjuje in obravnava Ocenjevalna komisija. Le-ta po zaključenih ocenjevanjih operacij, izdela skupno poročilo o rezultatih ocenjevanja, obrazložitev ocen in predlog operacij (prednostno listo) za sofinanciranje. Spodnja meja, ki jo mora operacija doseči za uvrstitev na prednostno listo operacij za posamezni javni poziv, ter nadaljnjo obravnavo izbora operacij na upravnem odboru, znaša 51 točk. V kolikor se po končanem ocenjevanju izkaže, da skupna vrednost pričakovanega sofinanciranja operacij presega razpoložljiva sredstva, bodo sredstva razdeljena glede na višino doseženih točk – prednost pri dodelitvi sredstev bodo imele operacije z višjim številom točk. Kadar več operacij pri ocenjevanju, v skladu z merili doseže enako število točk, se upošteva večje doseženo število točk po naslednjih merilih, po vrstnem redu:

- število točk pri merilu ekonomska in družbena upravičenost operacije,
- število točk pri merilu skladnost operacije s cilji SLR,
- število točk pri merilu socialna vzdržnost in vključevanje ranljivih skupin,
- število točk pri merilu partnerstvo.

Za izbiro operacij je pomembno, da so cilji, izvedbene aktivnosti, kazalci uspešnosti ter finančna in terminska izvedljivost operacije, jasno določeni. Zelo pomembno je, da je opis in obseg stroškov skladen z vsebino operacije. Prav tako je pomemben učinek operacije na izvajanje celotne lokalne razvojne strategije, aktivna vključenost lokalnega prebivalstva in institucij, inovativen pristop ali vsebina operacije ter trajnostna naravnost projektnih aktivnosti in rezultatov.

Merila za ocenjevanja in postopki ocenjevanja ter izbor operacij so tudi podrobneje opredeljeni v internih dokumentnih Partnerstva LAS Zasavje, ki bodo javno objavljena na spletni strani Partnerstva LAS Zasavje.

Za operacije, ki so bile izbrane preko javnih pozivov LAS, Upravni odbor LAS, na podlagi poročila Ocenjevalne komisije (le-tega Ocenjevalna komisija preda Upravnemu odboru najkasneje v roku 14 dni po ocenjevanju operacij), za vsako operacijo posebej odloči, ali se bo financirala, ali obstajajo razlogi za znižanje stopnje podpore, skladno s pravili o dodeljevanju državnih pomoči (preverba LAS) oz. drugi razlogi in o tem poroča skupščini.

Upravni odbor LAS s sklepom obvesti vlagatelje glede izbire oz. neizbire operacije. Vlagatelj ima v osmih (8) dneh od prejema sklepa o odločitvi glede izbire oz. neizbire operacije, pravico vložiti pritožbo na Upravni odbor LAS. V svoji pritožbi mora natančno opredeliti in utemeljiti razloge, zaradi katerih je pritožba vložena. V kolikor želi vlagatelj po prejemu sklepa glede izbire oz. neizbire operacije, vpogled v svoj ocenjevalni list, mora podati pisno prošnjo Upravnemu odboru LAS. Možen je vpogled v skupne ocene po posameznem specifičnem merilu prijavljene operacije ob prisotnosti predsednika LAS, pri

čemer dokumenta ni dovoljeno kopirati ali fotografirati. Vpogled v ocenjevalne liste ostalih vlagateljev ni možen.

Predmet pritožbe ne morejo biti postavljeni pogoji in temeljna merila za ocenjevanje. Vložena pritožba ne zadrži podpisa pogodbe z izbranimi vlagatelji. O pritožbi na 1. stopnji odloča Upravni odbor LAS, v tridesetih dneh od vložitve pritožbe. O pritožbi na 2. stopnji odloča Skupščina LAS. Odločitev je dokončna.

LAS izbrane operacije za sofinanciranje predloži v potrditev Agenciji RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (v nadaljevanju: ARSKTRP), če gre za operacijo, ki se sofinancira iz EKSRP ali Ministrstvu za kohezijo in regionalni razvoj (v nadaljevanju: MKRR), če gre za operacijo, ki bi se sofinancirala iz ESRR, ki o odločitvi obvestita LAS. Skupščina partnerstva LAS je seznanjena o izboru operacij za sofinanciranje. Po potrditvi operacij na seji upravnega odbora, se vlagatelje na javni poziv obvesti o izboru oziroma ne-izboru operacij ter o posredovanju operacij v potrditev organu pristojnemu za končno odobritev operacij (ARSKTRP oziroma MMKRR). Če je upravičencu odobrena operacija za sofinanciranje iz EKSRP, ARSKTRP o odobritvi ali zavrnitvi, odloči z odločbo. V odločbi o odobritvi operacije se določi tudi višino sredstev, rok za vložitev zahtevka za izplačilo, pogoje za upravičenost ter višino sredstev, ki se dodeljujejo v skladu s pravili sheme državnih pomoči (preverba CLLD). Če je upravičencu odobrena operacija za sofinanciranje iz ESRR, upravičenec sklene z MKRR, pogodbo o sofinanciranju.

2. Operacije, katerih upravičenec/nosilec je LAS

V primeru, da je nosilec operacije LAS, se lahko operacija izvede na podlagi drugega odstavka 29. člena Uredbe CLLD, ki dopušča možnost izvedbe mino javnega poziva. Pri izvajanju in izbiri operacij, se mora, skladno s Skupno kmetijsko politiko 2023-2027, zagotavljati transparentnost postopkov, preprečiti konflikt interesov in upoštevati načela, da je lahko LAS nosilec operacije samo, če je to v interesu celotnega območja LAS in uresničevanja Strategije lokalnega razvoja ter, če je sodelovanje LAS nujno za izvedljivost ali uspeh operacije.

Lahko pa se operacija, katere upravičenec/nosilec je LAS, izbere tudi preko javnega poziva LAS.

Splošni pogoji za izbor operacij, kjer je nosilec LAS:

- operacija mora biti izbrana skladno z zabeleženim postopkom v strategiji,
- operacija mora imeti splošno podporo lokalne skupnosti,
- operacija se mora izvajati na območju vseh treh občin (Hrastnik, Trbovlje, Zagorje ob Savi),
- operacija mora biti skladna s cilji zadevnega sklada in prispevati k uresničevanju ciljev, določenih v SLR,
- upravičeni stroški posamezne operacije, ki jih LAS dobi povrnjene na osnovi zahtevka, ne smejo biti financirani z drugimi javnimi sredstvi,
- operacija se izvede le na območju LAS,
- kadar operacija vključuje naložbo, ki jo izvaja LAS, mora LAS za naložbo LAS, v vlogi določiti pravno osebo javnega prava, ki postane lastnik naložbe,
- iz opisa operacije v vlogi mora biti razvidna zaprta finančna konstrukcija za celotno operacijo, kar pomeni, da mora prikazovati razdelitev posameznih stroškov po posameznih partnerjih in vrstah stroškov,
- ob oddaji vloge morajo biti za operacijo izdana vsa potrebna dovoljenja, kot jih za izvedbo operacije določa področna zakonodaja,
- upravičenec mora izvesti operacijo najpozneje v treh letih od pravnomočnosti odločbe o potrditvi operacije s strani ARSKTRP oziroma od podpisa pogodbe o sofinanciranju z MKRR,
- operacija mora biti izvedena v skladu s prijavljeno in s strani ARSKTRP ali MKRR odobreno vsebino ter področno zakonodajo.

Postopek izbora operacij, kjer je nosilec LAS:

- predlog operacije LAS pripravi vodilni partner LAS,

- vodilni partner LAS pripravi predlog operacije na osnovi identificiranih potreb in priložnosti na območju ali na osnovi predloga drugih članov LAS,
 - predlog operacije LAS lahko pripravijo tudi drugi člani LAS, če menijo, da bo operacija pripomogla k skupnemu doseganju ciljev in bo v širšem interesu izvajanja vsebin na območju,
 - predlog operacije se uskladi s strokovnimi službami (izražena mora biti splošna podpora lokalne skupnosti ter sofinanciranje manjkajočega dela upravičenih in neupravičenih stroškov) vseh treh občin,
 - predlog operacije se obravnava na upravnem odboru LAS. Upravni odbor razpravlja o vsebini operacij ter po potrebi podaja tudi vsebinske pripombe,
 - upravni odbor izbere operacije LAS in jih predlaga skupščini v potrditev. Upravni odbor LAS mora v primeru izbora in potrjevanja operacij zagotoviti odločanje skladno z upoštevanjem drugega odstavka, točke b 34. člena Uredbe 1303/2013/EU, ki določa, da pri odločitvi o izbiri posamezne operacije najmanj 50% glasov prispevajo partnerji, ki niso javni organi.
 - če skupščina operacijo LAS potrdi, se operacijo posreduje v potrditev ARSKTRP oziroma MKRR,
 - če je potrebna dopolnitev vloge, jo pripravi vodilni partner LAS ob sodelovanju upravičencev v operaciji. Rok za dopolnitev vloge se za upravičence v operaciji določi v skladu z rokom, ki je za dopolnitev postavljen s strani ARSKTRP oziroma MKRR,
 - če je upravičencu s strani LAS odobrena operacija za sofinanciranje iz EKSRP, Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja o odobritvi ali zavrnitvi odloči z odločbo. V odločbi o odobritvi operacije se določi tudi višina sredstev, rok za vložitev zahtevka za izplačilo, pogoje za upravičenost ter višino sredstev, ki se izvajajo v skladu s pravili sheme državnih pomoči,
 - če je upravičencu s strani LAS odobrena operacija za sofinanciranje iz ESRR, sklene upravičenec pogodbo o sofinanciranju z Ministrstvom za kohezijo in regionalni razvoj.
-

3. Operacije sodelovanja LAS

Partnerstvo LAS Zasavje načrtuje v programskem obdobju do leta 2027 tudi izvedbo projektov sodelovanja LAS, in sicer v okviru Evropskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP sklad). Projekt sodelovanja se bo izvajal med LAS-I znotraj RS (medregionalno sodelovanje), v kolikor se pokaže potreba in možnost, pa tudi sodelovanje s tujimi LAS.

Operacije sodelovanja LAS na predlog UO potrdi skupščina LAS in jo preda v končno potrditev pristojnemu posredniškemu organu. Navedeni projekti bodo izbrani na osnovi postopka, ki je podrobneje opredeljen v opisu postopkov ocenjevanja in izbora pri operacijah, izbranih preko javnih pozivov LAS.

Skladno z Uredbo za izvajanje LEADER/CLLD za programsko obdobje do leta 2027, bomo pri snovanju in izvajanju projektov sodelovanja LAS upoštevali finančne omejitve, ki jih ta Uredba predpisuje, z namenom, da ne bi prišlo do prevlade takšnih projektov v okviru razpoložljivega finančnega okvirja Strategije lokalnega razvoja Partnerstva LAS Zasavje. Pri tem se bo upoštevalo 16. člen Uredbe o izvajanju lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost, v obdobju 2023-2027, ki določa, da lahko LAS izvede vsaj en projekt sodelovanja oz. ima na voljo največ 15 % finančnega okvirja SLR, kar v primeru Partnerstva LAS Zasavje znaša do 200.000,00 €.

S projekti sodelovanja bomo skušali nadaljevati nekatere dobre zgodbe, ki smo jih izvajali preko tovrstnih projektov v programskem obdobju 2014-2020, prav tako pa smo se že v fazi snovanja Strategije lokalnega razvoja za obdobje 2023-2027 povezali z nekaterimi sosednjimi LAS-i in družno snovali nekatere ideje, ki bi jih lahko izpeljali preko projektov sodelovanja v programskem obdobju 2023-2027.

Planiramo projekte sodelovanja z naslednjih tematskih področij:

- Trajnost in inovacije, zlasti v povezavi z izrabo lokalnih virov, mobilnostjo, digitalizacijo, turizmom ...
- narava in dediščina (kulturna, industrijska...) kot potencial za razvoj območja.

V okviru Evropskega sklada za regionalni razvoj v programskem obdobju do leta 2027 ne predvidevamo izvedbo projektov sodelovanja LAS.

d) Zagotavljanje preglednosti prijavnega in izbirnega postopka

Preglednost prijavnega in izbirnega postopka bo zagotovljena preko javnih objav. Javni poziv za izbor operacij in razpisna dokumentacija bo javno objavljena. Dodatne informacije glede pogojev za prijavo bodo možne izključno preko elektronske pošte. Vsa korespondenca bo zbrana v dokumentu Vprašanja in odgovori, ki bo javno objavljen na spletni strani Partnerstva LAS Zasavje. Preglednost izbirnega postopka se bo zagotavljala z javnim pozivom za sodelovanje v Ocenjevalni komisiji, preglednim in transparentnim postopkom izbire prijavljenih kandidatov, preglednim in transparentnim postopkom ravnanja prispelih prijav ter z dostopom informacije o dokončni odločitvi na spletni strani LAS.

e) Preprečevanje konflikta interesov

LAS bo zagotavljal nediskriminatorni in pregledni izbirni postopek, preprečeval navzkrižje interesov ter zagotavljal, da noben od treh sektorjev ne nadzoruje odločitev o izbiri projekta. V postopku bo upošteval tudi smiselno uporabo določbe zakona, ki ureja integriteto in preprečevanje korupcije in sicer tako, da bo upošteval naslednja določila:

Za operacije, kjer je upravičenec LAS (operacije LAS in operacije sodelovanja LAS) se bodo iz postopka izbire in potrjevanja operacij, ki jih izvaja LAS, izločili poklicni funkcionarji v skladu z Zakonom o integriteti in preprečevanju korupcije (ZIntPK). Ostalim članom LAS se ni potrebno izločevati iz postopka izbire operacij, ki jih izvaja LAS, upoštevati pa je potrebno, da noben sektor ne nadzoruje odločanja o izbiri, kar bo LAS zagotavljal z glasovanjem po sektorjih, pri čemer je sklep sprejet, če zanj glasujeta najmanj dva sektorja.

Prijavitelji projektov na javni poziv so lahko vodilni partner, člani upravnega odbora in drugih organov LAS, razen članov ocenjevalne komisije. Operacije, prispele na javni poziv, bo ocenjevala neodvisna ocenjevalna komisija, ki jo bo upravni odbor izbral na osnovi odprtega javnega poziva. Neizbrani kandidati se bodo imeli možnost pritožiti na skupščino LAS. V upravnem odboru nobena interesna skupina (sektor) ne nadzoruje odločanja, kar LAS zagotavlja z glasovanjem po sektorjih, kjer je sklep sprejet, če zanj glasujeta najmanj dva sektorja. Ob obravnavi posameznih operacij, prispelih na javni poziv, se bodo iz postopka izbire in potrjevanja posamezne operacije na upravnem odboru izločili prijavitelj in partnerji v operaciji oziroma njihovi zaposleni in/ali njihovi člani.

Za preprečitev konflikta interesov bo Ocenjevalna komisija sestavljena iz nabora strokovnjakov, ki ne prihajajo iz Zasavja. Izmed nabora vseh strokovnjakov bo upravni odbor LAS, določil člane Ocenjevalne komisije.

V Ocenjevalni komisiji tudi ne more delovati član:

- kadar je on ali njegov družinski član, prosilec za pridobitev sredstev za izvajanje operacij LAS (ne glede na status prosilca – fizična ali pravna oseba),
- kadar je član društva, ki je prosilec za pridobitev sredstev za izvajanje operacij za LAS,
- kadar je ustanovitelj ali soustanovitelj podjetja, zavoda ali zadruga, ki je prosilec za pridobitev sredstev za izvajanje operacij za LAS.

V kolikor za člana Ocenjevalne komisije veljajo zakonsko veljavne omejitve (pravila za državne pomoči, prepoved dodeljevanja sredstev, navzkrižje interesov ipd.), se mora sam izločiti iz postopka obravnave in ocenjevanja vlog. Dokončni seznam operacij, potrdi upravni odbor, katerega sestava preprečuje konflikt interesov (zagotavljanje 49 % glasovalnih pravic). Prav tako se pri potrjevanju operacij upošteva drugi odstavek, točke b 34. člena Uredbe 1303/2013/EU, ki določa, da pri odločitvi o izbiri posamezne operacije najmanj 50% glasov prispevajo partnerji, ki niso javni organi. V kolikor je delež članov iz ekonomskega in zasebnega sektorja manjši od 50 %, upravni odbor ne more odločati o izbranih operacijah LAS. Seja upravnega odbora se prekine oz. preloži do takrat, ko je izpolnjen zahtevan pogoj.

6. OPIS POSTOPKA VKLJUČITVE SKUPNOSTI V PRIPRAVO SLR

Prve aktivnosti za oblikovanje lokalnih akcijskih skupin za izvajanje pristopa LEADER/CLLD v programskem obdobju do leta 2027 so se pravzaprav pričele že v začetku leta 2022, ko je obstoječe Partnerstvo LAS Zasavje oz. njegov vodilni partner – OOO Hrastnik poslal izkazani Interes za oblikovanje LAS v novem programskem obdobju do leta 2027, skupaj s potrjeni referencami s strani vseh treh zasavskih občin (Hrastnik, Trbovlje in Zagorje ob Savi).

Partnerstvo LAS Zasavje je svoje aktivnosti k oblikovanju oz. nadaljevanju LAS v novem programskem obdobju do leta 2027 nadaljevalo z objavljenim Pozivom k opredelitvi članstva v Partnerstvu LAS Zasavje za programsko obdobje 2021-2027.

16.1.2023 ga je objavilo na svoji spletni strani: <http://www.las-zasavje.eu/2023/01/16/poziv-k-opredelitvi-clanstva-v-partnerstvu-lokalne-akcijske-skupine-zasavje-partnerstvo-las-zasavje-za-programsko-obdobje-2021-2027/>. Navedeni poziv je bil objavljen še preko drugih spletnih kanalov: Zavoda za mladino in šport Trbovlje: <https://zmst.si/poziv-k-opredelitvi-clanstva-v-partnerstvu-lokalne-akcijske-skupine-zasavje-partnerstvo-las-zasavje-za-programsko-obdobje-2021-2027/>, Občine Zagorje ob Savi: <https://www.mojaobcina.si/zagorje-ob-savi/novice/clanstvo-v-partnerstvu-las-zasavje-v-programskem-obdobju-2021-2027.html>, vodilnega partnerja OOO Hrastnik: <https://ooz-hrastnik.si>, preko Radia Kum: <https://kum24.si/clanek/novice/63c67d4a988c4/oblikuje-se-partnerstvo-las-zasavje-2021-2027>.

Navedeni poziv je bil 16.01.2023 preko elektronske pošte (s povezavo za posredovanje) posredovan tudi vsem obstoječim pogodbenim partnerjem Partnerstva LAS Zasavje, pri čemer so bili naknadno posredovali še opomniki za sodelovanje v LAS v programskem obdobju do leta 2027.

Delovanje Partnerstva LAS Zasavje v programskem obdobju 2014-2020 ter tudi izhodišča za nadaljnje delovanje LAS v novem programskem obdobju do leta 2027 je bilo predstavljeno tudi na seji Sveta zasavske regije, dne 25.1.2023.

Na osnovi izkazanega interesa tako obstoječih pogodbenih partnerjev kot tudi novih, je bila izvedena 16. seja UO Partnerstva LAS Zasavje in ustanovna skupščina Partnerstva LAS Zasavje za programsko obdobje do leta 2027, dne 22.2.2023, na kateri je bila potrjena Pogodba o ustanovitvi in delovanju lokalnega partnerstva Lokalne akcijske skupine Zasavje za programsko obdobje do leta 2027, predlagan je bil vodilni partner Partnerstva LAS Zasavje za programsko obdobje do leta 2027, prav tako pa je bila tudi potrjena Pogodba o nalogah vodilnega partnerja pri lokalnem Partnerstvu LAS Zasavje za programsko obdobje do leta 2027. Na podlagi soglasne potrditve s strani obeh organov LAS se je tega istega dne podpisala Pogodba o nalogah vodilnega partnerja pri lokalnem Partnerstvu LAS Zasavje za programsko obdobje do leta 2027, prav tako se je s strani 33 pogodbenih partnerjev podpisala še Pogodba o ustanovitvi in delovanju lokalnega partnerstva Lokalne akcijske skupine Zasavje za programsko obdobje do leta 2027.

Po izpeljavi formalnih aktivnosti za pristop k izvajanju programa LEADER/CLLD s strani Partnerstva LAS Zasavje tudi v novem programskem obdobju do leta 2027, so se pričele izvajati aktivnosti za pripravo Strategije lokalnega razvoja Partnerstva LAS Zasavje do leta 2027.

Za pripravo posameznih vsebinskih sklopov Strategije lokalnega razvoja Partnerstva LAS Zasavje do leta 2027 so bile v Zasavju izvedene 4 delavnice (2 delavnici v Hrastniku, 1 delavnica v Trbovljah in Zagorju ob Savi), na katere je bila (preko različnih spletnih kanalov) vabljen širša lokalna javnost. Prav tako so bila vabila na delavnice objavljena na spletni strani Partnerstva LAS Zasavje: <http://www.las-zasavje.eu/novice-las-2/>. Seveda je hkrati potekala še neposredna animacija javnosti, da bi se le-ta v čim večji meri udeležila navedenih delavnic in na takšen način čim bolj prispevala k pripravi kvalitetne Strategije lokalnega razvoja, kot krovnega dokumenta za pripravo javnih pozivov v naslednjih letih.

Delavnice so bile organizirane po pristopu od spodaj navzgor, tako da lahko lokalna skupnost in lokalni akterji maksimalno pomagajo opredeliti razvojno pot za svoje območje v skladu s svojimi potrebami, pričakovanji in načrti. Na delavnicah je potekalo sooblikovanje strategije lokalnega razvoja sicer preko SWOT analize, določitev izzivov in potreb območja LAS ter nato diskusija o možnih ukrepih za doseg željenega stanja regije leta 2027. Na delavnicah so v sistematično o vodenem procesu potekali tudi konkretna snovanja projektov v okviru različnih deležnikov, snovanja pobud z namenom konkretnega razvoja projektov. S tem so bili že na delavnicah tudi ustvarjeni pogoji za povezovanje, mreženje in sodelovanje v partnerstvih na določenih sorodnih projektih.

Prva delavnica je dne 15.03.2023 potekala na sedežu Partnerstva LAS Zasavje, Cesta 1. maja 83, Hrastnik. Namen delavnice, ki se jo je udeležilo 20 udeležencev, je bila priprava analize razvojnih potreb in potenciala območja LAS, vključno z analizo prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti ter priprava SWOT analize na osnovi zbranih podatkov. Poročilo s slikovnim gradivom je kot priloga sestavni del SLR.

Druga delavnica je bila izvedena dne 29.03.2023 v občini Trbovlje, in sicer v prostorih Zavoda za mladino in šport Trbovlje, Ulica 1. junija 18, Trbovlje. Navedeno delavnico na temo Razvojnih izzivov in potreb LAS območja, z navezavo na ukrepe po posameznih področjih, je obiskalo 14 udeležencev. Poročilo s slikovnim gradivom je kot priloga sestavni del SLR.

Tretja delavnica, dne 19.04.2023, se je izvajala v prostorih PGD Zagorje – mesto, Cesta Borisa Kidriča 11a, Zagorje ob Savi. Namen delavnice je bil oblikovanje zasnove razvojnih ciljev po izbranih razvojnih področjih, konkretizacij pobud in iskanje sinergij med operacijami za SLR za programsko obdobje do leta 2027. Delavnico je obiskalo 12 udeležencev. Poročilo s slikovnim gradivom je kot priloga sestavni del SLR.

Četrta (zaključna) delavnica v sklopu priprave SLR za programsko obdobje do leta 2027 pa je zopet potekala na sedežu Partnerstva LAS Zasavje, Cesta 1. maja 83, 1430 Hrastnik, dne 17.05.2023. Tema delavnice je bila Priprava strategije lokalnega razvoja Partnerstva LAS Zasavje za programsko obdobje do leta 2027, z namenom razvijanja konkretnih projektov na osnovi opredeljenih ukrepov Strategije. Udeležilo se jo je 10 oseb. Poročilo s slikovnim gradivom je kot priloga sestavni del SLR.

Skupaj se je torej vseh štirih delavnic udeležilo 56 udeležencev/predstavnikov različnih sektorjev, kar priča o tem, da je pri pripravi Strategije lokalnega razvoja sodelovala različna množica posameznikov, ki predstavljajo mlade, ženske, ranljive skupine ter predstavnike javnega, gospodarskega in zasebnega sektorja (nevladne organizacije), kar je pravzaprav tudi namen aktivnega vključevanja čim širšega spektra lokalnega prebivalstva. Vanje je bilo vključenih 21 predstavnikov zasebnega, 12 predstavnikov gospodarskega in 23 predstavnikov javnega sektorja, kar pomeni, da so pri pripravi SLR sodelovali vsi trije sektorji. Pri snovanju Strategije lokalnega razvoja so sodelovali različni akterji v Zasavju: javne institucije, lokalne skupnosti, podjetja, samostojni podjetniki, zavodi, društva, fizične osebe, predstavniki strokovnih institucij – Regionalna razvojna agencija Zasavje, Zasavska ljudska univerza, Mladinski center Zagorje ob Savi ...).

Od vseh sodelujočih na vseh 4 delavnicah, so pri pripravi SLR Partnerstva LAS Zasavje sodelovali tudi:

- Mladi (predstavniki nekaterih društev, Mladinskega centra Zagorje ob Savi, Zavoda za mladino in šport Trbovlje, TIC Hrastnik);
- Ženske (fizični predstavniki – Vojka Šergan, Milena Pavčnik, Jožefa Kukovič. Neža Šabanovič-Grmšek, Iva Vidovič);
- Predstavniki ranljivih skupin (starejši nad 65. let, brezposelni, ženske na podeželju in v urbanih okoljih, ljudje z omejitvami);
- Nevladne organizacije (predstavniki raznih društev: EKO KROG, gasilskih društev, kulturnih društev, turističnih društev, čebelarkega društva ..., predstavnica Društva GEOSS- Regijski center NVO);

Ves čas priprave Strategije lokalnega razvoja Partnerstva LAS Zasavje za programsko obdobje do leta 2027 je bilo zainteresirani javnosti omogočeno aktivno sodelovanje.

Prav tako je Partnerstvo LAS Zasavje že v času delavnic na svoji spletni strani: <http://www.las-zasavje.eu/2023/04/20/projekte-ideje-za-pripravo-strategije-lokalnega-razvoja-partnerstva-las-zasavje-za-programsko-obdobje-do-leta-2027> objavilo Obrazec za prijavo projektnih idej, ki bi se upoštevale pri pripravi Strategije lokalnega razvoja Partnerstva LAS Zasavje za programsko obdobje do leta 2027. Žal smo na omenjeni poziv prejeli le eno samo projektno idejo.

V času med marcem in majem 2023 so bili opravljeni tudi nekateri obiski partnerjev na terenu, kjer smo informativno že zbirali ideje in možne projekte v okviru SLR do 2027.

O priložnostih evropskega sofinanciranja v novem programskem obdobju 2021-2027 in razvojnih izzivih ter potrebah območja LAS, ki so se snovali v sklopu izvedenih štirih delavnicah smo razpravljali na okrogli mizi: Kua pa zdej pu knapušn?, ki je bila dne 13.4.2023 organizirana s strani Potujoče pisarne Evropska sredstva povezujejo.

Pripravljena Strategije lokalnega razvoj Partnerstva LAS Zasavje za programsko obdobje 2021-2027 je bila potrjena na 18. seji UO, dne 25.7.2023 in 13. seji skupščine, z dne 25.7.2023. Na podlagi soglasne potrditve s strani obeh organov LAS, je bil predlog SLR poslan v potrditev na Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

7. OPIS SISTEMA UPRAVLJANJA LAS, VKLJUČNO Z UPRAVLJANJEM, SPREMLJANJEM IN VREDNOTENJEM, KI DOKAZUJEJO ZMOGLJIVOST LAS ZA IZVAJANJE SLR

7.1 OPIS POSTOPKA DOLOČITVE VODILNEGA PARTNERJA LAS IN OPIS KADROVSKIH KAPACITET, FINANČNI VIRI, IZKUŠNJE IN ZNANJE

V programskem obdobju 2014-2020 je bila za vodilnega partnerja Partnerstva LAS Zasavje izbrana Območna-obrtno podjetniška zbornica Hrastnik. Le-ta se je izkazala, da je kadrovske, finančno in upravno tudi naprej spodobna voditi Partnerstvo LAS Zasavje in njegovo operativno delovanje tudi v programskem obdobju do leta 2027, kot to določajo predpisi, ki LAS zavezujejo.

Potrditev pozitivnih referenc in dobrega dela v programskem obdobju 2014-2020 so nam izkazale tudi vse tri lokalne skupnosti (Hrastnik, Trbovlje in Zagorje ob Savi), na osnovi dopisa – Interes za oblikovanje Lokalne akcijske skupine za izvajanje pristopa LEADER/CLLD iz EKSRR, ESRR in ESS sklada v programskem obdobju do leta 2027, z dne 26.1.2022.

Skladno z zgornjimi navedbami je Upravni odbor Partnerstva LAS Zasavje na 16. seji, z dne 22.2.2023, za vodilnega partnerja predlagal Območno-obrtno podjetniško zbornico Hrastnik, ki jo je Skupščina Partnerstva LAS Zasavje tudi potrdila na Ustanovni skupščini, dne 22.2.2023.

Osnovni podatki vodilnega partnerja:

Institucija: Območna obrtno-podjetniška zbornica Hrastnik

Naslov: Cesta 1. maja 83, 1430 Hrastnik

Zakoniti zastopnik: Matevž Polak, predsednik

Matična številka: 5255830000

Davčna številka: 54607540

Telefon: 03-56-32-960

Elektronski naslov: branka.dolinsek@ozs.si

Spletna stran: www.ooz-hrastnik.si

Vodilni partner zastopa pogodbeno Partnerstvo LAS Zasavje v upravnih in finančnih zadevah, kot je razvidno iz Pogodbe o nalogah vodilnega partnerja pri lokalnem Partnerstvu LAS Zasavje za programsko obdobje do leta 2027, z morebitnimi pripadajočimi Aneksi k Pogodbam. V slednji so opredeljene naloge vodilnega partnerja v zvezi z delovanjem LAS, strategijo lokalnega razvoja, javnimi pozivi in izvajanjem operacij na območju LAS ter drugimi nalogami.

OOZ Hrastnik, bo kot vodilni partner pogodbenega partnerstva LAS Zasavje, opravljala sledeče naloge:

V zvezi z delovanjem LAS:

- organizira delovanje LAS, skrbi za dokumentacijo in arhiv LAS,
- zagotavlja LAS aktivno pisarno,
- nudi organom LAS logistično, administrativno, strokovno in tehnično podporo, ki jo ti potrebujejo za svoje delovanje,
- zagotavlja ločen transakcijski račun za vse transakcije LAS po tej pogodbi in ga upravlja,
- na svojem poslovnem naslovu gostuje poslovni naslov LAS, tako da zagotavlja naslov za sprejem pošte za LAS in tudi sprejema pošto za LAS,
- informira člane LAS o svojem delu,
- pripravi letno poročilo o delu in finančno poročilo LAS in ju posreduje Upravnemu odboru LAS v sprejem,
- pripravi letni načrt aktivnosti LAS in ga posreduje Upravnemu odboru LAS v sprejem,
- sodeluje pri pripravi in izvedbi prijave na razpis za izbor in potrditev Lokalnih akcijskih skupin,
- zagotavlja in ažurno upravlja spletno stran LAS, na kateri objavlja splošne akte in dokumente LAS, javne pozive LAS, rezultate javnih pozivov z informacijami o sofinanciranih projektih in druge informacije, namenjene večji informiranosti subjektov, ki so bili izbrani na javnih pozivih LAS in

- zagotavlja javnosti delovanja LAS in opravlja dejavnosti stikov z javnostjo.

V zvezi s strategijo lokalnega razvoja:

- sodeluje pri pripravi Strategije lokalnega razvoja in jo promovira,
- pripravlja in distribuira promocijsko gradivo, s katerim predstavlja Strategijo lokalnega razvoja,
- izvaja informiranje, animacijo in motivacijo prebivalcev ter drugih subjektov iz območja LAS, jih spodbuja k sodelovanju na javnih pozivih LAS in k drugim oblikam sodelovanja pri izvajanju Strategije lokalnega razvoja,
- zagotavlja informacije vsem zainteresiranim na območju LAS o delovanju LAS in o Strategiji lokalnega razvoja,
- zagotavlja vse potrebne informacije, potrebne za omogočanje spremljanja in vrednotenja Strategije lokalnega razvoja,
- predlaga Upravnemu odboru LAS spremembo Strategije lokalnega razvoja, če oceni, da je to potrebno,
- pripravi letno poročilo o izvajanju Strategije lokalnega razvoja, kjer navede tudi podatke o doseganju ciljev strategije in o izpolnjevanju obveznosti za preteklo leto, in ga posreduje pristojnemu skladu oziroma organu in
- pripravlja letne načrte aktivnosti za potrebe pridobivanja sredstev za delovanje LAS in za animacijo in jih pravočasno posreduje pristojnemu organu oziroma skladu.

V zvezi z javnimi pozivi partnerstva LAS:

- upoštevajoč splošne akte LAS in druge predpise pripravi javne pozive LAS in razpisno dokumentacijo,
- objavlja javne pozive LAS in razpisno dokumentacijo na spletni strani LAS ter obvestilo o tem po potrebi tudi v medijih,
- vodi odpiranje prejetih vlog in skrbi za administrativno preverjanje popolnosti vlog (ali so bile prejete v roku, ali so formalno popolne),
- skrbi za izvedbo javnih pozivov LAS, za izdelavo s tem povezane dokumentacije in za nemoteno delovanje Ocenjevalne komisije in
- na javnih pozivih izbrane projekte posreduje v potrditev pristojnemu organu.

V zvezi z izvajanjem projektov na območju LAS:

- skrbi za krepitev subjektov na območju LAS za razvoj in izvajanje projektov, vključno s spodbujanjem zmogljivosti njihovega upravljanja projektov, tako da jim nudi strokovno svetovanje in podporo pri pripravi, upravljanju in vodenju projektov,
- zbira projektne ideje, ki jih predlagajo člani LAS in drugi subjekti iz območja LAS, ter jih pomaga razvijati,
- pripravlja in vodi projekte LAS povezane s sodelovanjem LAS z drugimi Lokalnimi akcijskimi skupinami,
- spremlja izvajanje projektov, ki so bili izbrani na javnih pozivih LAS, kar zajema tudi spremljanje mejnikov in ciljev projektov, izvajanje nadzora nad njihovo izvedbo in financiranjem,
- informira izvajalce projektov o njihovih pravicah in obveznostih, vključno z obveznostmi po zadnjem izplačilu sredstev,
- izvaja nadzor nad izvajanjem projektov pred in po izplačilu sredstev,
- zagotavlja varen elektronski predal za prejem elektronske pošte za LAS in kvalificirano elektronsko potrdilo za oddajo vlog in zahtevkov,
- uredi dostop do informacijskih sistemov ustreznih skladov pred vlaganjem vlog in zahtevkov za izplačilo,
- zagotavlja posredovanje vlog in zahtevkov za izplačilo v skladu s pravili ustreznega sklada in
- pred posredovanjem zahtevkov ustreznemu skladu za povračilo stroškov preveri, če so upoštevana pravila označevanje, upravičenost stroškov in skladnost s Strategijo lokalnega razvoja ter operativnimi programi.

Druge naloge:

- sodeluje z drugimi Lokalnimi akcijskimi skupinami,
- sodeluje z državnimi organi, revizijskimi in nadzornimi organi,
- opravlja druge naloge, določene v aktih LAS ali s sklepi organov LAS, ki so povezane z izvajanjem nalog po tej pogodbi ali z doseganjem namena LAS in

- opravlja druge naloge, ki se lahko naknadno določijo z dodatkom k tej pogodbi, ki postane njen sestavni del.

Vodilni partner mora v okviru svojih postopkov zagotoviti:

- preglednost delovanja,
- sledljivost,
- nadzor nad porabo sredstev,
- transparentnost poslovanja,
- preprečevanja nasprotja interesov.

Vodilni partner opravlja zgoraj navedene naloge v skladu s predpisi, z navodili in smernicami financerjev LAS, s skrbnostjo dobrega gospodarja in strokovnjaka, po pravilih stroke, po običajih in v predpisanih rokih. Vodilni partner izvaja naloge v interesu LAS.

Vodilni partner ne sme opravljati tistih nalog za LAS, s katerimi bi povzročil nasprotje interesov. V kolikor vodilni partner ugotovi, da bi moral opraviti določen posel ali dejanje, s katerim bi povzročil nasprotje interesov, takšnega dejanja ali posla ne opravi in o tem nemudoma obvesti Predsednika LAS. Nasprotje interesov predstavljajo okoliščine, v katerih interes vodilnega partnerja vpliva ali ustvarja videz, da vpliva, na nepristransko in objektivno opravljanje njegovih nalog. Interes vodilnega partnerja pomeni premoženjsko ali nepremoženjsko korist zanj, njegove zaposlene in za druge fizične ali pravne osebe, s katerimi ima ali je imel osebne, poslovne ali politične stike.

Vodilni partner zagotavlja ločen računovodski sistem ali ustrezne računovodske kode za vse transakcije, opravljene v okviru transakcijskega računa za LAS.

Vodilni partner zagotavlja preglednost delovanja LAS ter sledljivost in nadzor nad zakonito porabo javnih sredstev. Vodilni partner pri svojem upravnem poslovanju smiselno uporablja Zakon o splošnem upravnem postopku (Uradni list RS, št. 24/06 – uradno prečiščeno besedilo, 105/06 – ZUS-1, 126/07, 65/08, 8/10, 82/13, 175/20 - ZIUOPDVE in 3/22 – Zdeb).

Vodilni partner omogoča Nadzornemu odboru LAS dostop do vseh listin in podatkov v zvezi z LAS, ki jih ta potrebuje za opravljanje svojega dela.

Partnerstvo LAS Zasavje bo vodilnemu partnerju povrnil dejanske stroške, ki mu bodo nastali pri opravljanju nalog po Pogodbi o nalogah vodilnega partnerja pri Partnerstvu LAS Zasavje za programsko obdobje do leta 2027 in v tem okviru, kot jih določajo veljavni predpisi s področja lokalnega razvoja, ki ga vodi skupnost in morebitni drugi predpisi.

V navedeni Pogodbi ocenjena vrednost vseh nalog, ki jih bo vodilni partner opravil za LAS, znaša 25.000 €, in sicer za pripravo Strategije lokalnega razvoja Partnerstva LAS Zasavje za programsko obdobje do leta 2027. Sredstva za delovanje LAS za programsko obdobje 2021-2027 bodo podrobneje opredeljena po potrditvi SLR in LAS in bodo natančno finančno določena z Aneksom k tej pogodbi.

Ostala določila in navedbe glede financiranja nalog vodilnega partnerja OOO Hrastnik pri Partnerstvu LAS Zasavje so podrobneje navedena v Pogodbi o nalogah vodilnega partnerja pri lokalnem Partnerstvu lokalne akcijske skupine Zasavje za programsko obdobje do leta 2027.

Viri financiranja vodilnega partnerja:

- sredstva iz EKSRP sklada – 157.908,72 €
- sredstva iz ESRR sklada – 157.908,72 €
- občinska sredstva – 240.000,00 €
- članarine – 2.400 €.

Opis kadrovskih sposobnosti

OOO Hrastnik, ki je bila vodilni partner Partnerstva LAS Zasavje v programskem obdobju 2014-2020, kar priča o tem, da ima že izkušnje z izvajanjem pristopa LEADER/CLLD, razpolaga z ustreznim kadrom, z dvema polnovrednima močema (PDM), ki pokrivata področje programa LEADER/CLLD in

podjetništva. Izkušnje in reference ima iz različnih področij (spodbujanje podjetništva, vodenje investicijskih projektov višjih vrednosti, poklicne promocije, reševanje problematike obrti in podjetništva, organizacija različnih izobraževanj in usposabljanj ter delavnic za bodoče in obstoječe podjetnike, priprava in izvedba različnih projektov iz področja podjetništva, izdelava projektne dokumentacije za razpise PRP 2014-2020, pomoč pri pripravljanju vlog za različne upravičence za javne pozive LEADER 2014-2020 v sklopu Partnerstva LAS Zasavje, priprava Javnih pozivov za nabor projektov LEADER za Partnerstvo LAS Zasavje za programsko obdobje 2014-2020, projektno svetovanje, priprava strokovnih podlag za Regionalni razvojni program Zasavske regije 2021-2027, priprava in izvajanje projektov sodelovanje v sklopu programa LEADER 2014-2020, ter opravljanja drugih strokovnih nalog, ki izkazujejo ustrezno kadrovske usposobljenost za vodenje LAS tudi v programskem obdobju do leta 2027). Podroben opis nalog zaposlenih pri vodilnem partnerju je razviden iz Pogodbe o nalogah vodilnega partnerja pri lokalno zasebnem Partnerstvu LAS Zasavje za programsko obdobje do leta 2027. Vodilni partner razpolaga z zadostnimi znanji, tako, da mu za izvajanje nalog, ki jih opravlja za LAS, ni potrebno najemati zunanjih izvajalcev.

Opis izkušenj in referenc vodilnega partnerja:

Vodilni partner partnerstva LAS, OOO Hrastnik, s sedežem na območju občine Hrastnik, deluje kot ena izmed 62 območnih obrtno podjetniških zbornic. Kot samostojna zbornica ima odprt svoj transakcijski račun. Obrtna zbornica Slovenije (v nadaljevanju: OZS) kot matična zbornica z 53 zaposlenimi, katerih glavnina teh je strokovnjakov in pravnikov, nudi vso strokovno in pravno pomoč, ki jo OOO Hrastnik potrebuje pri svojem delu. Zbornico upravljajo člani preko svojih izvoljenih oziroma imenovanih predstavnikov v organih zbornice. Organi zbornice so skupščina, nadzorni odbor, upravni odbor in predsednik zbornice.

OOO Hrastnik spremlja in obravnava problematiko obrti, skrbi za njen skladen razvoj, zastopa interese obrtnikov in podjetnikov pred organi lokalnih in regionalnih skupnosti, vodi obrtni register na območju svojega delovanja ter opravlja naloge, pomembne za celovito delovanje obrtno-zborničnega sistema, ki jih poveri OZS. Poleg svetovanja in izobraževanja, je zastopanje interesov podjetnikov v vseh procesih gospodarskega in političnega sistema v socialnem partnerstvu in zakonodajnih postopkih, najpomembnejša naloga. Vsa leta delovanja se OOO Hrastnik srečuje tudi s problematiko kmetijstva saj pogosto pomagajo tudi kmetom in lastnikom kmetijskih zemljišč in gozdov pri iskanju dodatnega vira dohodka na kmetijah (osebno dopolnilno delo, dopolnilne dejavnosti na kmetijah, s.p. ipd.). Z nalogami, ki jih zbornica opravlja, energijo usmerja v ustvarjanje novih delovnih mest in ustvarjanje dodatnih storitev v podjetništvu.

OOO Hrastnik je bila v programskem obdobju 2014-2020 vodilni partner Partnerstva LAS Zasavje. O uspešnosti vodenja Partnerstva LAS Zasavje, priča tudi dejstvo, da smo iz naslova uspešnosti in doseganja oz. preseganja ciljev iz Strategije lokalnega razvoja, prejeli dodatna sredstva. V skladu s cilji Strategije lokalnega razvoja smo uspešno izvedli tri operacije sodelovanja z drugimi LAS: operacija Skupaj za varni jutri, operacija Zgodbe rok in krajev ter operacija Interaktivni turizem za vse. Prav tako ima OOO Hrastnik iz programskega obdobja 2007 -2013 številne izkušnje in reference, saj so člani OOO Hrastnik aktivno sodelovali v organih upravljanja Društva LAS Zasavje. OOO Hrastnik je v tem programskem obdobju v okviru Društva LAS Zasavje, izvedla projekt 'Podjetniški krožek', v sklopu projekta 'Uvodno podjetniško usposabljanje' (nosilec: OOO Trbovlje) smo izvedli različne delavnice.

V sklopu pobude 'Equal' smo pred leti izvedli projekt 'Razvojno partnerstvo Dnevni center Most'. V okviru programa "Podjetno v svet podjetništva" smo izvajali različne delavnice na temo podjetništva, prav tako vsako leto na hrastniški osnovi šoli izvajamo različne oblike aktivnosti za promocijo obrtnih poklicev. V občini Hrastnik, vsako leto izvajamo ukrepe za ohranjanje in pospeševanje razvoja podjetništva in obrti. Za Zavod za zaposlovanje (območno službo Trbovlje in območno službo Novo mesto), smo v preteklosti izvajali delavnice in informativne intervjuje o samozaposlitvi, izvedli smo usposabljanja v okviru priprav za pristop k mojstrskim izpitom pri OZS in druga različna usposabljanja v povezavi s podjetništvom. Leta

2014 smo bili vodilni partnerji pri ukrepu 'Podjetno Zasavje'. V sklopu razpisa 'Spirit Slovenija' smo bili v letu 2015 partnerji v projektu 'Izvajanja celovitih podpornih storitev v okviru vstopnih točk VEM na lokalnem nivoju (vodilni partner OOO Trbovlje). Sodelovali smo pri pripravi pripomb za RRP 2014-2020 in 2021-2027. OOO Hrastnik je od leta 2005 podporno okolje za omogočanje lažjega nastajanja novih podjetij (e-VEM oz. SPOT točka). OOO Hrastnik se aktivno vključuje in povezuje tudi z drugimi inštitucijami na lokalnem območju: smo člani Strateškega sveta za svetovalno dejavnost v izobraževanju odraslih v Zasavski regiji, člani Razvojnega sveta zasavske regije za obdobje 2021-2027 v okviru katerega imamo imenovane tudi člane v delovnih telesih Razvojnega sveta in mreže zasavske regije. Prav tako aktivno sodelujemo pri aktivnostih Sklada za pravičen prehod regij, ki se izvaja pri Regionalno razvojni agenciji Zasavje. Tesno sodelujemo z drugimi OOO znotraj zasavske regije in na državnem nivoju ter z matično OOS. Prav tako aktivno sodelujemo z lokalnimi in državnimi inštitucijami.

OOO Hrastnik bo kot vodilni partner v programskem obdobju do leta 2027, korektno zastopal partnerstvo LAS v upravnih, strokovnih in finančnih zadevah, kot že v predhodnem programskem obdobju. Zagotovljen ima poslovni naslov partnerstva LAS, ločen transakcijski račun in ločen računovodski sistem, varen elektronski predal za prejem elektronske pošte ter kvalificirano elektronsko potrdilo za oddajo vlog in zahtevkov. OOO Hrastnik že ima urejen dostop do informacijskih sistemov ustreznih skladov, organom partnerstva LAS bo nudil prostorsko, logistično, administrativno in ostalo podporo za delovanje. Vzpostavljena je spletna stran Partnerstva LAS Zasavje <http://www.las-zasavje.eu/>. V skladu s Smernicami za oblikovanje partnerstva, je zbornica že v preteklem programskem obdobju opravljala tudi vse ostale naloge v zvezi z uresničevanjem ciljev strategije, z javnimi pozivi, izvajanjem operacij in sodelovanjem z drugimi lokalno akcijskimi skupinami v Sloveniji in tujini in izvajala druga določila iz Uredbe CLLD. Zbornica ni in ne bo izvajala dejavnosti s katerimi bi povzročila navzkrižje interesov in delovala v nasprotju z interesi Partnerstva LAS Zasavje.

OOO Hrastnik je kot vodilni partner uspešno usklajevala interese kmetov pri ustvarjanju novih dopolnilnih dejavnosti na kmetijah (potencialna možnost vzpostavitve novih delovnih mest), interese ekonomskega sektorja v iskanju novih tržnih niš v okviru novih dejavnosti, interese nevladnih organizacij v iskanju novih družbenih izzivov in lokalne skupnosti pri skrbi za enakomeren razvoj regije, za višjo raven bivanja vseh prebivalcev.

Preglednica 33: Finančna sposobnost vodilnega partnerja LAS za leta 2019-2022 (v Eur)

Prihodki	2019	2020	2021	2022
Celotni prihodki	106.583	113.632	112.315	109.275
- prihodki od poslovanja	11.191	12.464	6.161	15.869
- finančni prihodki	4.284	1.454	3.801	259
- drugi prihodki	91.108	99.714	102.353	93.147
Celotni odhodki	104.997	111.898	110.198	123.010
Presežek prihodkov obračunskega obdobja z upoštevanjem davka od	1.586	1.667	2.102	
Presežek odhodkov obračunskega obdobja z upoštevanjem davka od dohodka (v eur)				13.735

Vir: AJPES

OOO Hrastnik vsa leta delovanja kot vodilni partner Partnerstva LAS Zasavje (razen leta 2022) posluje s presežkom prihodkov na odhodki, je likvidna in ni zadolžena. Svoje obveznosti poravnava tekoče, zapadlih in neplačanih obveznosti nima.

Negativni rezultat v letu 2022 je rezultat prehodnega/tranzicijskega obdobja, OOO Hrastnik je v tem letu kljub negativnemu rezultatu zagotavljala normalno in tekoče likvidnostno poslovanje Partnerstva LAS Zasavje, čemur je vodilni partner tudi obvezan.

OOZ Hrastnik ima zunanjo finančno službo, ki za zbornico na podlagi Zakona o računovodstvu ter Pravilnika o sestavljanju letnih poročil in proračuna, proračunske uporabnike in druge osebe javnega prava, vodi in pripravlja davčna in finančna poročila ter načrt za zbornico. OOOZ Hrastnik posluje likvidno, brez finančnih težav. Na osnovi navedenih dejstev, OOOZ Hrastnik zagotavlja operativno delovanje partnerstva LAS in uspešno črpanje sredstev po Uredbi CLLD.

7.2 OPIS SISTEMA SPREMLJANJA IN VREDNOTENJA SLR

Na podlagi člena 33 2(e) in (f) Uredbe 2021/1060/EU sta nalogi LAS tudi »spremljanje napredka pri doseganju ciljev strategije« in »vrednotenje izvajanja strategije«.

Spremljanje je neprekinjen proces preverjanja vsebine programa in doseganja izhodnih parametrov (output) za uporabnike, ki se odvija med izvajanjem posameznega programa z namenom, da se prilagodijo vsa morebitna odstopanja od opredeljenih operativnih ciljev.

Vrednotenje je sistematična in objektivna ocena projekta, programa ali politike na vsebinski ravni, na ravni izvajanja in doseženih rezultatov. Z vrednotenjem se pridobi zanesljive in koristne informacije, ki se vključijo v proces odločanja, tako na strani izvajalcev kot tudi uporabnikov. Z vrednotenjem tudi merimo dosežke na ravni aktivnosti, politike ali programov.

V programskem obdobju do leta 2027 se bo **vrednotilo dodano vrednost programa LEADER v okviru SLR**, kar je tudi eno izmed načel Evropske komisije za zadevno obdobje. Namen vrednotenja je tudi spoznati, kaj pri samem pristopu deluje in kaj ne, izboljšati zasnovo in izvajanje pristopa, zagotoviti pravilno uporabo metode LEADER ter ozaveščati o dodani vrednosti pristopa LEADER/CLLD.

Spremljanje in vrednotenje strategije sta sestavna dela izvajanja in obvezni vsebini Uredbe CLLD, saj je to pomemben način izboljšanja kakovosti načrtovanja in merjenja uspešnosti ter učinkovitosti samega izvajanja strategije. To je proces, ki traja od začetka priprave strategije do zaključka izvajanja programa oz. do zaključka petletnega obveznega poročanja ob zaključku operacij. Z vključitvijo postopkov rednega spremljanja in vrednotenja v strategijo, partnerstvo LAS ustvari orodje za pridobivanje informacij v zvezi s tem, kaj deluje in kaj ne, ter na ta način prilagaja strategijo spreminjajočim se okoliščinam. Sistem tako omogoča razvoj konkretne, realne in izvedljive strategije.

Vrednotenje v okviru CLLD poteka na dveh ravneh: na ravni programov zadevnih skladov (v okviru organov upravljanja) in na lokalni ravni (LAS). Uredba EU 1303/2013 v točki g tretjega odstavka 34. člena uvaja obveznost spremljanja izvajanja strategije lokalnega razvoja in operacij na lokalni ravni, ki prejmejo podporo za izvajanje posebnih vrednotenij, povezanih z izvajanjem lokalne razvojne strategije.

Partnerstvo LAS Zasavje bo vrednotenje v okviru CLLD za sklad ESRR izvajal skladno s pravili Organa upravljanja in kohezijsko politiko ter skladno z Navodili organa upravljanja za načrtovanje, odločanje o podpori, spremljanje in poročanje o izvajanju evropske kohezijske politike v programskem obdobju 2021–2027 (Verzija 1.0, april 2023).

Pri oblikovanju sistema vrednotenja je bilo upoštevano znanje in izkušnje, ki si jih je lokalna akcijska skupina pridobila v preteklem programskem obdobju, preko izvajanja in spremljanja projektov, vodenja postopkov in upravljanja. S sprotnim ocenjevanjem in vrednotenjem ter rednim preverjanjem doseženih ciljev in rezultatov se bodo pomanjkljivosti sproti odpravljale ter s tem posledično izboljšale možnosti izvajanja. Rezultati vrednotenja se bodo upoštevali pri pripravah sprememb strategije v tem programskem obdobju in pri pripravi za naslednje programsko obdobje. O pridobljenih rezultatih vrednotenja se bo redno obveščalo javnost.

Merjenje doseganja učinkov in ciljev LAS bo potekalo na podlagi načrta spremljanja in vrednotenja izvajanja Strategije lokalnega razvoja, pri katerem bo LAS upošteval navodila in predpise upravljaljskih organov.

Spremljanje napredka pri doseganju ciljev Strategije lokalnega razvoja za programsko obdobje do leta 2027

Spremljanje napredka bo potekalo kot stalen in sistematičen proces zbiranja, analize in interpretacije podatkov ter informacij, ki bodo omogočili oceno učinkovitosti in doseganja rezultatov Strategije lokalnega razvoja. Namen spremljanja je omogočiti pravočasno odstopanje pri doseganju rezultatov, prepoznavanje morebitnih izzivov, prilagajanje ukrepov ter zagotavljanje odgovornosti in transparentnosti pri izvajanju Strategije. Spremljanje bo vključevalo:

- pregled doseganja kazalnikov na ravni izvajanja posameznih operacij (na podlagi vsebinskih poročil o zaključenih operacijah),
- pregled doseganja mejnikov, ki so predmet poročanja upravljaljskima organoma in na podlagi katerih se ocenjuje napredek pri izvajanju Strategije lokalnega razvoja,
- sistematično zbiranje podatkov in informacij o izvajanju operacij, aktivnostih in doseženih rezultatih,
- priprava rednih poročil o napredku izvajanja Strategije lokalnega razvoja.

Podatke se bo zbiralo kontinuirano in sistematično, kar bo omogočilo celovit vpogled v napredek in dosežene rezultate. LAS bo začel zbirati podatke takoj ob začetku izvajanja Strategije lokalnega razvoja in nadaljeval s tem v rednih polletnih časovnih intervalih. Poleg tega bo zbiral podatke tudi ob ključnih mejnikih ali dogodkih med izvajanjem Strategije lokalnega razvoja, na primer pred objavo javnih pozivov, ob zaključku posameznih operacij, pred oddajo poročil na organa upravljanja, evalvacijah ali drugih dogodkih, ko se pričakujejo pomembni rezultati. Zbiranje podatkov izvaja Vodilni partner.

Izvajanje vrednotenja SLR Partnerstva LAS Zasavje

Izvajanje vrednotenja Strategije lokalnega razvoja Partnerstva LAS Zasavje za programsko obdobje do leta 2027 bo potekalo na podlagi ocenjevanja in analiziranja zaključenih operacij in drugih zbranih podatkov v zvezi z izvajanjem Strategije lokalnega razvoja. Cilj vrednotenja je pridobiti zanesljive in koristne informacije in na podlagi tega prepoznati uspehe in izzive pri izvajanju Strategije, izboljšati izvajanje ter oblikovati priporočila za prihodnje aktivnosti in jih vključiti v procese odločanja, tako na strani izvajalcev in uporabnikov. Vrednotenje pokaže tudi na uspešnost izvajanja in dejansko dodano vrednost pristopa LEADER/CLLD na območju LAS.

Vrednotenje na ravni LAS se bo izvajalo v obliki samoocenjevanja tekom celotnega programskega obdobja. Izvedel ga bo Vodilni partner v sodelovanju z organi LAS, ki so vključeni ali odgovorni za načrtovanje in izvajanje Strategije lokalnega razvoja in druge dejavnosti LAS. Postopek izvedbe samoocenjevanja bo potekal na sledeče načine:

- priprava samoocenjevalnega načrta, v katerem bo LAS določil ključna področja, specifične cilje, kazalnike, merila in metode, na podlagi katerih bo izvedel samoocenjevanje,
- zbiranje podatkov in informacij o izvajanju Strategije lokalnega razvoja, doseženih rezultatih, aktivnostih in ukrepih (podatke pridobi iz lastnih evidenc, prijavnih obrazcev in vsebinskih poročil o izvedbi operacij, na podlagi zbiranja povratnih informacij s strani deležnikov, statističnih podatkov, opravljenih anket, intervjujev in terenskih obiskov lokalnih akterjev),
- analiza podatkov in njihova preučitev glede na zastavljene specifične cilje in merila (primerjava doseženih rezultatov z zastavljenimi cilji in kazalniki, identifikacija uspehov, težav, izzivov in pomanjkljivosti ter razumevanje vzrokov za dosežene rezultate),
- samoocenjevanje izvajanja Strategije lokalnega razvoja na podlagi analize podatkov in z uporabo različnih metod (npr. primerjalna analiza, SWOT analiza ...),
- ugotovitve in priporočila za izboljšanje izvajanja Strategije lokalnega razvoja (ocena doseženih rezultatov, prepoznavanje uspehov in izzivov, predlagane spremembe in prilagoditve, ki bodo prispevale k učinkovitejšemu izvajanju Strategije),

- priprava poročila o samoocenjevanju in rezultatih vrednotenja, predstavitev rezultatov organom LAS, deležnikom, partnerjem, upravičencem, organoma upravljanja in tudi splošni javnosti (predstavitvene delavnice, spletna stran, socialna omrežja ...),
- spremljanje in vrednotenje napredka pri izvajanju priporočil za nadaljnje načrtovanje, prilagajanje in izboljšanje izvajanja Strategije lokalnega razvoja (doseganje projektnih ciljev, uspešnost rabe obstoječih virov, nadzor in spremljanje projekta, doprinos projekta za financiranje Strategije lokalnega razvoja, člane LAS, upravičence in ostale deležnike).

Podlaga za vrednotenje bodo podatki o spremljanju in ugotovitve na podlagi participativne kvalitativne ocene, kot so vsebinska poročila o izvedbi operacij, intervjuji, delavnice, skupinske razprave in podobne aktivnosti z deležniki. Načrt vrednotenja bo omogočil sistematično načrtovanje vrednotenja skozi celotno programsko obdobje 2023-2027, prispeval k boljšemu načrtovanju po sistemu neprestanih izboljšav in povečanju uspešnosti in učinkovitosti delovanja LAS.

LAS bo sodeloval pri vzpostavitvi Sistema usklajenega izvajanja, spremljanja in vrednotenja SLR, ki ga bosta pripravila organa upravljanja za aktualno programsko obdobje na nacionalnem nivoju. Na podlagi Sistema vrednotenja SN SKP 2023–2027 bo LAS med izvajanjem Strategije in po zaključku programskega obdobja vrednotil dodano vrednost LEADER in s tem pripomogel k izboljšanju kakovosti zasnove in izvajanja strateškega načrta na nacionalni ravni.

LAS bo organoma upravljanja in/ali imenovanim izvajalcem vrednotenja ali drugim organom, pooblaščenim za opravljanje nalog v njihovem imenu, zagotovil vse informacije, potrebne za omogočanje spremljanja in vrednotenja programa razvoja podeželja, zlasti kar zadeva izpolnjevanje opredeljenih ciljev, ukrepov in kazalnikov.

Na podlagi ugotovitev samoevalvacije lahko LAS enkrat letno na MDS CLLD predlaga spremembo Strategije lokalnega razvoja, pri čemer mora ta izhajati iz spremenjenih okoliščin na območju LAS. Spremembe morajo biti ustrezno utemeljene in naveden njihov vpliv na doseganje ciljev, zastavljenih v Strategiji lokalnega razvoja.

Teme in aktivnosti vrednotenja

Spremljanje in vrednotenje prispeva k izboljšanju kakovosti načrtovanja ter oceni uspešnost in učinkovitost samega izvajanja SLR. Vrednotili bomo različne teme, ki bodo pokazale ustreznost, uspešnost, učinkovitost, rezultate in vplive, kot npr.:

- število uspešno izvedenih operacij glede na prijavljene operacije,
- doseženi rezultati (kazalniki) v primerjavi z načrtovanimi v SLR,
- porabljeni sredstva (po zahtevkih) v primerjavi z odobrenimi sredstvi za operacije,
- kvaliteta partnerstev – vključevanje vseh treh sektorjev,
- aktivno vključeni partnerji v operacijah,
- lokalna pokritost z izvajanjem operacij,
- vrednotenje dodane vrednosti pristopa LEADER/CLLD.

Obveščanje javnosti o rezultatih vrednotenja

Obveščanje javnosti je pomembna naloga LAS, saj gre za povečanje prepoznavnosti dosežkov v lokalnem okolju, kot tudi transparentnosti delovanja LAS. Zagotavljanje informacij o rezultatih vrednotenja je prav tako ena od pomembnih aktivnosti v sklopu informiranja in obveščanja.

Javnost, ki jo obvešča in informira LAS je: organi LAS, člani LAS, potencialni prijavitelji operacij, upravičenci operacij v izvajanju, Organa upravljanja vključenih skladov, strokovna javnost in druge LAS ter širša javnost.

7.3 OPIS NALOG, ODGOVORNOSTI IN POSTOPKOV SPREJEMANJA ODLOČITEV ORGANOV LAS

Organi LAS so: skupščina, upravni odbor, predsednik oz. predsednica, podpredsednik oz. podpredsednica, nadzorni odbor in ocenjevalna komisija.

Skladno z določbo 33 (2) člena Uredbe 2021/1060/EU, je LAS »vključujoč«, torej odprt za nove člane, s poudarkom na nevladnih organizacijah, mladih, ženskah in drugih ranljivih skupinah.

Izogibanje nasprotju interesov organov LAS

Nasprotje interesov je opredeljeno v Zakonu o integriteti in preprečevanju korupcije (Uradni list RS, št. 69/11 – uradno prečiščeno besedilo, 158/20 in 3/22 – ZDeb), v nadaljevanju LAS pri svojem delovanju smiselno uporablja predvsem določbe 37. in 38. člena Zakona o integriteti in preprečevanju korupcije.

Član se je dolžan izogibati dejanskemu ali možnemu nasprotju interesov in mora storiti vse, da se mu izogne.

Nasprotje interesov predstavljajo okoliščine, v katerih interes člana vpliva ali ustvarja videz, da vpliva, na nepristransko in objektivno opravljanje njegovih nalog. Interes člana LAS pomeni premoženjsko ali nepremoženjsko korist zanj, za njegove družinske člane in za druge fizične ali pravne osebe, s katerimi ima ali je imel on ali njegov družinski član osebne, poslovne ali politične stike. To se ne nanaša na glasovanje na volitvah.

Predsednik, Podpredsednik ali član kolektivnega organa LAS mora takoj prenehati s svojim delom, ko ugotovi obstoj okoliščin nasprotja interesov in takoj obvestiti organ LAS, katerega član je. Organ LAS mora čim prej odločiti ali se oseba izloči ali lahko ta oseba nadaljuje z delom. Pri tej odločitvi ta oseba ne sme sodelovati. Odločitev organa LAS je dokončna.

Če organ LAS odloči, da bo oseba kljub nasprotju interesov nadaljevala z delom, ji mora podati obvezujoče obrazložene usmeritve za ravnanje in odločanje, pri čemer mora zasledovati javni interes oziroma interese in cilje LAS.

Če obstaja sum, da je pri ravnanju Predsednika, Podpredsednika ali člana kolektivnega organa LAS obstajalo dejansko nasprotje interesov lahko kdorkoli v roku 30 dni od tega ravnanja poda prijavo na Skupščino, ki odloči o morebitnem obstoju nasprotja interesov. Odločitev Skupščine je dokončna.

V primeru, da Skupščina na podlagi postopka iz prejšnjega odstavka ugotovi, da je prišlo do nasprotja interesov, mora določiti tudi postopek odprave nepravilnosti.

Skupščino LAS, ki je najvišji organ LAS, ki jo sestavljajo vsi pogodbeni partnerji. Naloge in pristojnosti skupščine so:

- na predlog Upravnega odbora potrdi letno poročilo o delu in finančno poročilo LAS,
- na predlog Upravnega odbora odloča o spremembi te pogodbe,
- sprejema splošne akte LAS in njihove spremembe,
- sodeluje pri pripravi Strategije lokalnega razvoja in jo potrdi na predlog Upravnega odbora,
- na predlog Upravnega odbora potrdi spremembe Strategije lokalnega razvoja,
- izmed članov LAS izvoli Predsednika, Podpredsednika ter člane Upravnega odbora in Nazornega odbora,
- razreši Predsednika, Podpredsednika, člane Upravnega odbora in Nadzornega odbora, če ti delujejo v nasprotju s to pogodbo, splošnimi akti LAS, sklepi organov LAS ali v nasprotju z nameni in interesi LAS,
- lahko razreši člana Upravnega odbora, če se ta v obdobju dveh let ne udeleži več kot polovice sej Upravnega odbora,
- dokončno odloča o izključitvi člana iz LAS,

- na predlog Upravnega odbora potrdi vodilnega partnerja,
- daje Upravnemu odboru in Predsedniku navodila za delo,
- dokončno odloča o pritožbah zoper sklepe drugih organov, ki jih prizadeti lahko vložijo v 15 dneh od vročitve sklepa oziroma od kar je izvedel ali bi lahko izvedel za sklep organa,
- dokončno odloča o obstoju nasprotja interesov iz točke 8.5,
- odloča o drugih zadevah, določenih s to pogodbo, drugimi splošnimi akti LAS ali predpisi, in o najpomembnejših zadevah za LAS.

Skupščina je lahko redna, izredna ali korespondenčna (dopisna). Redno skupščino se sklicuje najmanj enkrat letno. Izredna in/ali korespondenčna skupščina se sklicuje izjemoma, kadar ni možno pravočasno sklicati redne. Skupščino skliče Predsednik LAS glede na potrebe LAS, najmanj pa enkrat letno.

Skupščino vodi Predsednik, ki lahko za potrebe vodenja seje določi dodatne osebe (npr. za štetje glasov, za pripravo zapisnika, itd.).

Na skupščini lahko glasujejo le pogodbeni partnerji LAS. Vsak ima en glas. Nobena posamezna interesna skupina ne sme imeti več kot 49 % glasovalnih pravic. Če posamezna skupina presega 49 % od skupnega števila glasovalnih pravic, se njihovi glasovi ponderirajo na 49 % glasovalnih pravic. Ponder se izračuna z ustrezno formulo glede na število prisotnih z glasovalno pravico, po sektorjih. Ponderiranje se uporabi le v primerih, ko število glasovalnih pravic enega sektorja preseže 49 %. Kadar skupščina odloča o izbranih operacijah LAS (katerih nosilec je LAS), se upošteva določbo točke (b) tretjega odstavka 34. člena Uredbe (EU) št. 1303/2013. Pri odločitvi morajo najmanj 50 % glasov zagotoviti partnerji, ki niso javni organi. V kolikor je delež članov iz ekonomskega in zasebnega sektorja manjši od 50 %, skupščina ne more odločati o izbranih operacijah LAS. Skupščina se prekine oz. preloži do takrat, ko je izpolnjen zahtevan pogoj.

Če Skupščina ne more odločati, ker ni prisotnih vsaj polovica članov, se seja odloži za 15 minut, po poteku katerih Skupščina lahko odloča ne glede na število prisotnih članov, če se ugotovi, da so bili vsi člani pravilno vabljeni in na to opozorjeni v vabilu.

Skupščina odloča z dvotretjinsko večino pogodbenih partnerjev, če gre za spremembe pravil delovanja in določb partnerske pogodbe ter o vprašanjih, od katerih je neposredno ali posredno odvisen obstoj LAS. O poteku seje skupščine se vodi zapisnik, ki ga podpiše predsedujoči, zapisnikar ter dva overovatelja zapisnika.

Upravni odbor LAS je organ odločanja in upravljanja ter najvišji izvršilni organ LAS, v katerem so zastopani predstavniki javnega, gospodarskega in zasebnega sektorja. Upravni odbor sestavlja 12 članov (4 predstavniki javnega sektorja, 4 predstavniki gospodarskega sektorja in 4 predstavniki zasebnega sektorja), pri čemer je eden izmed njih predsednik LAS.

Upravni odbor vodi Predsednik, ki je po funkciji Predsednik LAS. Predsednik se upošteva v seštevek predstavnikov sektorja, ki mu pripada.

Pri sestavi članov Upravnega odbora se poskuša upoštevati enakomerna teritorialna zastopanost in spolna uravnoteženost članov, prav tako je potrebno pri sestavi UO upoštevati usmeritve Evropske komisije glede vključevanja mladih in žensk v organ odločanja. Mandat upravnega odbora je štiri leta.

V organ odločanje so vključeni tudi predstavniki mladih (1 član) in žensk (6 članic) z območja LAS. in Mladi so zastopani preko predstavnice JS – Zavod za mladino in šport Trbovlje, ki, skladno s svojim programom predstavlja in prenaša tudi stališče mladih.

Upravni odbor je sklepčen, če je prisotnih več kot polovica članov upravnega odbora ali njihovih pisno pooblaščenih namestnikov. Upravni odbor ni sklepčen, če niso prisotni predstavniki vseh treh sektorjev. Član upravnega odbora lahko odloča kot pooblaščen namestnik drugega člana upravnega odbora, z največ enim pisnim pooblastilom.

Upravni odbor mora pri svojem odločanju upoštevati člen 32(2)(b) Uredbe 1303/2013/EU, ki določa, da nobena interesna skupina ne sme imeti več kot 49% glasovalnih pravic. Upravni odbor LAS mora v primeru izbora in potrjevanja operacij zagotoviti odločanje skladno z upoštevanjem drugega odstavka,

točke b 34. člena Uredbe 1303/2013/EU, ki določa, da pri odločitvi o izbiri posamezne operacije najmanj 50% glasov prispevajo partnerji, ki niso javni organi. V kolikor je delež članov iz ekonomskega in zasebnega sektorja manjši od 50 %, upravni odbor ne more odločati o izbranih operacijah LAS. Seja upravnega odbora se prekine oz. preloži do takrat, ko je izpolnjen zahtevan pogoj. O odločitvah upravnega odbora se izdajajo sklepi v pisni obliki, ki jih podpišeta predsednik upravnega odbora in zapisnikar.

Člane v upravnem odboru voli in razrešuje skupščina, katera lahko imenuje tudi namestnike članov upravnega odbora, ki v primeru izstopa iz LAS, nadomestijo člana. Vsak član ima pri odločanju en glas. Člana upravnega odbora lahko na seji zastopa njegov pisno pooblaščen zastopnik na podlagi originalnega pooblastila, za vsako posamezno sejo.

Upravni odbor ima naslednje naloge in pristojnosti:

- skrbi za učinkovito delovanje LAS, njeno plačilno sposobnost in usklajenost postopkov LAS z veljavno zakonodajo, kar zajema tudi ugotavljanje in preprečevanje tveganj, ki ogrožajo delovanje LAS,
- daje Predsedniku navodila za delovanje,
- skrbi za izvajanje sklepov Skupščine,
- se glede svojih odločitev lahko posvetuje z drugimi člani LAS,
- se seznanja z izstopom člana,
- odloča o izključitvi člana,
- sprejme predlog Strategije lokalnega razvoja ter njene spremembe in jih da v potrditev Skupščini,
- sprejme letno poročilo o delu in finančno poročilo LAS, ki ju pripravi vodilni partner, in ju da v potrditev Skupščini,
- sprejme letni načrt aktivnosti LAS in ga po prejemu soglasja Nadzornega odbora da v potrditev Skupščini,
- sprejme odločitve, potrebne za izvajanje Strategije lokalnega razvoja, kar zajema tudi vzpostavitev sistema njenega spremljanja in vrednotenja,
- pripravi splošni akt LAS, v katerem opredeli postopek izvedbe javnih pozivov LAS, pregleden, neodvisen in odprt način izbire predlogov projektov za financiranje in nepristranska merila za izbor projektov, in ga da v potrditev Skupščini,
- imenuje člane in nadomestne člane Ocenjevalne komisije,
- se seznanja s poročilom Ocenjevalne komisije in preveri pravilnost postopka ocenjevanja,
- na podlagi poročila Ocenjevalne komisije odloča o izboru projektov oz. izda sklep o financiranju posameznega projekta. Če upravni odbor ugotovi, da je poročilo Ocenjevalne komisije pomanjkljivo ali nepravilno, mora Ocenjevalno komisijo pozvati, da poročilo dopolni oziroma ponovno izvede ocenjevanje,
- odloča o izboru projektov sodelovanja,
- izvaja evalvacijo rezultatov izbranih projektov za financiranje,
- predlaga projekte, ki jih lahko izvaja LAS in projekte sodelovanja LAS ter jih pred v končno potrditev skupščini LAS,
- izmed članov LAS izbere vodilnega partnerja in da izbor v potrditev Skupščini,
- določi besedilo pogodbe z vodilnim partnerjem,
- določa višino članarine za pogodbene partnerje,
- opravlja druge naloge, določene s to pogodbo, drugimi splošnimi akti LAS ali predpisi, in naloge, ki mu jih naloži Skupščina.

Upravni odbor je odgovoren za pregledno in nepristransko sprejemanje svojih odločitev. Člani upravnega odbora odgovarjajo za obveznosti LAS, ki izhajajo iz ugotovljenih kršitev Upravnega odbora. Za svoje delo je Upravni odbor odgovoren Skupščini.

Če se član UO več kot 5x zaporedoma ne udeleži sej UO, lahko preostali člani UO s sklepom določijo, da se mu predčasno prekine mandat in na njegovo mesto predlagajo drugega člana, ki pripada istemu sektorju.

Predsednik LAS je samostojen organ LAS, je pooblaščen predstavnik in predstavlja ter zastopa LAS v razmerju do tretjih oseb. Predsednik je hkrati tudi predsednik upravnega odbora, ki zastopa in

predstavlja LAS v javnosti in v pravnem prometu ter preko vodilnega partnerja sodeluje s pristojnimi ministrstvi in drugimi pristojnimi organi.

Predsednik ima sledeče naloge in pristojnosti:

- samostojno in neomejeno predstavlja in zastopa LAS,
- sklicuje in vodi seje Upravnega odbora LAS,
- skrbi za izvajanje sklepov Upravnega odbora,
- sklicuje in vodi seje Skupščine LAS in
- opravlja druge naloge, določene s to pogodbo, drugimi splošnimi akti LAS ali predpisi, in naloge, ki mu jih naloži Upravni odbor ali Skupščina.

Predsednik svoje delo opravlja v skladu z navodili Skupščine in Upravnega odbora. Predsednik lahko na podlagi pisnega pooblastila del svojih nalog prenese na vodilnega partnerja. Za svoje delo je Predsednik LAS odgovoren Skupščini in Upravnemu odboru. Predsedniku se lahko za opravljeno delo, naloge in odgovornosti izplačajo finančna sredstva, skladno s sklepom skupščine.

Predsednika imenuje skupščina za obdobje štirih let. Predsednik v imenu LAS podpisuje vse pravne in zavezujoče listine in dokumente, sklepa pogodbe in podpisuje finančne transferje. Sklicuje in vodi seje upravnega odbora ter vodi seje skupščine. Skladno s sklepom skupščine, se mu lahko za opravljeno delo, naloge in odgovornost, izplačajo finančna sredstva. Svoje delo opravlja v skladu s sklepi, odločitvami in navodili skupščine, upravnega odbora in nadzornega odbora in njim tudi odgovarja.

Podpredsednik LAS, v času predsednikove zadržanosti, odsotnosti ali nezmožnosti za delo, opravlja funkcijo predsednika, v skladu z njegovimi pooblastili. Podpredsednik je hkrati tudi namestnik predsednika upravnega odbora, ki v času odsotnosti predsednika sklicuje seje upravnega odbora, jih vodi ter podpisuje odločitve upravnega odbora, ki so izdani kot sklepi v pisni obliki. Za svoje delo je Podpredsednik odgovoren Skupščini, Upravnemu odboru in Predsedniku.

Nadzorni odbor

Nadzorni odbor je nadzorni organ LAS, ki ga sestavljajo:

- en predstavnika javnega sektorja,
- en predstavnika gospodarskega sektorja in
- en predstavnika zasebnega sektorja.

Nadzorni odbor ima lahko tudi enega nadomestnega člana, ki nadomešča člana iz prejšnjega odstavka sodeluje pri delu nadzornega odbora, nima pa pravice odločanja, ko so na seji nadzornega odbora prisotni člani iz prejšnje točke. Mandat članom Nadzornega odbora je štiri leta.

Člani Nadzornega odbora med seboj izberejo predsednika Nadzornega odbora, ki vodi delo Nadzornega odbora. Nadzorni odbor veljavno odloča, ko je na seji prisotna več kot polovica članov.

Član Nadzornega odbora ne more biti član Upravnega odbora, oseba, ki opravlja pravne ali finančno-računovodske posle za LAS, oseba, ki opravlja delo pri vodilnem partnerju.

Nadzorni odbor skliče predsednik Nadzornega odbora glede na potrebe LAS. Predsednik Nadzornega odbora skliče Nadzorni odbor na pisno zahtevo ene tretjine članov Nadzornega odbora, Upravnega odbora ali vodilnega partnerja. Zahteva mora vsebovati vzroke za sklic in predlog sklepov. Če predsednik Nadzornega odbora na podlagi zahteve ne skliče Nadzornega odbora na način, da ta zaseda v 15 dneh od prejema zahteve, lahko Nadzorni odbor skličejo člani Nadzornega odbora, Upravni odbor ali vodilni partner, ki so sklic zahtevali. Tako sklican Nadzorni odbor lahko odloča samo o zadevah, za katere je sklican.

Vabilo na sejo Nadzornega odbora se pošlje članom Nadzornega odbora najmanj sedem dni pred sejo na elektronski naslov, kot so ga ti sporočili LAS. Skupaj z vabilom se pošlje tudi dnevni red in gradiva, potrebna za odločanje. Izjemoma, se gradivo lahko predstavi na seji Nadzornega odbora, kadar ga iz objektivnih razlogov ni mogoče pripraviti prej.

Nadzorni odbor ima sledeče naloge in pristojnosti:

- nadzira finančno in materialno poslovanje LAS,
- nadzira delo Predsednika, Podpredsednika in Upravnega odbora,
- nadzira delo vodilnega partnerja,
- nadzira gospodarnost in zakonitost poslovanja LAS ter izvajanje SLR,
- na zahtevo Predsednika ali Upravnega odbora poda oceno o pravilnosti ali gospodarnosti posameznega posla LAS ali delovanja vodilnega partnerja,
- najmanj enkrat letno o svojem delu poroča Skupščini,
- pred sprejemom letnega poročila o delu in finančnega poročila LAS, poda Skupščini svoje mnenje o obeh poročilih,
- daje Upravnemu odboru soglasje k letnemu načrtu aktivnosti LAS,
- opravlja druge naloge, določene s to pogodbo, drugimi splošnimi akti LAS ali predpisi.

Člani Nadzornega odbora lahko sodelujejo na sejah Upravnega odbora brez pravice glasovanja. Nadzorni odbor ima pravico do vpogleda v vse listine in dokumentacijo LAS. Za svoje delo je Nadzorni odbor odgovoren Skupščini.

Ocenjevalna komisija

Ocenjevalna komisija pregleduje vsebinsko ustreznost prijav na javne pozive LAS, jih ocenjuje ter preverja zmogljivosti predlagateljev projekta za njihovo izvedbo.

Ocenjevalna komisija pripravi poročilo o pregledu prijav, v katerem določi oceno posameznega projekta in za vsak ocenjeni projekt odloči o višini financiranja. Poročilo je za upravni odbor zavezujoče.

Ocenjevalna komisija ima pet članov in dva nadomestna člana, ki jih na podlagi javnega poziva imenuje Upravni odbor izmed neodvisnih strokovnjakov s področja razvoja podeželja, regionalnega razvoja, strateškega in projektnega načrtovanja in podobno. Član Ocenjevalne komisije ne more biti član LAS. Mandat člana Ocenjevalne komisije je eno leto. Isti član je lahko večkrat izvoljen v Ocenjevalno komisijo.

Vsak član ima pri odločanju en glas. Odločati mora sam, kar pomeni, da v njegovem imenu ne sme odločati pooblaščen namestnik. Člani Ocenjevalne komisije izmed sebe imenujejo predsednika odbora, ki jih zastopa in poroča ostalim organom LAS.

Upravni odbor lahko razreši člana Ocenjevalne komisije, če ta krši to pogodbo, druge splošne akte LAS, predpise ali sklepe organov LAS, če deluje nestrokovno, če ne deluje neodvisno ali če deluje v nasprotju z nameni in interesi LAS.

Član ocenjevalne komisije se takoj izloči iz pregledovanja in ocenjevanja prijav na javni razpis in ga nadomesti nadomestni član, kadar je zasebno ali poslovno povezan s prijaviteljem na javni razpis ali njegovim partnerjem v projektu, ali kadar bi iz drugih razlogov nastalo nasprotje interesov.

Seje Ocenjevalne komisije sklicuje vodilni partner, vodi pa jih predsednik Ocenjevalne komisije, ki ga člani ocenjevalne komisije izvolijo izmed sebe.

Za svoje delo je Ocenjevalna komisija odgovorna Upravnemu odboru.

Podrobnejše naloge posameznih organov LAS so določene v Pogodbi o ustanovitvi in delovanju Lokalnega partnerstva Lokalna akcijska skupina Zasavje za programsko obdobje do leta 2027, z dne 22.2.2023.

8. PRILOGE SLR

Priloga 1: Osnovni podatki LAS

Priloga 2: Finančni načrt, vključno s finančno razdelitvijo po zadevnih skladih

Priloga 3: Finančni načrt - Razdelitev sredstev po skladih in vrstah podpore

Priloga 4: Indikativna lista projekta sodelovanja LAS za sklad ESRR

Priloga 5: Zapisi iz moderiranih delavnic 1-3 in ppt predstavitev iz 4. delavnice.

Priloga 6: Matrika – prikaz povezanost SWOT analiza, potrebe/izzivi, ukrepi, kazalniki.

9. VIRI IN LITERATURA

- Navodila za pripravo strategij lokalnega razvoja za programsko obdobje do leta 2027, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, verzija 1.o, januar 2023
- Regionalni razvojni program zasavske regije 2021 – 2027, RRA Zasavja, junij 2021
- Razvojni program občine Hrastnik 2014 -2020
- Posvet DRSP, MKGP, marec 2023, prezentacija
- Uredba o delovanju lokalnih akcijskih skupin in potrditvi strategij lokalnega razvoja za programsko obdobje do leta 2027 (UL L št. 161/22, z dne 23. 12. 2022, v nadaljnjem besedilu: Uredba o potrditvi SLR).
- Strateški načrt skupne kmetijske politike 2023-2027 (SN SKP) - [povezava https://skp.si/skupna-kmetijska-politika-2023-2027](https://skp.si/skupna-kmetijska-politika-2023-2027).
- Program za izvajanje Evropske kohezijske politike v obdobju 2021-2027 v Sloveniji (Program EKP) – [povezava https://evropskasredstva.si/2021-2027/](https://evropskasredstva.si/2021-2027/).
- Strategije lokalnega razvoja Partnerstva LAS Zasavje za programsko obdobje 2014-2020 (z vsemi dopolnitvami).
- SURS – Podatkovna baza SiStat (<https://pxweb.stat.si/SiStat/sl>):
- Izbrani podatki po občinah, Slovenija, letno (<https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/2640010S.px>)
- Podatki o prostoru STAGE (<https://gis.stat.si/>)
- Regije in občine v številkah (<https://www.stat.si/obcine>)
- AJPES (<https://www.ajpes.si/>)
- UMAR (<https://www.umar.gov.si/>)
- MF: Koficienti razvitosti občin in obseg investicij iz državnega proračuna za leti 2022 in 2023 (https://www.gov.si/assets/ministrstva/MF/Proracun-direktorat/DP-SSFLS/Izracuni/Koeficienti-razvitosti/Koeficienti_razvitosti_obcin_in_odstorek_sofinanciranja-22-23-tabela.pdf)
- MKGP, KGZS (podatki o kmetijstvu, ekološko kmetovanje, dopolnilne dejavnosti, idr.)
- podatki CRP, raziskave, članki,
- podatki, ki jih vodijo občine.

PRILOGA 1: Osnovni podatki LAS

Ime LAS		<i>Partnerstvo LAS Zasavje</i>
Vključene občine	št. vključenih občin	3
	ime vključenih občin	<i>Hrastnik, Trbovlje, Zagorje ob Savi</i>
Prebivalstvo skupaj	Prebivalstvo na območju LAS. Pri izračunu te spremenljivke se uporabi metoda izračuna za kazalnik rezultata 38 iz Priloge I k uredbi o strateških načrtih (ne upošteva se št. preb. iz naselij z več kot 10.000 prebivalci).	27.543
Financiranje iz več skladov	EKSRP	DA/NE
	ESRR	DA/NE
Vrste članov LAS	skupno število članov LAS	40
	št. članov iz javnega sektorja	11
	št. članov iz socialnega sektorja	15
	št. članov iz ekonomskega sektorja	14
Vrste članov v organih LAS (organ odločanja - ki potrjuje operacije: <u>upravni odbor</u> ali skupščina)	skupno število članov (upravni odbor ali skupščina)	<i>Upravni odbor - 12</i>
	št. članov iz javnega sektorja	4
	št. članov iz socialnega sektorja	4
	št. članov iz ekonomskega sektorja	4
	št. članov po spolu (št. žensk)	6
	št. članov po spolu (št. moških)	6
	št. članov - mladih	1

Kazalnik EKSRP	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Skupaj ciljna vrednost
R.27 Okoljska ali podnebna uspešnost zaradi naložb na podeželju: število operacij, ki prispevajo k ciljem na področju okoljske trajnosti, ter doseganje blaženja podnebnih sprememb in prilagajanje nanje na podeželju	0	0	0	0	1	0	1	2
R.37 Rast in delovna mesta na podeželju: nova delovna mesta, ki prejemajo podporo v okviru projektov SKP	0	0	0	0	0	0	1	1
R.39 Razvoj podeželskega gospodarstva: število podeželskih podjetij, vključno s podjetji na področju biogospodarstva, razvitih s podporo v okviru SKP	0	0	0	0	0	0	1	1

R.42 Spodbujanje socialne vključenosti: število oseb, zajetih v projekte socialnega vključevanja, ki prejemajo podporo	0	0	0	0	100	100	100	300

PRIOLOGA 2: Finančni načrt, vključno s finančno razdelitvijo po zadevnih skladih

Ime LAS	Partnerstvo Lokalne akcijske skupine Zasavje
Ime in naslov vodilnega partnerja LAS	Območna-obrtno podjetniška zbornica Hrastnik, Cesta 1. maja 83, 1430 Hrastnik

Razdelitev sredstev po posameznem skladu

Vrsta podpore	Sklad	Stopnja podpore	(EU + SLO) (v EUR)	(v %)
Podpora za izvajanje operacij	EKSRP	80 % ali 65 %	380.302,68	24,1
	ESRR	80 %	693.476,64	43,9
Podpora za dejavnosti sodelovanja in njihovo pripravo, izbranih v okviru strategije	EKSRP	80 % ali 65 %	189.490,47	12,0
	ESRR	80 %	0,00	
Podpora za upravljanje, spremljanje in vrednotenje strategije ter njene animacije, vključno z olajševanjem izmenjav med deležniki	EKSRP	100 %	157.908,72	10
	ESRR	100 %	157.908,72	10
Skupaj			1.579.087,23	100%

Prispevek po posameznih skladih

Vir financiranja	EKSRP (EU + SLO) (v EUR)	ESRR (EU + SLO) (v EUR)	Skupaj (v EUR)
Prispevek sklada	727.701,87	851.385,36	1.579.087,23
Lastna soudeležba	145.540,37	212.846,34	358.386,71

Skupaj (v EUR)	873.242,24	1.064.231,70	1.937.473,94
----------------	------------	--------------	--------------

PRILOGA 3: Finančni načrt - Razdelitev sredstev po skladih in vrstah podpore

Vrsta podpore	Sklad (EU + SLO)	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Skupaj
Podpora za izvajanje operacij	EKSRP	0	0	92.347,65	92.347,65	92.347,65	103.259,73	0	380.302,68
	ESRR	0	0	174.202,62	174.202,62	174.202,62	170.868,78	0	693.476,64
Podpora za dejavnosti sodelovanja in njihovo pripravo, izbranih v okviru strategije	EKSRP	0	0	100.000	89.490,47	0	0	0	189.490,47
	ESRR	0	0	0	0	0	0	0	0
Podpora za upravljanje, spremljanje in vrednotenje strategije ter njene animacije, vključno z olajševanjem izmenjav med deležniki	EKSRP	0	26.655,02	31.655,03	31.655,03	31.655,03	20.827,51	15.461,10	157.908,72
	ESRR	0	31.655,03	31.655,03	31.655,03	31.655,03	15.827,51	15.461,09	157.908,72
Skupaj		0	58.310,05	429.860,33	419.350,80	329.860,33	310.783,53	30.922,19	1.579.087,23

PRILOGA 4: Indikativna lista projekta sodelovanja LAS za sklad ESRR

Partnerstvo LAS Zasavje v programskem obdobju do leta 2027 ne namerava izvajati projektov sodelovanja iz naslova ESRR sklada, zato priložene indikativne liste nismo izpolnjevali.

PRILOGA 5: Zapisi iz moderiranih delavnic 1-3 in ppt predstavitev iz 4. delavnice.

PRILOGA 6: Matrika – prikaz povezanost SWOT analiza, potrebe/izzivi, ukrepi, kazalniki.